

WWW.UNIN

УНИВЕРЗИТЕТСКА

БИБЛИОТЕКА

Свеска IV. и V.

Сарајево, Април и Мај 1893.

Година VII.

Власник: АЕМ. Консисторија.

Уредник: Ђ. Петровић, протопрезвитер.

УСКРШЊА ПОСЛАНИЦА

ПРАВОСЛАВНОГ ЕПИСКОПА ДАЛМАТИНСКОГ И ИСТРИЈСКОГ
НИКОДИМА

ПРЕЧАСНОМЕ КЛИРУ И СВЕМУ ПРАВОСЛАВНОМ НАРОДУ ЕПАРХИЈЕ СВОЈЕ.

НИКОДИМ,

по божјој милости православни епископ далматински и истријски,
пречасноме клиру и свему православном народу епархије своје,
мир и благослов од свемогућега и благога Бога.

Воскресеніе твое, Христе Спасе, аггелы поють
на небеси (Стихира на ускршњој јутрењи).

Не само на земљи, него и на небу је данас празник. Анђели божји на небу радују се васкрсењу Христовом, радују се великој тајни искупљења људскога рода, радују се Христовоме царству на земљи, којему краја никада бити не ће, и у тој радости својој поју Христа Спаситеља. Ко-

скресеніе твое, Христе Спасе, аггелы поють на небеси.

А да ли се ви, браћо, радујете данашњем празнику? Да ли ваше срце пјева пјесму радости духовне, што је данас Христос васкрсао? Дакако да се радујемо, — чујем одговор ваш. И да ме у томе

увјерите, ви ми показујете на свечано рухо, којијем сте данас у цркву дошли; напомињете ми поздрав: Христосъ воскресъ, којијем сте од јутрос почели сретати познанике своје, и на одздрав: констиниѣ воскресъ, којијем сте се свјема одазивали; показујете ми најпослије на лијепи број, што вас је данас у цркву на службу дошло. Па некако чудећи се оном мојем питању, додајете ми, како сте ето данас оставили сваки свој посао, и дошли сви, или готово сви у цркву, да тијем покажете, колико уважавате данашњу светковину и колико се радујете Христовом васкрсењу. Ово је све добро, браћо, што казујете, и томе свему ја вјерујем, јер ето очима својијем гледам. Па ја ћу вјеровати још и оно, што ми ви и не казујете. Вјероваћу, да сте ви сви, схваћајући значај данашњег празника, као празника мира, кроз исповијед прошлога поста очистили савјест своју и измирили се са Богом и са св. црквом; да сте, знајући ону данашњу црквену молитву: прости мѣ вса воскресниѣ мѣ, опростили свакоме уврједе, што вам је случајно ко нанио, и да сте готови са свакијем се цјеливати и свакога ускршњијем поздравом ословити. Вјероваћу и што ми год још кажете, да ме увјерите о радосном и свечаном расположењу духа вашега приликом данашњег великога празника. Само би требало, да и ја с вама сјединим такво расположење духа, и тада би опћа и потпуна била духовна радост наша. Али то баш и јест, што не могу да учиним, и да се с вама заједно радујем, — него на против морам да будем тужан и печалан, као што и јесам.

Шта сада значи то? — као да вас чујем да питате. Владика, старјешина цркве, тек што је принио Богу бескрвну жртву мира и љубави, жртву радованија, види около себе сакупљено у цркви у

свечаноме руху, у побожном расположењу духа, толико много народа, који је дошао да слуша божју службу и стрпјеливо у цркви ево два сахата стоји, — па ипак тај владика, који би морао баш због тога бити пун радости и духовнога весеља, казује ето сада да је печалан и тужан у срцу! Да, драга браћо моја, тако је баш и никако друкчије. А из овога што ћу сада да кажем, видјећете да ли немам право да тужан будем.

Некада св. Јован Златоуст говорио је у главној цркви у Цариграду једну бесједу приликом једног великог празника, и кад је црква била дупком пуна народа¹⁾. Значај празника располагао је на духовну радост све присутне у цркви. И народ је без сумње тој духовној радости својој давао израза у цркви онако, као што ви то сада чините. Па ипак је Златоуст почео бесједу своју онијем ријечима, којијем сам почео ево и ја ову моју бесједу. „Сви сте ви данас у радости, а ја сам сам печалан“, каже Златоуст скупљенијем у цркви Цариграђанима. Околности, при којијем је Златоуст морао започети тако своју бесједу, и продужити је, у главноме су исте као и моје данашње.

А за што је Златоуст био печалан, видећи онолико много народа у цркви у побожном расположењу духа? За то, што је знао, да ће се сав тај народ разићи и удаљити од цркве, чим празник прође, и доћи ће опет у цркву на службу тек тада, кад други какав велики празник буде; и тешко му је на душу падало, што црква, као брижна мати своје дјеце, не може сваког недјељног и светачнога дана да их све обгрли, него тек два три пута у години, кад се велики празници светкују. Овако је исто, драга браћо моја, данас и

¹⁾ Бесједа на Богојављење (руско издање II, 59 и сл.), а такођер I бес. на Дјела апост. (исто изд. II, 226 и сл.).

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

мени, кад вас толике у цркви овој сада окупљене видим, па кад помислим, да црква мора чекати опет Ускрс, или Божић, а да види заједно толико дјеце своје. И ово је ето што сам узео за предмет данашње ове моје бесједе с вама. Кривац би пред Богом био и огријешнио би се о заклетву, коју сам као владика пред божјим олтарем положио, кад не би улучио данашњу прилику, кад вас је толико у цркви окупљенијех, а да не кажем оно, што ми Бог и црква света налаже.

Најмудрији од свију царева старога доба сазидао је био светилиште Богу и помолно Му се, да милостиво прими тај дар његов. Угодан бјеше Богу овај дар царев, те му рече: „Услишао сам молбу твоју и изабрао сам ово мјесто да ми буде дом жртве... Очи ће моје бити отворене и уши моје пригнуте к молитви с тога мјеста, јер сада изабрах и осветих дом тај, да буде име моје ту до вијека; и биће ту очи моје и срце моје вазда“ (II Паралип. 7, 12. 15. 16.). Свугдје је дакако и на свакоме мјесту Бог. Али очи Његове и срце Његово главнијем је начином у светилишту, које је имену Његовом подигнуто. Над домом Његовијем, над светом црквом су очи Његове отворене, да вазда гледа вијерне Своје, Своја мила чеда, и да их од свакога зла чува; над црквом су уши Његове пригнуте, да чује молитву њихову, да је услиша и учини им по срцу њиховом. Мисао ова толико је усхићавала душу Давида пророка, да је он само за једно се молио Господа, да може живјети у дому Господњем све дане живота својега, да може вазда гледати красоту Господњу и вазда ранити у цркву Његову (Псал. 26, 4). Државни послови задржавали су га често од цркве, али се за то успуњавало срце његово радости сваки пут, кад би чуо, да га у светили-

ште позивају: **Возвеселихса о рехнихъ мнѣ: въ домъ Господень поидемъ.** (Псал. 121, 1).

Па ако је овако било са домом Господњим старога завјета, са светилиштем, које је било тек предслика онога светилишта, које је крвљу Својом посветио сам Син божји; шта морамо казати за ово светилиште, у којему је данас пријесто самога Бога? шта морамо казати за цркве наше свете?

Цркве су наше дом свете радости и чисте духовне утјехе. Све што је ту, све располаже човјека к побожности, располаже га к братској љубави, к међусобноме миру. Ту су заједно богати и сиромаш, господар и слуга, учени и неучени, и сви се осјећају као браћа међу собом; сви заједно поје хвалу Богу једнијем гласом и једнијем срцем, и сви једнако очекују од Бога милост, коју ће им Он удијелити без обзира на сталеж њихов, на науку њихову, него само према искрености срца, којом Му се ко моли. Ту се човјек налази у сред небеске војске, у небеским одајама; ту му иконе свете пружају примјере најузвишенијих врлина; ту му мошти светитеља и мученика напомињу славу хришћанске вјере; ту му је на св. олтару сам Исус Христос, Који се за њега и за сав свијет на жртву приноси, а молитве и пјесме црквене уздижу га к Богу, уздижу га са земље на небо. **Въ храмъ столице, на небеси стошти мнимъ.** Свака се страст ту утишава, порок се губи, гријеха нестаје, јер човјек чује вјечни глас, који му непрестано казује, колико је слаб и немоћан на земљи, и како ће послје смрти имати да стане пред вјечном правдом да одговара, како се за живота владао. У цркви само човјек познаје себе, и постаје онијем, што треба да као Хришћанин буде. За човјека, којега страсти надимљу у свијету, па кад дође у цркву, Златоуст каже: „улијеће

гавран, а излијеће голуб, улази вук, а излази јагње“.

Цркве су наше дом праве науке, дом хришћанске просвјете. У св. писму, у молитвама и свештеничкој проповједи, човјек налази све што треба уму његовом, што треба души и срцу његовом. Налази лијек, ако му је ум застранио лажном науком; налази лијек души, ако му је гријесима оптерећена; налази лијек срцу, ако су му га страсти занијеле. Ту је школа, у којој је учитељ сам Бог, и у којој се предаје и неписменима и писменима таква наука, коју сваки разумије, а без које не може нико на свијету да буде. Ту вјечна истина и вјечна правда отворено говори свакоме у лице, не осврћући се на то, да ли је слуша богат или сиромах, господин или тежак, учени или неучени; она уздиже врлину, ма се њом одликовао најсиромашнији слуга, а жигоше порок, ма то био најбогатији господар, који је у порок пао. Само ту, у цркви и нигдје друго, човјек се ум просвјећује, да може разумјети шта значи: „љуби и непријатеље своје“, шта значи: „не чини другима, што не желиш да други теби учини“.

Овакав значај храма божјега, свете цркве, добро су разумијевали стари Хришћани, а разумијевали су га добро и претци наши, стари Срби, те су по томе се они и владали наспрам цркве.

За цара Давида смо видјели, како он није ништа јаче желио, него да може вазда да буде у дому божјем. За Ану пророчицу јеванђеље нам казује, да непрестано стајаше у цркви и служаше Богу дан и ноћ у молитвама. Цар Константин из дубокога поштовања према цркви, већи дио свете службе стојао је у цркви на кољенима. Исто тако и велики цар Теодосије. А за цара Маркијана ље-

тописац нам казује, да није никада једне службе пропустио, и да из великога поштовања према Богу, Који се у цркви хвали и слави, он није никада друкчије у цркву ишао, него пјешнице и без сваког царскога украса. За вријеме незнабошкога цара Диоклецијана забрањено је било Хришћанима да се скупљају у цркву. У једноме мјесту на јужној обали средњег мора скупио се био крипом велики број побожнијех Хришћана на недјељну службу у својој цркви. Дознала је за то незнабошка власт, и сви ти Хришћани били су доведени заједно са својим свештеником у ланцима пред суд. На питање судија, како су смјели прекршити цареву заповијест, одговорили су смјело и гласно, да се у цркви истинитоме Богу служи, да је њихова света дужност сваке недјеље у цркву долазити, јер да би постали преступници, кад не би тога чинили, и да ће то они вазда чинити, ма их и живота стало. Расрђене судије осудише те вијерне Христове слуге, и они сви радосно пођоше на смрт. И ово није једини, него тек један међу стотинама примјера, како су некадашњи Хришћани уважавали свете цркве и како су за свету своју дужност сматрали цркви свагда на молитву долазити.

Ово су примјери, које нам пружа повјесница опће хришћанске цркве; а једнаке примјере налазимо и у повјесници наше српске цркве. Ја не ћу спомињати ревност славнијех великијех предака нашијех у подизању величанственијех цркава у славу Бога вјечнога и Његовијех светијех угодника, ревност, која није била мања од ревности цара Солумуна, кад је подизао јерусалимски храм. Нећу спомињати ни Студеницу ни Жичу, ни Дечане ни Манасију, ни стотине другијех дивнијех споменика, који показују колико су

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

претци наши проникнути били великијем значајем светијех цркава за народ и за хришћанску просвјету. Нећу спомињати ни Стевана првовјенчаног, ни Стевана Дечанског, ни св. Саву, ни св. Максима, ни мајку Ангелину, ни све друге славне и побожне велике претке наше, који су црквама светијем своју славу видјели, у црквама духовну утјеху налазили, а у узвишенијем црквенијем молитвама прави пут, којијем се до светитељскога вијенца долази, те посташе код Бога на небу наши моћни заштитници. Нећу спомињати, како су се претци наши па и сав српски народ и до новијих времена одликовао увијек особитом љубављу к светим црквама, жртвујући и од уста својијех, само да му чим више цркава буде, да му чим сјајније оне и богатије буду, те похађајући своје цркве правом хришћанском ревношћу и молећи се у њима и нападајући се ту онијем јеванђелскијем духом, који га је одушевљавао на свако племенито и узвишено дјело. Нећу ово и много друго спомињати из наше народне повјеснице, него ћу навести један примјер из ње, који нам најживље показује, колико је наш српски народ знао цијенити значај цркве и колико је светињу њену вазда штовао. Кад Османлије освојише Босну, османлијска војска бијесно је напала била на једно знатније српско мјесто, те је мачем и ватром пријетила свакоме, ко се није хтио одрећи хришћанског имена. Наплавши на тврдост у вјери босанскијех Срба, немилице је она таманила народ и свакога с реда смрћу морила. Опорбе није могао биједни народ да даде дивљаштву Османлија, те је гинуо вјером у Христа Спаситеља. У бјеснилу својему насрну на цркву, да је ватром униште. Али тада код оно мало још народа, што је остало било, узбуди се света ревност, да

сви до једнога прије изгину, него да допусте да им се светилишта погана рука дотакне. Опколе цркву сви, колико их је било, те падну на кољена и открију груди своје да их ту све побију прије, него што им цркву дирну. Небеска без сумње сила укроти на један мах силу османлијску, — и црква буде сачувана од огња и остаде неповријеђена!

Па колико да није поучан, браћо, за нас овај примјер? Он нам показује не само како су претци наши уважавали цркве своје и штовали их, и како су да очувају светост и неповријеђеност њихову готови били и живот свој радо жртвовати, него нам показује још, како и сами невјерници знаду у часу даштују божји дом, знаду да пред божјим домом украте и најљућу страст своју!

А како ми, браћо, данас поступамо? Слиједимо ли у овоме ми примјеру нашијех славнијех предака? Ја нећу ни да говорим о томе, да ли би ми кадри били озидати о нашем трошку једну цркву, или неку стару цркву обновити. Нећу да говорим, би ли ми готови били да жртвујемо живот свој, или и просто да подлегнемо каквој јачој материјалној жртви, да очувамо од погибли цркву своју. Него питам ја само ово: поштујемо ли ми цркве наше као што треба? Долазимо ли ми у цркву сваки пут, кад нас она на молитву зове? Ако долазимо, стојимо ли ми у њој побожно и као што приличи дому божјем?

Тешко је стављати оваква питања, али су наступила код нас таква времена, да их стављати морамо. А још је теже, кад морамо по души казати, да свега тога код нас већ готово са свијем данас не бива. А бива ево шта. Бива, или да слабо или никако не долазимо у цркву, или ако кадгођ и дођемо, да стојимо и вла-

дамо се у цркви, као што не треба. Два су ово зла, од којих ја не би знао рећи, које је веће, последице онога што сам казао о значају цркве и о томе, како су тај значај њезин високо штовали стари наши. Потребно је да се зауставимо посебице на једно и на друго, не би ли се тргли, док имамо још времена, и не би ли се бар при данашњој великој хришћанској слави освијестили, да појмимо тежину тих зала, у која је много нас пало.

О онијем, који неће никада да дођу у цркву, ја нећу говорити. Они су ван домаћаја цркве, па нека им суди Бог и правда Његова.

Да погледамо најприје оне, који се иначе сматрају чланови цркве, да их чујемо шта кажу, за што не долазе редовно у цркву, када се божја служба служи.

Бог је свугдје и на свакоме мјесту, — кажу нам, — па за што баш треба ићи у цркву, кад се можеш молити Богу код своје куће и на свакоме мјесту? Дакако, браћо, Бог је свугдје. То је вјечна истина, — и благо ономе човјеку, који се моли, ма гдје он био. Али к чему тада цркве? За што је Бог казао, да је дом Његов, дом молитве? За што је требало да казује, да ће Он бити увијек ондје, гдје се неколико вијернијех сакупи заједно у име Његово? За што је ап. Павла заповиједао Римљанима: *единодушно единими устима славите Бога и Отца Господа нашег Исуса Христа* (15, 6). При томе, руку на душу, браћо, па кажимо, колико нам остаје

времена да се молимо Богу код куће у стотини разнијех кућнијех брига и послова? Па нека је, као што јест, Бог свугдје; али није свугдје божји олтар, не приноси се свугдје света жртва, не проповиједа се свугдје јеванђеље, нема свугдје оне заједничке молитве са браћом, коју је Исус Христос на душу ставио ученицима Својим. Може ли се човјек у свијету бавити мишљу о својој души, као што то може да чини у цркви? Може ли се он ослободити од свију земаљских брига и послова и сав се посветити Богу, као што то може да чини кад је у цркви? Ми имамо толико ствари, за које се морамо Богу молити, па гдје ћемо то боље и згодније учинити, него ли у цркви? Ту сам Бог невидљиво присуствује, те за то и молитва наша лакше до Њега допире. Ту се Богу приноси жртва умиљивљења, те ће за то Он одмах и услишати молитву нашу. Ту се молимо Богу сви заједно, а Он баш и тражи нашу заједничку молитву. Ту ако и не допре до Бога моја молитва, јер сам недостојан, али ће за то други Га умолити за мене. И ово је особито важно држати добро на уму и никада не заборављати, да се у цркви са мном заједно и други моле за мене, као што се ја за њих молим, те ако се не надам да ће молитва моја бити услишана, тјешим се ипак мишљу, да ће Бог хтјети услишати молитву друге браће, која се за мене исто као и за себе у цркви моли.

(Свршиће се).

Да ли Христијанство подлежи општем закону развића?
ако подлежи, то у каквим одношајима?

(Свршетак.)

Што се тиче погледа умјеренијих протестанских теолога на развиће Христијанства, који признају и хри-

стијанског Бога, и идеју искупљења посредством Сина Божијег, премда се разилазе у многим пунктима вјероу-

чена¹⁾, то је овђе питање о развићу Христијанства постављено мало озбиљније. Протестантску цркву трудно је држати за аномалију религиозног сазнања Христијанства у пуном њеном обиму. Већ сама тежња Лутерова: основати сву цркву с њеним учењем на основу св. Писма не може да не обрати на себе пажњу беспристрасног ума. Факт протестантске цркве преставаља жељу и покушај: реконструисати латинску цркву, Протестантство, које је устало у одбрану те истине, има са свим закониту основу, у чему и јест његова грандиозна историјска заслуга. Оно је по други пут објавило свијету истину Еванђеља: као што је Бог дух, тако и поклон Њему треба да се састоји у духу и истини — ето тим је оно објавило християнску слободу. И тако, ето баш то очинићење од тог човјечијег елемента, које износи християнску религију, преставаља с друге стране Протестантство.

Али, на жалост, разум, којег је ослободило протестантство испод окова папске власти, бојао се већ поново подпасти под какав-год авторитет; уздигнут на пједестал величине, сматрао је спољњи авторитет за уврједу, те је по томе одрекао предање и саму историју цркве и остао је при самој библији, коју је тумачио, како му се прохтјело. Апсолутни авторитет разума повео је к новим тумачењима и заблуђењима у погледу вјере и религије. Протестантство је одрекло многе догмате и тајне старинске цркве. Приступивши к добром дјелу, протестанти су дошли к жалосним резултатима: њихова црква мјесто уједињења дошла је

¹⁾ Н. пр. у учењу, како се човјек оправдава и усваја дјела искупљења; у учењу о тајнама, које особито избија у римокатоличкој цркви у догматима о „filioque“ и папске непогрјешивости („ex cathedra“).

разједињењу, — распала се на много одјелитих цркава и философских школа. Појава протестантства очигледно убјеђује својом историјом у неопходност оног елемента, који треба да буде полугом развића Христијанства. Тај је елемент — црквеност, црквено предање, захтјев развића Христијанства сагласно духу старовасељенске цркве, њеним историјским везама и предањима. Ето то је онај истинити пут, по коме треба да иде даље развиће Христијанства.

И протестанти су у пошљедње вријеме сазнали неопходност црквености. Застојима своје цркве протестантство је у бољим његовим преставницима богословске мисли нагнуло к старо-апостолској цркви, к њеним вјеро-опредјељењима и симболима и више је пута покушавало, да се сједини с православном црквом. Правац тај, познат под именом *конфесионализма*, јача у протестантском свијету све више и више, али чим ће се завршити, — то ће ријешити будућност, а нама још остаје показати неопходност црквености и вјерности духу старо-апостолске васељенске цркве у погледу развића Христијанства.

Битно захтјевање развића Христијанства — то је вјерност духу васељенске цркве и неизмијењивости суштине еванђелског учења. Лако је испричати то захтјевање, али га испунити у самој ствари није баш тако лако. Збиља, какав поуздан ослонац може разум да нађе у самом себи за то, да он поступа сагласно са захтјевањима суштине Богом-откривених истина и њихове непромјењивости? Ко ће да му каже, када он сврати с правога пута, да је сврнуо? да он, мјесто да служи интересима вјере, почиње прелазити на страну рационализма? У мјесто да ра-

скрива Божанствене истине, не рушећи њихове неизмјениве суштине, почиње их покоравати личним својим престављањима и сагласно с њима изврће их? Ко ће му показати за тим истинити пут? — Мисле једни, да ће им то показати строга критика. Али шта је то критика, која се оснива само на начела разума, ако није онај исти лични разум, који може један пут судити право, а други пут погријешити; који о једном истом предмету у различитим вријеме и при различитим спољашњим условима може да суди савршено различито, те по томе и његов суд не може имати правог карактера непобитне истине и пуног себи вјеровања.

Може у оваквом случају — други мисле — руководећим начелом бити *Ријеч Божја*, која за собом носи карактер безусловне правде. Но Ријеч Божја, ма да без сумње влада таквим достојанством, преставља не више, него мртво слово, из којег сваки може извући такву или другу, по својој жељи и правцу мисли, истину. Устављен при самој Ријечи Божјој, без сваке друге спољашње помоћи, теолог не би стојао на повољнијим условима, него онда, када би изабрао разум за виши критеријум у својем научном истраживању Божанствених истина.

У том и другом случају он исто није слободан од опасне крајности рационализма и могућности изопачења Божанствених истина. Да би се с једне стране успјешније извршило оно, што може учинити корисног наука за раскриће и објашњење Богом-откривених истина, а с друге избјегнути крајности рационализма — неопходно је спољашње руководно начело, које би имало задаћу контролисања, и које би, стојећи над сваким личним човјечијим авторитетом, колебања и сумња свију врста, било

такођер живим и осјетним начелом, како би тим теолог имао могућност у свако вријеме осјећати га доступним своје сазнању и непрекидно с њиме равно сваки свој корак на путу научних истраживања у области вјере. А гдје је то начело? Ето га, гдје живи у васељенској цркви Христовој, која га никада не оставља, већ га свагда одушевљава, пошто се она руководи духом истине, који је наставља преко непрекидног низа пастира и учитеља цркве, те зато она никада не стара и не опада већ непрестано расте и успјева у познавању Сина Божијег. Такође се то начело не закључује у разуму, који се често одваја од живе истине, или је кроји по своје калупу, већ у духу истине, или у духу вјере, које је живо и непосредно доступно религиозном сазнању све цркве, и које је сливено с њеном природом. Ми га нећемо наћи ни у мртвом слову писма, које очекује једно или друго његово појимање, већ се оно налази у живој ријечи вјере, која је близу срца сваког вјерујућег (Рим. 10, 8) и коју увијек проповиједају Богом утврђени пастири.

Ми ћемо наћи потребни ослонац за себе против уклоњења разних врста од истине благочестивости — у духу вјере васељенске цркве; овдје ћемо ми такође да нађемо најтврђу тачку за своје радње и тражења у погледу догмата, а тако и највјернија указања на оне стране, с којих је најцјелисходније разгледати.

Садашње стање Христијанства не преставља собом какав год одјелити одсејек, из његове историје, који не би имао никаквог одношаја ни к његовој прошлости, ни с оним, што га очекује у будуће, већ на против оно стоји у непрекидној унутрашњој вези, како са својом прошлошћу, тако и са својом будућношћу;

по одношају к првоме — оно је збир из њега, или закључак, а по одношају к посљедњем — зачетак његов, који се јавља за извјесне услове ради свог даљег развића и усавршавања. Религиозно стање савремене православне цркве је онако исто по својој суштини, какво је било сазнање и првјенствујуће цркве у сравњењу с њим; не гледајући на одвећ дуги период времена, није ништа ново добило, а није ништа ни изгубило у својој суштини. Но оно је у многим стојало одвојено од њега по својој спољашњој форми, која, стојећи у зависности од извјесних услова, природно је, морала се покоравати историјском процесу развића и примати савршенији облик. С те стране узето религиозно сазнање савремене цркве представља закључну суштину цијелог историјског процеса развића вјероучења, која закључује у себи све оно, што је био зарадио историјски процес развића и што је црква радо примала у област својег вјероучења, као слично и сродно Божанственој истини; а враћајући свој данак, ова закључна суштина историјског развића Христијанства, јавља се зачећем, које очекује даље развиће.

И тако: свеопште религиозно сазнање и дух васељенске цркве — то је руководно начело развића Христијанства, а то значи, да га, односно исљећења овог или оног догмата вјере, треба разгледати у самом историјском ходу његовог развића, почињући од оног, што је послужило почетком томе развићу, а завршујући оним, на чему се оно зауставило, пошто је узело своју одредијелену и закључну форму. Необходно је прибијећи к самој историји христијанске цркве и њу поставити за виши авторитет мисаоне радње у области вјере, јер се у црквеном сазнању изражава опште сазнање, здрави

мисао — тај геније човјечанства, како се изразио Гизо. Историја јасно тврди ту мисао: да црква Христова, ма да се је по потреби потчињавала историјском ходу и допуштала са спољашње стране измјену и усавршавање, али је она у исто вријеме сачувала непромијељиву његову суштину: дух и силу; Божанствено откриће са животном силом нити се тропило, нити измјенило, а то је коријен Христијанства.

Из свега наведеног у питању о развићу Христијанства ми долазимо сљедећем резултату, којег је врло карактерно изразио св. Иринеј: „не састоји се више или мање знање у области вјере у томе, да се измишља други Бог, или други Христос, или други Јединородни, већ у томе, да се прецизно анализира смисао, који се налази у причама и хармонише са садржајем вјере, да се тим раскрива ход ствари домостроитељства Божјег односно човјечијег рода (Contr. haeres. Lib. 1. cap. 10 и 2 и 3). Исљећење мисли оног, што изгледа у истинама вјере да је нејасно, загопетно, али уз то сагласно са садржајем вјере: раскриће и научни критеријум Божанствених истина — то је она широка област, која треба да је одведена за рад личне мисли у односу вјере.

Нека расте појам, мудрост, како сваког Хришћанина, тако и све цркве, ал само у једном истом облику, у једној и истој Божанственој истини, једном и истом одношају. Религија је слична организму: и ако тијела с рашћењем година раскривају своје чланове и развијају их, ипак остају она иста, која су и била; цвјетно доба дјетинства и зрели узраст старачки међу собом су са свим различити, али бадава — старцима ће да буду сви они,

У Н И В Е Р З И Т Е Т С К А

који су били дјеца тако, да и ако се раст и спољашност једног истог човјека мијењају, све једнако — природа тог истог човјека остаје непромијењеном, личност остаје једна те иста. Чланови су у младе-наца мали, умладића виши, но и пак једни исти: колико је чланова у дјечака, толико и у одраслих, а ако се што додало у току времена, ипак је све то постојало раније у зачећу.

Томе закону мора сљедовати прогрес Христијанства. Нека оно годинама јача, — временом се шири, вијековима се уздиже, — оно остаје не нарушено, неповријеђено, у цјелини по свим под-раздјељенима његових дјелова, у свима тако рећи члановима и чувствама својим, без и најмањег губитка у свом са-држају.

Слободна мисао — слава нашег вре-мена — нек се не буни сљедећим слич-ним приговором: нека се човјечији разум попне више наравствене културе Хри-стијанства; нека духовна култура иде напријед; нека природне науке расту у сву ширину и дубину — човјек се ни-када неће уздићи над тим, да предруго-јачи унутрашњу суштину Христијанства и даде јој произвољну форму. Штраус је казао неће, да нема у свима Божијим дјелима већег блага, које би у већем обиму и у вишем степену, а на дуже вријеме усрећило род човјечији тврђим благама од Христијанства.

Ето по нашем скромном мишљењу у чему је узрок, што су Христијанске истине незамјењиве новим принципима.

Лазар Т. Перовић-Херцеговац,

студент духовне академије литературног факултета.

Поука новопостављеному игуману.

(Свршетак).

Б И Б Л И О Т Е К А

Буди опрезан, кад примаш оне, који желе ступити у повјерену ти обитељ. Како да се не прими онај, који се пока-зује спреман, усрдан и реван да служи Господу Богу? Али како да се прими, гледајући само спољашност, само устмено обећање? Ми не видимо, што се скрива у срцу. Испитуј, није ли га нужда при-морала да дође к теби, нијесу ли поро-дичне околности, није ли тежина дугова и т. д.; с друге стране, зна ли он, шта је иночки живот и какав мора бити инок; је ли размишљао о путу Христову и Његову крсту, о самоодречењу, тузи и страдањима? По одговорима ћеш познати, у колико молитељ познаје и схваћа тру-дове и подвиге иночког живота. Припази,

нећеш ли наићи на препоне; но припази само за то, да ли ћеш га искушавати дуже или краће вријеме. Начин искушења треба да је умјерен, не одвише тежак, да се не уплаши, и не прелак, да се не породи у њему нада на удобнији живот. Да ли је способан за читање, појање, писање; да ли ће бити послушан у свему, није тешко сазнати, али није лако дознати, какво је чувство срца. Одредити треба послушности и рад по свом благорасу-ђењу и препоручити једноме старцу да пази, како све то искушеник врши: не опажа ли се навика на лијеност, лакоми-сленост, оговарање и непристојан разго-вор, не ропта ли на ограничену и слабу храну, не појављује ли се склоност к

неуздржљивости, не жали ли за слободним свјетским животом и његовим задовољствима, и т. д.? Ослаби надзор, ако је строг, умањи рад, ако је велик, пружи слободу дјеловању ума, воље и срца. Посматрање и примједбе старчеве и твоје личне довести ће до закључка, у колико је искушеник способан и да ли има наде да ће бити прави инок, и је ли нужно даље искушење. Много гријеше настојатељи, који пострижу искушенике прије, него су увјерили се о њиховој склоности. Мање је опасно продужити искушење, него хитити са пострижењем без довољнога освједочења о доброту његовој.

Ако ко из друге обитељи дође с намјером да се пресели у повјерену теби обитељ: то питај, да ли с вољом настојатељевом тражи он премјештење или својеволно. Рећи: „по вољи, или шта више на захтјев настојатеља“, — значи, не баш најбоље мислити о ономе, који тражи премјештење. Овај узрок обично се прикрива или особитом тобоже љубављу према твојој обитељи, у коју жели ступити, или жељом да поправи порушено здравље у блажијој клими. Шта да се ради? Љубав према братству, милосрдна и дуготрпљива, приморава те да га примиш у нади, да ће се Божијом помоћи поправити, али љубав према напретку обитељи мора изазвати строго искушење. Но ако дође инок, који је био већ у многим обитељима и нигдје се није могао згријати, нити стална мјеста наћи, тога се чувај. Шта траже такви људи, који прелазе из једне обитељи у другу? Траже боље и обилније трапезе, већих свјетских угодности и слаба надзора; они сами изобличавају своју самовољу и користољубље, које не трпи пужде и оскудице, и насладе, које се ограничавају једноуђењем. Сажаљевајмо такове и молимо се за њих

Богу, да пробуди у њима свијест и чувство кајања, и да их учврсти у једној обитељи до краја њихова живота.

Ако би који брат тражио дозволу, да ради поклонства походи разне обитељи, не пази на побуде, ма како да су важне; већ освједочи се, да ли је ревнитељ побожности чврст у духовним силама и да ли је постојан у објетима иначкога живота? По онажању искусних стараца, многи поклоници враћају се са штетним утисцима и с губитком наравственога чувства. Настој, да се окану предузећа, ако га нијесу у стању испунити, и да врше објете у обитељи својој, гдје ће његове молитве св. угодницима Божијима бити исто тако примљене, као и на мјесту њихових нетрулих останака. Обитавајући под кровом свуда присутнога и свезнајућега Бога, угодници Божији виде нас и чују и у нашим кућама исто тако, као и на мјестима, гдје почивају њихове св. мошти.

Ако који зажели да посјети своје родитеље или сроднике, настој око њега, да напусти своје жеље с тога, што се оне не слажу са светињом објетâ. Ко су сродници инока, ко је оставио своју кућу за то, да живи само у дому Божијем, и који се одрекао свега, што је у свијету, да иде по стопама Христовим? Неко каза Господу Исусу, кад је учио народ: сѣ мати твоѧ ѿ вратѧ твоѧ вѣкѣ стоѧтъ, ѡицѣ глаголати текѣ (Мат. 12. 47.). Па пита је на то рекао Господ? Ктѣ ѣсть мати моѧ; ѿ ктѣ сѣтъ вратѧ моѧ; ѿ простѣръ рѣкъ своѧ на оученикѣ своѧ, речѣ: сѣ мати моѧ ѿ вратѧ моѧ. Иже во ѡицѣ сотвориѣтъ волю зѣдѧ моегѧ, ѡице ѣсть на небесѣхъ, тѣи вратѣ моѣ, ѿ сестраѣ и мати (ми) ѣсть (Мат. 12. 48, 49, 50.). Шта говори Господ онима, који желе да иду за њим? ѡице ктѣ гла-

дѣтѣ ко мнѣ, њ не возненавидитѣ зѣдѣ своегѣ, њ мѣтерѣ, њ женѣ, њ чѣдѣ, њ братѣю, њ сѣстрѣ, ѣще же њ дѣшѣ своѣ, не мѣжетѣ мѣѡ бѣти ѡѣчѣникѣ (Лук. 14. 26.). Говорѣши ово, Господ, без сумѣе, није уништио заповијед: Чтѣ зѣдѣ своегѣ њ мѣтерѣ. Ми морамо љубити своје родитеље али тако, да би се ова љубав покоровала љубави према Богу. Можемо према родитељима и сродницима, не излазећи из обитељи, изражавати своју љубав материјалном помоћи, ако смо у праву, да с њом располажемо, и молитвама за њихово здравље и спасење, молећи за њих од Господа добра небесна и земаљска. Лични састанак може донјети само чувствену утјеху, а сјећање у молитвама и прошењима, донијеће утјеху духовну. Што је значајније и превасходније?

Ако настане у збору оскудица у добровољним прилозима за обитељ, пази и не шаљи многе младе и неискусне. Настојатељи незнају, каквим су искушењима и каквим саблазнима окружени. Као још слаби у силама духовним и нестални у извршивању објета својих, преваре се у свијету и подају се неуздражању. Каквој вјерности у збору и поштењу у сабирању милодарѡ могу се надати настојатељи? И каквом уважењу од добровољних приложника могу се надати такви скупљачи? О, како много губе онда сви они пред јавним мњењем! Боље је подносити нужду, него навлачити на себе и на друге пребацивање и осуђивање.

Размишљај, на што нас поглавито призива благодат Божија, узводећи нас на више степене, — да се бринемо за спасење душа ниже браће наше и да им помогнемо, да устроје у себи духовне обитељи. Нема сумње, да се треба старати и о спољашњем благостању оби-

тељи и љепоти храмова. Добро уређена обитељ обраћа на себе особиту пажњу уердних посјетилаца и у побожном срцу не може а да не побуди благодарна чувства према оном премудром и преблагом Створитељу, без благослова Његова, — помоћи и покровитељства, не гради се ни обична кућа (Пс. 126. 1.). Лијепо украшени храм утјеха је за оне, који љубе љепоту храма Божијег и побуђује код њих побожност. Но више треба старати се о томе, да се у спољашњим обитељима подижу и граде обитељи духовне за стан Божији! Није ли утјешније, није ли поучније видјети побожност и смјерност, видјети гдје иду не по тијелу, већ по духу? Подижи обитељ, украшавај храм; али више подижи обитељи духовне и украшавај их врлинама!

Поред многих духовних подвига имаћеш и много туге. Не говориш о унутрашњој тузи, коју ми сви осјећамо мање више због гријеха, који у нама живи и ради. Већ ћу ти споменути о тузи спољашњој, коју нам шаље промисао Божији, или да се утврдимо у вјери и побожности. Ти ћеш наићи на тугу, што долази од самовоље да се живи онако како он хоће и од тврдоглавости, јер не трпи више власти над собом; освједочићеш се, како твоје благе жеље, усрдност и ревност врло слабо помажу; чућеш осуђење на твоје владање, псовку, клевету; опазићеш с друге стране у обитељи недостатке, нужду, назадак, које надомјестити и задовољити нећеш имати средстава: све то нека те не растужи и нека ти не притискује душу твоју!

Али има много што-шта утјешна и у тузи, која нас мори. Растужују ли нас властити гријеси наши? Ми тужимо, али тугом кајања, и приносимо срце скрушено

даоци римски сматрају христову религију, као знак своје политичке пропасти; жречеви незнабожачки, којима истинита вјера нанесе понижење и материјалну пропаст; прост народ, разјарен од властеле и т. д. — па ипак истинита свјетлост Христове науке у брзо расија своје зраке по површини земаљској, и то тако снажно, да јој противници не могуше отворено у лице погледати. А данас кад је човјек снагом те вјековне религије извојевао своју личну слободу и престао бити робом брата свога; кад је добио сва средства, да постигне оно, за што је овдје на овом „Чуждениџ“, свијету; ипак многи Христјанин данашњег времена није тако срдечно одан својој спасавајућој вјери, као што је прво друштво хришћанско одано било и том се вјером одушевљавало. У колико се Хришћани првијех вјекова временом простором дијеле од садашњих, у толико се и Хришћанство садање својом мањом љубави према вјери а већом равнодушносту разликује од хришћанства првијех вјекова. — На лицу првога друштва хришћанскога врло се ријетко могло примјетити притворност, и да је који члан хладан према својој религији. Не бијаше их дакле много, који би само видљивим знацима, односно по спољашности, прибразио се јату пошљедоватеља христовијех — напљедницима царства небесног, у чему ми данас на жалост изобилујемо. — У данашњем времену многи нема ни најмање побуде, да се достојно спреми за сједињење са Христом и са браћом примањем суштег тијела и суште крви Христове, већ иде у св. храм да прими животворећу храну и пиће, као на какав обичан састанак, разговор; гледа је ли му украшено одијело, а не је ли му душа украшена и савјест мирна. У њега је то нека обична формалност. Тајна св. испо-

виједи (по изгледу) мало је упливисала на њ; не обзира се на оне ријечи апостола: „Идџи и пїлїи недостоїниџ, сџдџ сџкџ їастџ и пїетџ нерасџждаџ тџкџа господна“ (I. Кор. гл. II. ст. 29.). Дакле имају се на кога и у данашњем хришћанском друштву однијети ријечи Спаситељево: „Мнози во сџтџ звани, малџ же избранїхџ“ (Лука гл. 14. ст. 24.). Узрок, за што се сад у хришћанском друштву осјећа немарност у предметима вјере, лежи сигурно у низу вјекова, који собом донесоше неморал у неистинитој просвјети.

Ово у главном напоменуемо, као о противној страни, према оној, о којој ћемо даље говорити.

Сад ћемо да се обратимо на оно, што смо хтјели овдје да наведемо, т. ј. да у главном кажемо, какав би требао, да буде „позвани“, па да постане „избрани“, и да се у потпуном смислу ријечи може назвати прави Хришћанин.

Прави Хришћанин живи духом христовијем „Ище же кто Дџха Хрїстова не имать, сџи нџстџ егвоџ“ (Рим. гл. 8. ст. 9.); сједињава се са Христом, примајући достојно тијело и крв његову „Идџи мою плоть и пїлїи мою кровџ во мнџ пребываетџ и азџ во немџ“ (Јов. гл. 6. ст. 56); постаје храм Духа св. „Неџкџте ли їакџ храмџ Божїи есте, и Дџхџ Божїи живџтџ во васџ“ (I. Кор. гл. 3. ст. 16.); прима благодат по мјери дара Христовога „Єдиноџ же комџждо насџ дадџса благодатџ по мџрџк дарованїџ хрїстова“ (Ефес. гл. 4. ст. 7.) и т. д. Да би Хришћанин могао ступити у таки одношај према Христу, односно да би се подигао на онај степен свога достојанства, на који га религија његова уздиже, потребно му је, да се клони и дјелом и словом свега онога, што му се намеће, и излази на супрот најузвишенијем идеалу

неговом — религији; да се устеже од „Духа, иже нынѣ дѣйствуетъ въ сынѣхъ противленія“ (Еф. гл. 2. ст. 2.). А ако је чист од тога противнога духа онда у њему заиста почива Дух свети чијом снагом он познаје истину божију, Христа Спаситеља и све што му је потребно да зна.

Прави Хришћанин убијеђен је, да је Христос истинити Бог. Пріѣмый егѡ свидѣтелство вѣрова, ѿакѡ Богъ истиненъ естъ (Јов. гл. 3. ст. 33.) и да је све оно истинито, што је Оц (Бог) открио у св. Писму, јер Хришћанин зна, да из истине ништа друго не може произићи, него опет истина. Живо убјеђење у тој истинитости јест та права хришћанска вјера, која почива у срцу и у души правога Хришћанина, без које нико царства славе неће видјети, „Иже вѣрѡ иметъ и креститса, спасенъ вѣдетъ, а иже не иметъ вѣров, осѡжденъ вѣдетъ“ (Марко гл. 16. ст. 16.) и то је прва богословска добродјетељ. Из ње као средишне тачке свега, што спада у област одношаја нашег према Творцу, истичу све друге добродјетељи, од којих прво и најузвишеније мјесто заузима љубав према Богу и ближњему „Нынѣ же прекиваютъ вѣра, надежда, любви, три сіа : колши же сиѡхъ любви“ (I. Кор. гл. 13. ст. 13.).

Вјера је веза између Бога и духа човјечијег, а љубав је главни покретач у души правога Хришћанина, за извршивање свега, што захтијева воља и правда Божја.

Разум правога Хришћанина просвијећен духом светијем, појима важност љубави Божје, која се огледа између осталога, нарочито у томе, што је Бог Отац из саме љубави према своме створу — човјеку, благоизволио послати свога јединороднога Сина, да нас избави од вјеч-

нога проклетства: „Такѡ во возлюбѣ Богъ мѣръ, ѿакѡ и Сына своего единороднаго далъ естъ да всакъ вѣрѡай въ Онъ, непогнѣнетъ но иматъ животъ вѣчний“ (Јов. гл. 3. ст. 16.); што је Син Божји из љубави према заблуђелом роду човјечијем благоизволио воплотити се, спустити се до простог и убогог човјека, понижен бити, пострадали и на крсту умријети, да својом смрти уништи смрт човјечију, и што га Дух св. једнако просвјећује и умудрује у истини. За та и многа таква неизмјерна добротворства пламти љубав у срцу правога Хришћанина према његовом једином добротвору — Богу. Та блага, која је Бог даровао човјеку, изазивају љубав према Богу, за то се и каже у св. Писму: „Лювы вожѣа изліаса въ сердца наша дѡхомъ скатымъ даннымъ намъ“ (Рим. гл. 5. ст. 5.)

Куд год човјек погледа око себе, свагдје види Божје свемогућство и премудрост. Природа је, у којој се он налази, храм, који га постиче, да промишља о свемогућству, свезнању, љубави и свима другим својствима Божјим; а он сам, т. ј. прави Хришћанин, кад погледа својим духовним очима на се, види, да је слика, „образ и подобје“ тијех својстава, круна свијех видљивијех створова Божјих, „Оумалих еси его малимъ нѣчимъ ѿ аггелъ : славою и честію вѣнчалъ еси его и поставилъ еси его надъ дѣлы рукѡ твоєю“ (Псл. 8.). За што су у срцу правога Хришћанина дубоко урезане ријечи св. Јована Богослова: „Ѡ семъ естъ любви не ѿакѡ мы возлюбихомъ Бога, но ѿакѡ той возлюбѣ насъ (I. посл. Јов. гл. 4. ст. 10.) „Богъ любви естъ“, а прави Хришћанин јест „Образ и подобје Божје“, па за то „въ Божѣ прекиваетъ, и Богъ въ немъ прекиваетъ“ (I. Јов. гл. 4. ст. 16.)

Ушљед тога њему нетреба особитог усиљавања, да извршује ону заповијед

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Господњу: „Безлюбиши Господа Бога тво-
егво всѣмъ сердцемъ твоимъ и всею дшшею
твоєю“ и проч. Усиљавање је потребно
ономе човјеку, који због тјелесније зах-
тјева, преко највећег усиљавања духа
свог, хоће, да привидно тијелом, љуби
Господа, те тако против унутрашње по-
кварености привија усне своје имену го-
сподњем, хотећи, да му други рече: *Ено
побожна човјека!* премда је гроб, с којим
је Христос фарисеје испоредио.

Даклен и св. Писмо и сама природа,
та „Друга књига откровења“ упознаје
правога Хришћанина са самим собом;
показује му, шта је он према своме Ство-
ритељу, шта је Створитељ учинио за
њега и шта он треба према њему да
чини. Из свега овога у главном „Мы
познахомъ и вѣровахомъ люковъ, юже иматъ
Богъ къ намъ. Богъ любви есть, и превыкаль
въ любви, въ Бозѣ превыкаеть и Богъ въ
немъ превыкаеть“ (Јов. гл. 4. ст. 16.).

Сад да видимо, каква је љубав пра-
вога Хришћанина према другијем љу-
дима?

Напријед смо видјели, да су њедра
правога Хришћанина испуњена љубављу
Божјом; па кад то знамо, онда смо увје-
рени, да он свакога човјека љуби, јер ону
љубав, којом Бог љуби све, осим зла, —
гријеха, излијева Дух св. у срце правога
Хришћанина, за то и каже св. Јован Бо-
гослов: „Ище кто речеть, ѡакъ люблю Бога,
а брата своего невидитъ, ложъ есть: не
любяй брата своего, егоже видѣ, Бога, егуже
невидѣ, какъ можетъ любить“ (I. посл. Јов.
гл. 4. ст. 20.). Хришћанин зна, да га је
Бог у овом свијету створио, да га пре-
вјечни промисао Божји држи у оном дру-
штву, за које је он најспособнији, јер у
другоме, кад би био, могао би служити
на штету или себи или другоме, па за

то он и јест задовољан. За то и јест да-
леко од пакости, зависти, злобе, мржње
и т. д. Апостол Павле каже: „Не смотря-
ющыма намъ видимыхъ, но не видимыхъ:
видимаа бо, времена: невидимаа же вѣчна“
(II. Кор. гл. 4. ст. 18.). С тога што прави
Хришћанин, не крили руке онеме, што
је видљиво, већ онеме, што је невидљиво,
нема ни разлога, да мрзи на свога бли-
жњег и по томе љуби га. На пошљетку
љубав је правога Хришћанина, према
Богу така, да он не може а да не извр-
шује сваку заповијед Божју, а нарочито
ову, која међу свима друго мјесто зау-
зима по важности, и о којој закон и про-
роци виее т. ј. „Безлюбиши ближнего своего
ѡакъ самъ себе. Болшаа сихъ ина заповѣдъ
нѣсть“ (Марко гл. 12. ст. 31.).

У најкраћијем цртама истакосмо свој-
ство правога Хришћанина у погледу љу-
бави наспрам Бога и ближњег, а сад
ћемо даље, па да видимо, за што та сва
такова својства прави Хришћанин прима
својом слободном вољом, за што их ње-
гује и помоћу Божје благодети усавр-
шава и т. д.

Он чини то на основу ријечи апо-
стола Павла: „Ище ли же Дшхъ воскресив-
шаго Исуса ѿ мертвыхъ живеть въ васъ воз-
двигн Хрїста из мертвыхъ, ѡживотворитъ
и мертвеннаа тѣлеса ваша, живущимъ Дш-
хомъ егво къ васъ“ (Римљ. гл. 8. ст. 11.).
Ту је основ наде правога Хришћанина
на загробни живот. Смрт човјеку није
ништа друго, него оруђе, које отвара
врата праве његове отаџбине — вјечнога
живота; гроб је за њега дио земље, у
ком труне огртач човјечији и почива до
општег суда, чекајући, да се опет са-
стане са својом душом, која га је овдје
на земљи оживљавала. Нада човјека Хри-
шћанина састоји се даље и у томе: да

ће по васкрсењу ући у дом оца небеснога, јер је Спаситељ казао својим пошљедоваоцима; „Идѣте оуготовати мѣсто ваѣ“ (Јов. гл. 4. ст. 2.), гдје „не вѣлачѣтъ кѣмѣ ниже вѣжаждѣтъ не иматѣ же пасти на ниѣх солнце ниже вѣсакѣ зной“ и гдје „ѡиметѣ Богѣ вѣсакѣ слезѣ ѡ очѣю ниѣх“ (Апок. гл. 7. ст. 16. и 17.) Нада увјерава правога Хришћанина, да ће праведник „Ѡблещисѣ вѣ нетлѣкнѣ“ (I. Кор. гл. 15. ст. 53.); палијева му у срце ријечи Спаситељеве, које казују, да ће тијело човјеково бити слично тијелу Христовом: „Иже превобразитѣ тѣло смиренѣа нашигѣ, ѣакѣ бити семѣ сообразно тѣлѣ славы егѣ“ (Фил. гл. 3. ст. 21.) да ће бити свијетло као сунце: „Тогда просвѣтитсѣ ѣакѣ солнце вѣ царствѣи оца егѣ“ (Мат. гл. 13. ст. 43.). А уз то му обећава и још многа друга блага, која је Отац небесни припремио за своје благодетне синове. Очекивање тијех обећанијех блага, саставља у срцу правога Хришћанина трећу богословску добродјетељ, која се спаја са објема првима и спаја их међусобно, а то је *нада*.

Вјера, љубав и нада, ове три богословске добродјетељи, јесу темељ, на ком читава религиозна зграда почива, и оне по ријечима св. Игњатија Богоносца састављају божијег човјека (Посл. Ефесц.).

Оне се саме за се немогу ни замислити, а кад су све три спојене, онда свака потпуно одговара своме циљу. Ове три добродјетељи налазе се потпуно савршене у души правога Хришћанина, ките и величају његову невидиму (духовну) страну. Оне сачињавају врело у срцу правога члана Христовог, из кога извиру све остале добродјетељи. Оне руководе човјека, да корача по стопама заповиједи Христовијех. На кратко, у њему су три силе спојене у једну, па за то и могу душу правога Хришћанина с Богом да сједињавају.

С којим човјеком ове врлине владају, тај има и све остале врлине хришћанске и тај је „*позван*“ заиста и „*избран*“.

М. И. Билбија,
богословац.

О средствима религиозног (побожног) васпитавања.

Религиозном васпитању је задаћа да напуни дјечији ум вјерним и поузданим преставама из свијета религиозно-моралног, а не којекаквим празновјерицама, т. ј. колико је могуће да рашчисти и разјасни дјеци науку вјере и морал православне цркве.

С друге стране, религиозно-побожно васпитање дјеце, треба извршавати таким начином, како би дјецом стечена знања не престављала у себи скуп простог знања, т. ј. које не би било толико у власти ума као способности која срађује, разликује и мјери, но што је најважније, нужно је да та знања остану посве и у

власти срца, будиоцима и моћним покретачима вјере, љубави и наде, тијех трију основа које служе средиштем хришћанској религији. — У кратко рећи, религиозном је васпитању задаћа не тотико поучити дјецу објаснењем вјероучења и морала како да буду побожна, но што је још важније учинити их побожнима т. ј. људима благочастивим и богобојазљивим, који тврдо вјерују да је сваки тренут њиховог живота познат Богу, и треба да је упућен на славу Оца небесног.

Поврх тога, као што је религија свеза човјека с Богом, то се крајња задаћа по-

божног васпитања очевидно састоји у томе, да то постојано прослављање свога створитеља чевјеком као створом, учини за њега неопходном потребом његовог срца а неладном изјавом по сили навике.

Сагласно с тим, и средства за религиозно васпитање треба да су с једне стране: *теоретична* а с друге *практична*.

Под теоретичним средствима религиозног васпитања треба разумјети саопштавање дјеци вјерских знања или предавање закона божијег.

Дакле, предавање закона божијег у школи служи теоретичним средством религиозног васпитања, јер бо знања саопштена из закона божијег, ваља да пробуде у дјеци ова или она побожна осјећања, ове или оне жеље, чежње, чекања и наде, т. ј. та знања треба да послуже сјемени, које би посијано било на њежном и осјетљивом дну дјечијег срца, уродило стотруко.

Сасвим је умјесно, да знања примљена само једним умом, не могу сама по себи имати другог значаја, осим васпитања и усавршења већ познати способности, т. ј. да, при саопштавању знања треба само имати у виду развијање познати способности, не бринући се о томе — да ли ће та знања произвести какво дјеловање — и које по имену — на друге способности или не?

Ми говоримо о предавању закона божијег у школи, које (предавање) треба да буде по имену тако, како би развијало не једино само познате способности, но које би кроз саопштавање знања и самим тим знањима благотворно упливисало и на друге душевне силе у дјеце, т. ј. на срце и вољу њихову и правилно их у религиозном одношају васпитавало.

Предавање закона божијег у школи треба да иде тако, како би све, што се

вјероучитељем предаје, не само научено било, но да би и силно пробудило у срцима њиховијем ова или она побожна осјећања, ушљед чега би и сама дјеца у саопштеним знањима налазила живе побуде, које упућују њихову вољу к' раду.

Што се тиче тога, како треба завести у школи предавање закона божијег, да би знања која се предају дјеловала на све способности у дјеце т. ј. будили правилно ум, вољу и срце њихово к раду и марљивости, овдје о томе нијесмо намјерни говорити, јер прво, на то питање морали би цијелом дидактиком закона божијег одговарати, а друго, што сами садржај закона божијег, као предмета предавања, служи доста тачним јамством за пробуђење к' марљивости и раду свију способности у дјеце и *шреће*, што вјештина пробудити и охрабрити на рад срце и вољу у дјеце средством предавања знања из закона божијег, саставља често резултат личног душевног склада (оставе) једног или другог вјероучитеља.

Практична средства о религиозном васпитању дјеце, без сумње представљају сами живот људи у својим многобројним и разноликим појавама; по томе су и та средства у своме поредку тако многобројна и разнолика да се често нечег бојимо пребројавати их; јер васпитним средством у религиозном одношају може управ да буде свака појава у човјечијем животу, тако или друкчије пробуђена побожносћ осјећања у дјеци, склањају вољу њихову к раду по упутству Христове науке.

По овоме, за разумног васпитача не може бити никакви тегаба у истраживању средстава за побожно васпитање дјеце, ваља још упамтити, да та средства морају имати свој основ у правилном разумјевању религије и позиву човјека овдје на земљи.

Вјера је најтјеснија свеза човјека с Богом, а позив човјека на земљи састоји се у томе, да он сав свој живот упућује на прославу свога Створитеља.

Отуда све, што човјека приближује Богу и води прослављању његовог најсвјетлијег имена и служи правим средством на путу к цијелима религиозног васпитања.

Таким начином, с погледом на побожно васпитање дјеце, васпитачима се ваља старати о томе, да би колико је могуће чешће постављали дјецу у такви положај, у коме би они осјећали себе, ако се може тако рећи, *ближе Богу*, прибављати им по могућности више повода прослављању његовог светог имена, — то образује још у ђачком узрасту у дјецу, доцније готово ни чим не нарушену наклоност благочестивом и богобојазљивом животу, што и сачињава главну цијелу побожног васпитања.

К броју такви практични ерестава о религиозном васпитању, прије свега без сумње, ваља да прибродимо примјер благочестивог побожног живота ошрих лица која дјецу окружују.

Врло је потребно да би дјеца имала могућност чешће виђати и пазити на побожне људе и учити се од њих побожном животу, јер само једно присуство такви људи нехотично побуђује и оне око њих да буду концентрисани, те пробуђује у овијем пошљедњим ова или она вјерска питања.

„*Скз преподобных преподобных вѣданих*“, — вели ријеч божија.

По томе, што дјеца чешће буду видела примјере побожног дубоко религиозног живота, тијем ће сопствени њихов религиозни живот у будућности бити више безбрижнији.

Ну, говорећи то, ми неизбјежно прилазимо питању које потребује одговора

у управном и нарочитом облику: гдје је могуће паћи те жељене примјере побожном дубоко религиозном животу, када обични наш живот с разноликим нуждама и многобројним условима, често и побожнога т. ј. уопште вјерски утврђеног човјека одвлачи тако рећи на страну, истискује кад и кад религиозну спрему замјењујући је савршено друге врсте спремом?

Не мало сав живот људи по већој части пролази у ништавим животним бригаама и мукама, животна пак ништавост у своме поступку скреће религиозни живот на стражњи план, или у крајњој мјери знатно га помрачује, ушљед чега до саме појаве религиозне спреме, које се догађа како се вели, прекидањем, врло се мало опажа на дјецу па по томе и мало дјејетвује на њих.

Дакле, гдје треба тражити примјере побожног живота који би могли дубоко упливисати на дјецу у смислу побожног васпитања?

Главна брига о побожном васпитању дјеце наравно свом својом тепокоћом лежи на парохиском свештенству, по томе је оно обвезано за њих живијем примјером правога побожног живота.

У томе одношају погледи свију упућени су на свештеника, од њега сваки парохисанин очекује правога упутства своме побожном животу.

То увијек треба да памти сваки свештеник.

По томе, као вјероучитељ мјесне школе, свештеник и у вријеме поуке и у свако друго вријеме, треба да се влада тако, да би сваки могао виђети у њему узор побожног не притворног живота.

Истина, да свештеник који је такође човјек, и у обичном своме животу, при овим или оним свјетским бригаама, кад што не може да покаже пред свијетом

своје религиозне спреме, јербо се она на вријеме помрчава варљивошћу свјетском, но у сваком случају дужан је бити према сваком а особито према дједи сасма опрезан у ријечима и дјелима, не заборављајући ни за часак да је он живи примјер побожног живота.

У школи на поукама закона божијег и у цркви за вријеме богослужења, свештеник, разумије се, напушта сваку мисао о свјетским бригама, јер он у тијем случајевима коначно представља самим собом, по смислу религиозног васпитања, примјер од уплива како за одрасле (у храму) тако и за дјецу.

Осим тога, у свакој парохији наћи ће се вољни неколико људи, који се више или мање одликују сталном религиозном спремом, наћи ће се људи озбиљни, у којих, не гледајући на свемоћне газдачке бригае, религиозну спрему није могла потамнити свјетска сујета.

Таки људи користе се обично свеопштим уважењем, к њима се често многи обраћају за рјешавање разног рода сумњи и не разумјевања, а особито вјерског значаја, јер таки човјек по општем појму, *живи побожно*; на таке људе сви се угледају као на узор побожног живота, и мала дјеца свакојако знају таке људе и све, што код њих опазе да се односи на религиозни живот рачунају непогрјешивим и истинитим, те и нехотично подражавају њима у појавама свога сопственога живота.

Живи примјери правога религиозног живота, могу са успјехом замјењени бити примјером побожности позајмљеним из повјести о животу и подвизима у славу божију, светијех људи и жена.

Сваки вјероучитељ, без сумње, треба да препоручује својим ученицима, да читају животописе (биографије) светијех, а ваља да „сам налази могућност или про-

читати или испричати „житије“ неколико светитеља, чији је живот нарочито поучан, те и тијем може у многим одношajима потстакнути ученике на угледање.

Простота и живост причања о животу једног или другог светог производи на све у опште таки утисак (упечатљење) о чему је већ нешто речено, какав уплив могу имати овима слична причања на не покварено срце дјечије.

С те стране, причања о животу светих, могу потпуно замјењивати дједи живе примјере побожности.

Папошљетку, сваки вјероучитељ дужан је побринути се о томе, да би напунно душу дјечију, таким живо-дјејетвјућим примјерима побожног живота из „житија“ светих, јер предавање закона божијег има најважнију своју цијељ, побожно васпитање дјеце, зато је свештеник као вјероучитељ свакојако дужан изнаћи вријеме и у својим поукама саопштити дјецу те примјере побожног живота, и позвати их, да се на њих угледају.

Осим тога, вјероучитељ је дужан тражити од ученика да сваки између њих с највећом пажњом прочита живот „крсног“ или истоименог светог, и да се по могућности труди угледати се на њега у своје животу.

Таки примјери побожног живота, — били живи или позајмљени из „житија светих“, — треба да служе дједи снагом, против које ће се показати немоћном свака свјетска ништавост, толико пута не избјежна у животу, особитом сељачком у последње вријеме.

И тако, вјероучитељи у виду побожног васпитања дјеце, дужни су свакојако како сами служити за њих примјером побожног живота, тако и ум њихов обогатити примјерима побожног живота узетим из живота светијех.

Практичним средствима побожног васпитања односе се и празници православне цркве, — како општи, тако и народни, који се одликују особитом прославом.

Дјеца се особитом живошћу предају неисказаним радостима религиозне прославе, у којој сви у опште људи и против воље очитују радосно сјајну спремину душе, — спољни изглед у свију, потпуно се саглашава са том душевном спремом, јер се сви брину да се обуку у чисто празнично рухо; о свакодневним бригама нема у породици ни спомена; сви се журе у храм божји да се науживају црквене свечаности, гдје се још јаче узвишава то сјајно устројство душевно, које се већ с раног јутра свјетли на лицу свакога од њих.

Само пак празнично богослужење ствара код свију, особито код дјеце, већи и јачи утисак, но обичне дневне црквене службе.

Шта може дубље и јаче пробудити побожна осјећања у непоквареним срцима дјеце, ако не н. пр. „крени ход“ (литија) са иконама и барјацима куд било на извор (на Богојављење 6. јан.) или по пољима и њивама тежака, на празнике послије литургије.

Свуда се чују узгласи: „Пречистѣю нестѣ“. Најчистију носе (т. ј. носе икону св. Богородице¹).

¹) Обичај је овај у Русији и народ тако поздравља икону пресвете Богородице. Прев.

Многи се клањају до земље старајући се да се провуку изпод икона, које се носе; мајке тару обраве одојчади ручницима којима се као с поклонима ките и украшују особито поштоване иконе.

У свима тијем радњама очитује се прави, дубоки и побожни осјећај прости људи, јер они у том случају, тако рећи, осјећају особиту блискост к себи вишњих бића: Бога, његове пресвете матере и угодника Божјих.

Очевидно је, да оваке и овима сличне религиозне свечаности, боље од свију разјаснења ових или оних побожних појмова, упливилу на дјецу у религиозно васпитном одношају.

По томе је свештеник дужан неизоставно побринути се да би ђаци свагда присутни били на свечаностима „крених корачања“ (литије). А још би боље било, кад би им у „крсном ходу“ давали да носе: ове или оне иконе, црквене принадлежности (на пр. босиљачу, босијок за шкроплење, кадионицу и др.), јер само дотицање црквених ствари, које народ зове „светим“, пробуђује осјећај побожног дрхата (трепета) код онијех, који се њих дотакну, и слично дјејство црквених ствари код дјеце ученика у побожно васпитном одношају, управ ничим се не може замијенити.

(Свршиће се).

О разлозима који раскидају брачну везу, и о судском поступку у парници за раскид брака.

Написао: Тома Алагић, прота, професор Богословије.

(Наставак.)

II. Разлика у вјери.

Вјера има велики утицај на начин мишљења и на обичаје свога народа. Овај утицај се најприје и најјаче показује у брачном и породич-

ном животу. Како с туђом вјером прелазе туђи обичаји и туђе особине путем брачне везе у породични, а отуда у народни живот, то се код разних народа од најстаријих времена па до да-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

нас показује тежња, да се не склапају бракови са иновјернима и иноплеменицима, да се не остављају своје сестре, а узимљу туђе¹⁾. Така је тежња и код нас, шта више и претјерана и неоправдана у некијем крајевима нашега народа у томе, што се добро не гледа на кућу, која се спријатељи с кућом из другог села, и ако је од исте народности и од исте вјере²⁾.

Разлика у вјери између мужа и жене чини, да муж или жена од своје воље или од нужде, охладни према својој вјери, или ако обоје навалице теже да одрже и извршују своје вјерске обичаје, онда долазе до међусобне уврједи и напасте, до свађе око васпитавања своје дјеце; па и сама дјеца, кад виде да се родитељи гложе, свађају се и пребацују једно другоме ово или оно. Ово бива и код *смјешаних хришћанских* бракова, а камо ли у браку хришћанскијех особа са особама јудејским, или мухамеданским или незнабожачким. Хришћанска наука иште, да између мужа и жене, родитеља и дјеце, влада *једно срце и једна душа*; а да одржи свој појам о браку, моралну страну хришћанскога брака, учи, да се не уириже *Хришћанин у један јарам са невјернима, да се не веже правда са незаконем, ниши видјело с шамом³⁾*; да се у брак ступа само у Господу⁴⁾, т. ј. с лицем, које вјерује у Исуса Христа. Овако су схваћали ове ријечи апостола Павла стари црквени учитељи. Тертулијан називље *обесвећењем* брачну везу са незнабожачком особом и мисли, да је праведно, да се искључе од свакога састанка са вјернима сви, који се тако жене. Кипријан називље то *пленом* чланова Христових. У овоме смислу учи и Теодорит, Јероним, Амвросије и Августин⁵⁾.

Али је ипак морала трпити црква још задуго такве бракове, што су Незнабошци господарили у држави, што се брак склапао по вољи кућнога старјешине, који није могао тако лако раскретити са старинским обичајима и уредбама. Грађански закони забрањиваху само брак са Је-

врејима. Црква је могла с почетка одредити своје члану, који је у таки брак ступио само духовну казну, као што се види из 14. правила халкидонскога сабора, које гласи: „Пошто је у неким епархијама допуштено чатцима и пјевачима, да се жене, наређује свети сабор, да не може никакав од њих узети жену иновјерну. Они пак који су имали дјеце из такова брака, и већ су их успјели били крстити код јеретика, имају их привести у опћење католичанске вјере; а ако их нијесу крстили, не могу их код јеретика кртити, исто тако ни сјединити браком са јеретичком, или јудејском, или јелинском особом, осим ако особа, која жели, да се браком сједини са православном, обећа да ће се обратити у православну вјеру. А који преступи ову наредбу светог сабора, нека подлегне казни по правилима“⁶⁾.

Ширењем Хришћанства падала је моћ незнабожачких власти, падале су и многе домаће уредбе незнабожачког свијета. Црквени утицај се све већма осјећао, црквене наредбе су све више вриједиле у држави, и тако је могла црква своје одлуке лакше изводити у пракси. О овоме предмету донијела је год. 692. на трулском сабору коначно ријешење, и правилом 72. ово одредила: „Нека не буде допуштено човјеку православноме, да се сједини са женом јеретичком, нити жени православној, да се вјенча са човјеком јеретичком; а ако се открије, да је ко тако што учинио, брак нег се сматра неваљаним, и *незаконита* свеза нег се развргне . . . .“ — Друкчије бива по црквеној науци и уредби са браковима, коју су склопљени у невјерству, па је последије прешао муж или жена у хришћанску-православну вјеру. Апостол Павла допушта, да оваке брачне везе остају у крјепости, ако пристане на то и једна и друга страна⁷⁾. На основу учења апостола Павла о овоме, издао је трулски сабор у поменутом 72. правилу ову одлуку: „Ако су се неки, док су још уневјерству били и док још нијесу били прибројени стаду православних, саставили били законитим браком, пак за тијем један, изабравши добро, обрати се к свјетлости истине, а други, остане прикован за блуди, не хотећи управити очи своје на божанствене зраке (ако невјерној жени буде угодно

¹⁾ Испор. 1. књигу Моје. гл. 24., ст. 3.; гл. 26., ст. 34.; гл. 27., ст. 46.; гл. 28., ст. 1.; гл. 34., ст. 14.; гл. 37., ст. 46.; 2. књ. Моје. гл. 34., ст. 16.; 4. књ. Моје. гл. 7., ст. 3.; 3. Моје. гл. 24., ст. 10.; књига о суд. гл. 3., ст. 6.; Осија гл. 23., ст. 12.; Јездра гл. 9., ст. 2.; гл. 10., ст. 2.; Немија гл. 10., ст. 3.

²⁾ Испор. из „Приповијести“ Стј. Митр. Љубини: „Кањош Македонац“, односно „Скочидјевојка“.

³⁾ Друга Кор. гл. 6., ст. 14.

⁴⁾ Прва Кор. гл. 7., ст. 39.

⁵⁾ Испор. Бердникова: Кратки курсь церковнаго права, Казањ, 1888., стр. 101.

⁶⁾ У овоме смислу говоре и лаодикскога сабора пр. 31. и картаг. сабора правило 21.

⁷⁾ Прва Кор. гл. 7., ст. 12.—15.

живјети са мужем вјерним, или обратно, невјерноме мужу са вјерном женом), нека се међу собом не дијеле, по божанственоме Апостолу: *јер се посвети муж невјерни женом вјерном, и посвети се жена невјерна мужем вјерним*¹. — На основу овога иште и данас православна црква:

1. Да муж или жена, кад пријеђе у Хришћанство, и даље остане у својој брачној вези, ако то жели брачни друг, који остаје у невјерству, и ако је прије преласка у Хришћанство био законит брак. *Ако ли се не крштени раздваја* — говори св. апостол Павао — *нека се раздвоји*¹).

2. Да така веза има облик хришћанске брачне везе, т. ј. да буде брачна веза једнога човјека са једном женом. По томе, ако је човјек, који је покрштен, имао прије свога крштења више жена, онда ваља да послје крштења изабере себи за жену само једну.

3. Да се други брачни друг, који је остао у невјерству, писмено обвезе, да неће вријеђати свога друга за то, што је примио православну вјеру, и да ће своју дјecu кретити и васпитати у православној вјери. Ако ли невјерни брачни друг неће да писмену обвезу да, и кињи свога православнога друга због његове вјере, онда се његова брачна веза раскида, а хришћанској страни даје се право, да ступи у нови брак, али само са хришћанском особом. — Још јачим постаје овај разлог да се раскине брачна веза, кад муж или жена одступи од хришћанске вјере. Исти разлог наводи и данашње грађанско законодавство²).

Правила црквена као што видимо³), забрањују брак са особом незнабожачком, јеврејском и јеретичком⁴). По томе би брак, у коме живи православна особа са незнабожачком, или са јеврејском, или са мухамеданском, или са јеретичком особом, морао бити укинут; особито, ако нехришћанска или неправославна особа вријеђа свога друга због његове православне вјере, и тијем гази своју обвезу према њему и према дједи. Гледајући на тако зване *смијешане* бракове т. ј. бракове православних са неправославним хришћанским особама, пракса црквена није била свуда и свагда једнака. Много је зависило

од вјерске сношљивости. Тако н. пр. кад Латини освојише Цариград год. 1204. и владаху тамо до год. 1262., тада их Грци називаху Јеретцима и не допуштаху брачне везе с њима. Касније год. 1756. патријарх цариградеки Тирило V. проглашује и Римокатолике и Лутеране и Калвине — Јеретцима и наређује, да се на ново крсте, прије него што пријеђу у православну вјеру. Чим је неко проглашен Јеретиком, одмах вриједе за њега канонични прописи, који говоре о Јеретцима. С тога је 72. правило трулекога сабора узето да вриједе и за Латине у сва четири патријархата, и ако је брак био закључен, ваљало га је уништити⁵). По овоме је и у Румунији године 1816. и 1817. створен закон и забрањен брак између особа хришћанскијех и нехришћанскијех, за тијем, између православнијех и неправославнијех особа. У Србији рјешидбом од 9. септембра 1853.⁶), допуштени су смијешани бракови, т. ј. бракови између православних и римокатоличких или лутеранских сљедбеника, под погодбом, да таки брак благовласни свештеник православни, да дјеца буду крштена и одгојена у православној вјери, и да брачне парнице расправља српски православни духовни суд⁷). Оваки закон постоји и у Грчкој од год. 1861.; у Русији од год. 1719., 1721. и са свијем утврђен године 1833.⁸). — Дакле у Грчкој, Аустро-Угарској⁹), Србији¹⁰) и Русији¹¹) забрањен је брак само са особама нехришћанскијем, и по томе се раскида, кад једна страна напусти хришћанску вјеру, или, кад један супруг пријеђе у Хришћанство, а други, који је остао у Мухамеданству, или Незнабоштву, или Јеврејству, кињи га због његове хришћанске вјере.

III. Кумовање своје рођеноме дјетету.

Правило 53. трулекога сабора гласи: „Пошто је сродство духовно важније од свезе по тијелу, а ми смо дознали, да у појединим мјестима неки, који примају дјecu на светом и спасителном крштењу, послје ступају у брачно саживљење са матерама њиховима, наређујемо, да ни-

⁵ Пидалион у тум. 72. правила туал. сабора.

⁶ Nr. 859. зборник VII, стр. 80.

⁷ Види грађ. зак. ва краљ, Србију §§ 60. и 99. и њихово тумачење.

⁸ Устав конвист. ст. 27.; гражд. зак. спом. X. ч., I., ст. 67.

⁹ Грађ. зак. § 64.

¹⁰ Грађ. зак. § 93., т. 8., и § 94.

¹¹ Гражд. зак. т. X., ч. I., ст. 87.; конв. уст. ст. 205.

¹ Прва Кор. гл. 7., ст. 15.

² Грађ. зак. за краљ. Србију § 94., т. 4.

³ Халк. сабора пр. 14.; туал. сабора пр. 72.; лаод. сабора пр. 31. и картаг. сабора пр. 21.

⁴ Особом, која не исповиједа све главне истине православне цркве.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

шта таковога у напријед nebude. А ако се који последије овога правила затеку, да то чине, нека најприје одступе од тог протузаконитог суживљења, за тијем нека подлегну казнама блудочница⁴. — Као што се види, правило забрањује брак кума са матером свога кумчета и ако је таки брак склопљен, заповиједа, да се развргне и да се кум и кума казне као блудочници. Смиао овога правила давао је разлога цркви, да раскине брачну везу мужа и жене, кад једно или друго кумује своје дјетету. Но ово је давало повода многим злоупотребама, јер су многи кумовали својој дјечи у нади, да ће због тога њихова брачна веза бити раскинута, и да ће моћи у нови брак ступити. С тога је наредио грчки цар Лав IV. Хазар (776.—780.) са својим сином Константином VI., да по смислу горњег правила трулскога сабора и по црквеној пракси кумовање своје рођеноме дјетету вриједи као разлог, који раскида брак, па да се уједно и казни муж или жена, која је томе крива, глобом, или затвором, или тјелесном казни, и да кривац не смије у нови брак ступити.

Услијед овога оштрога закона цара Лава Хазара морали су таки случајеви и таки брачни раскиди или сасвијем престати, или су већ врло ријетки били, кад их црква у својим списима изречно не спомиње; али да је држала црква кумовање своје дјетету за дјело, које се не може довести у склад са одредбом 53. правила трулскога сабора и да је допуштала, да невини брачни друг иште раскид брака, види се из њених правних извора¹).

IV. Рукоположења за епископа.

Правило *пето* светијех апостола, забрањује епископима, презвитерима и ђаконима, да прогоне своје жене под изговором побожности; заповиједа, да се одлучи, који тако што учини; а ако остане упоран, да се свргне. Цар Јустинијан са својом околином, попуштајући утицају калуђерства, издао је био наредбу, да се бирају за епископе нежењени људи, и тек у крајњој потреби, свештеници удовци и без дјеце²). Архиепископ солунски и бугарски Димитрије Хоматен (13. виј.) свједочи³), да по смислу 123.

новеле Јустинијанове, није могао бити рукоположен за епископа, који је имао жену; наглашава, да се и трулеки сабор својим 12. и 48. правилом са важних разлога придружио помешној новели.

Ну, и ако је трулски сабор с једне стране измјенио у неколико 5. правило апостолско, ипак је с друге стране ублажио општрину и једностраност Јустинијанове наредбе у толико, што је према дотадањој општој црквеној пракси, оставио право и могућност и ожењеном човјеку, да може постати епископом. Правило 48. овога сабора гласи: „Жена онога, који је произведен на епископско достојанство, пошто се претходно разлучи опшним согласијем од свога мужа, нека, последије пошто је он постављен за епископа, поступи у манастир, који је далеко од епископова обитавања, а од епископа нека за своје издржавање добија; нађе ли се достојном, нека се произведе на достојанство ђаконисе“. Знатни канониста Теодор Валсамон тумачи ово правило и говори о његовом предмету овако: „Свети апостоли, одређујући у петом правилу: *Епископ, или презвитер, или ђакон, нека не прогони жену своју под изговором побожности*, допуштала су, да епископи и по рукоположењу имају своје жене. А свети оци овога сабора одредили су то, што је одређено у 12. правилу. Сад заповиједају, да се избрани за епископа разлучи са својом женом, пошто обоје на то пристану, и по његовом рукоположењу, да жена иде у манастир, који је далеко од те епископије: јер ако непрестано буду једно друго гледали, то ће их ово подсећати на пређашњи њихов живот и дружење, и подјаривати у њима љубав. А кад се то на тај начин изврши, жена може искати издржавање, ако је потребно. Јер ако има од чега да живи, владика јој није дужан ништа давати, јер и он, ако има доста, не може ништа од епархијских доходака узети⁴). А ако је живот његове жене частан и достојан степен ђаконисе, може доћи до тога степена. Кад тако одређује правило, може ко запитати: Па кад 127. новела Јустинијанова, која је много пута споменута у овој књизи, забрањује да се раскидају бракови по договору супруга, на који начин ово правило наређује жени, да се растави с мужем, који се бира за епископа по узајамном сагласију? —

¹) Испор. Мат. Властара синт. сл. В., гл. 8.; Петра Хартозилакса одговор 15.; Πυδάλιον: Περὶ συγγενείας⁴, стр. 455.

²) Новела 6., гл. 1.; нов. 4. и 5.; нов. 123., гл. 1.

³) У одговору митрополиту Константину Кавасили.

⁴) Овако говори и Зонара у своје тумачењу овога правила.

Ријешене : По сагласију заједнички живот се не раскида, него се прекраћује услијед основаног разлога. И какогод кажемо, кад супрушки друг пријеђе у калуђере, да развод брака бива по доброј вољи (*ἀγαθῆ χάριτι*), тако и кад је изабран муж за епископа, живот са женом треба да престане *по рукоположењу*; и то нема значаја развода по узјамном сагласију, које се законом не допушта. *До рукоположења брак се не раскида због тога, што може бити, да се рукоположење услијед каквих откритених и важних разлога не изврши.* А ако жени није мило да се растане са мужем изабраним за владуку, што ће онда да буде? Смета ли то рукоположењу? — **Ријешене** : *Ја мислим да избор нема вриједности, ако жена иште да остане са својијем мужем.* Јер за то правило и каже, да разлучење бива са жениним пристанком, јер не може да буде развода, ако му се она прошиви. Ако ко каже: Та постриг остаје у крјепости и онда, кад га други супруг и не жели; онда кажи, да код пострига супруг, који остане, може ступити у други брак и није толико увријеђен; а код рукоположења, жена рукоположенога не може ступити у брак, јер прима постриг, а пошто она много с тијем губи, *што је треба саслушати и уважити њену желу, да се не раставља од свога мужа.* Било је већ о томе расуђивано, да се жена рукоположенога не приморава, да се постриже и ступи у манастир, пред лицем светога господина Исака Анђела, у мјесецу септембру 5. индикта, у присуству трију патријараха: цариградскога, антиохијскога и јерусалимскога, и око 40 митрополита, и ријешено је, да без изговора *треба жена да се покаљуђери.* Још ко може запитати: Зашто кад правило говори, да нико не мора примити монашки живот против воље, да се жена рукоположенога, која није ни учем крива, закључава у манастир? **Ријешене** : Неки говоре, да пошто правило не каже изреком, да се закаљуђери, треба да се закључа у манастир, али не треба да се принуђава на постриг по примјеру жена, које су учиниле прељубу, или које су пале у друге велике гријехе, и особито с тога, што она, по правилу, може бити подигнута на степен ђаконисе, (ђаконисе су касније престале), које се давало некад свјетовним женама. А ја мислим, да она треба неопходно да буде пострижена. Јер је њој као што је казано, могуће било прије рукоположења, да се не раставља са својијем мужем, услијед

чега не би било ни рукоположења, ни њена пострига. Пошто се она ради рукоположења на развод ријешила, то и треба да се постригом принуди, да доврши развод, а не збијати шале ондје, гдје не треба. Да буде у манастиру као свјетовна жена, било би јој дјело казни, а не добротинство, што би служило на срамоту хиротоније. По овоме и њен постриг не сматра се, да је изнуђен, него добровољан. А што су се једино свјетовне жене удостојавале достојанства ђаконисе, то је неправда: јер су се тога удостојавале и монахиње. Иначе, кад би се допустило жени рукоположенога за епископа, да може бити као мирјанка у манастиру, то би могла с разлогом искати, да може живити и ван манастира, а може бити и ступити у брачну везу с другим човјеком, или пак да живи с владиком, што је неумјесно и против намјере божанствених правила.

Како се у многим номоканонима налази Јустинијанова новела, која одређује, да се не подиже на епископско достојанство човјек, који има жену, или дједу, и да се свргне, који је против ове одредбе рукоположен, то ми говоримо, да је одредба те новеле изгубила своју силу, макар да је смјештена у Василике, *него вриједи наредба овога правила.* Има друга новела, именом императора господина Лава филозофа (886.—912.), коју прочитај, и која при крају одређује изреком ово: „И тако наша царска власт, која је од Бога, признавајући, да је корисније слушати божанствене заповиједи, издаје закон, који је с њима сагласан, и у њиховом смислу одређује, да се поставља за архијереја који је достојан те части, *све да би и било у њега законитијех пошумака; а онај који се усуди, да противрјечи закону, осуђује се у будуће за ту дрскост на вјечито безгласије*“. По свему овоме види се и то, да св. Дух није допустио, нити ће допустити, да преотима маха струја, која покушава, да и апостолске уредбе мијења под изговором старања *о спасењу народа и напретку његовом у добру,* него да је упитио св. оца, да не газе апостолску наредбу и црквену праксу од *седам вијекова.*

Кад би допустили, да је начело, да епископ мора бити без жене, ма и дијелом изражено у 3. и 4. правилу картагинскога сабора (од год. 419.), онда би морали то исто допустити и за презвитере и ђаконе, јер поменута правила говоре једнако о удржности епископа, презвитера и

ђакона; а тијем би дошли до начела безженства сва трију ступњева црквене јерархије, што ми-слимо, да није био смјер картагинскога сабора, већ у опште тај, да се већма пази на моралну чистоћу, која је баш у оно вријеме била веома

напуштена, особито кад се приступа светињи¹⁾ и да се као што 3. правило говори, *чува што је од апостола предано, и што од најдубље древно-сти важи.*

¹⁾ Испор. прав, 25. и 70,

(Наставиће се).

Догмат о светоме посту.

Преводи слободно из „Камена вјере“ Вид. Парезанин, богословац у Рељеву.

(Наставак.)

Глава шеста.

О посту у опште, по свједочанству светијех отаца, који пост похваљују.

За то, што је вријеме св. четрдесетнице, у којем овај догмат о посту пишемо, то ћемо се, ради користи душевне, а уједно и поуке; ради духовнога утјешања онијех, који посте, дотаћи бесједе васељенскога учитеља, св. Златоустога, који говори своје златно слово, учећи о моралу: „ . . . Који пости, тај је лак и хитар, и он се моли с' трезвености; постом угашава неваљале жеље, смирава душу своју и принаша Богу удовлетворење. Ради овога и св. апостоли свагда постише. Онај, који пости и који се моли Богу, има двострука крила, која су лакша и од самог вјетра . . . Нема, заиста, ништа јаче од човјека, који се свагда Богу моли.

Јер ако дрска жена неког кнеза, која нити се Еста боји ни људи стиди, може склонити Бога на милост, то много више може онај, који му често с' молитвом припада, постећи и презирући тјелесне насладе.

Ако би ти и постало тијело немоћно због свагдашњег пошћења за тјелесне радње, опет за то молити би се свагда могао. Ако пак и не можеш постити свагда кад треба, можеш да не тражиш тјелесне насладе, што се ипак може сма-

трати као пост, и то је довољно, да побједиш бјеснило ђаволско; јер ништа није ђаволу милије, него кад се ко опија и тражи тјелесне насладе; ово двоје извор је пак и мати свију зла. Извор тога зла бијаше узрок да негда падоше Израилћани у идолопоклонство, а због тога и Содомљани, као преступници закона Божијега, изгорјеше сумпором и огњем. Тако због тога зла и многе друге погуби Божије правосуђе и у пакао отпрати. Какво зло неће учинити пијанство и чезња за тјелесном слашћу? то чини да људи постану свиње и, шта више, гори од свиња: јер се свиње ваљају у блату и корјењем хране, а они се хране на гнуснијој трпези: гаје безбожне мисли и преступају закон Божији, уживајући у тјелеснијем насладама. Такови се ничим не разликују од онијех, који су у бјеснилу, јер су једнако разјарени и бестидни.

Шта више, и онај, који је у бјеснилу, заслужује више љубави од пијанице, јер такав праведно заслужује крајње презрење и гнушање од свакога. Јер онога који је бијесан сви сажаљевамо, а пијаницу мрзимо; ради оног нам је тешко, а на овог се љутимо и негодујемо. А за што? Што онај (т. ј. бијесни), по невољи страда, а овај (т. ј. пијаница), по својој

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

лакомислености; т. ј. на онога су невоље наишле, без да их је тражио . . . Пијаница је као и бијесни и по томе, што се слично томе и понаша; и као и тај свагда је ван себе; пада и ваља се као и он; очима преврће; дрхће и устима запје-нушава. А такове труле бале избацује из себе за то, што су му уста пуна смрада. . . .

Смутим се кад помислим, колико страда због тога зла како људи тако и жена! А од жене пак пијнице, — била она газдарица или слушкиња, — која је ушљед тога и на свако неваљалство готова, нема ништа гадније, што човјек очима види; јер слободна чини безобразлук посред позоришта слуга (међу слугама), а слушкиња исто тако међу слугама. А тијем подстичу несмислено, да хуле на божије дарове. Истина, слушам ће многи говоре: „Па кад се такове страсти рађају ушљед пијанства, то за то нека не буде никако вина“. О, глупости! О бјеснила! Та зар се чини гријех даром божијим?! Та зар вино, о човјече, чини зло ово? Не, не чини то вино, него сама склоност на зло. Мјесто да речеш: нека не буде вина, реци: нека не буде пијанства и чежње за тјелесним сластима. Јер ако говориш нека не буде вина, с' којим се људи опијају, реци ћеш до мало по томе: нека не буде ни гвожђа, с' којим се убице служе против непријатеља; нека не буде ни ноћи, у којој лупежи врше дјела своја; нека не буде свјетлости сунчане, због онијех, који опадају код судова и другијех јавнијех мјеста; нека не буде жена, ради прељубочинства, и, шљедствено реци ћеш нека ништа не буде. Али тако не чини, јер је то по савјету ђаволском; немој дакле осуђивати вино, него пијанство; и узевши вино, реци му: вино нам је дано да се веселимо

а не да чинимо безобразлук; да се смијемо, а не да нас исмијавају; да будемо здрави, а не да болујемо; да оснажимо немоћно тијело, а не да снагу душа нарушавамо. Бог ће тебе почастити даровима за то, што си одвише укроћавао тијело своје. Чуј само шта говорио ап. Павао: „Пиј по мало вина ради стомака својега и честијех болести твојијех“. Кад дакле онај светитељ, — којему ово говори апостол, — који је падао често у болести, — није пио вина дотле, докле му не би његов учитељ, Павао, дозволио: како ћемо ми стећи милост пред Богом, који, будући здрави; опијамо се? Јер докле ономе, апостол, каже: пиј по мало вина ради стомака својега, дотле ће свакоме нама, који се опијамо, рећи: пиј по мало вина ради блуда, ради честијех срамотнијех ријечи и неваљалијех жеља, што пијанство обично рађа. Ако се пак нећете тога ради окашати пијанства, оканите се барем неваљалијех жеља и заблудâ, које бивају пошљедица тога.

Дакле винонам је дано ради весела.

Вино весели срце у човјеку, али ви и ову његову добродјетељ вријеђате. Оно нам је потребно само ради поткријепљена у многијем болестима, напастима и жалостима.

Они, који се опијају, гнуснији су од животиња бесловеснијех, јер и несмишљене животиње дотле пију, докле жеђ своју не утоле; и кад онолико употребе, колико им је потребно било, престају жеднити; ови пак по својој лакоумности, и мјеру жеђи прелазе, те тако и од несмишљенијех скотовâ несмишљенији бивају.

Но ова је страст по том и гора, што се она, и ако толике несреће са собом носи, ни за порок не сматра. . . .

Пијаница је и од мртваца бједнији; јер мртвац без сваког осјећања и чувства

опружен лежи, — не може ни добро ни зло чинити; пијаница је пак за сваки порок способан, па пошто је душу своју у тијело као у неки гроб, закопао, у обамрлом тијелу само посрће.

Но најгоре од свега је то, што пијанице неће ући у царство божије. . .

Као што врућица повређује тијело када дође, тако и пијанство убија и тијело и душу.

Несрећно тијело лежи разровано као лађа од леда; а још несрећнија душа, пошто се од њега одвојила, дошла је у пламен огњени.

И као што бура наноси штету плодовима земаљскијем, тако и пијанство наноси штету пијаници; јер ако је дотични и био поштен, стидљив, разуман, уљудан, смирен, и т. д., све то пијанство развије и поништи.

Апостол каже: „*Не варајте се, јер ни пијанице ни подсмјевачи, неће нашљедити небескога царства*“. — Пијанице дакле неће ни виђети царства небескога јер им је пијанство начинило ноћ од дана, таму од свјетлости; учинило да отворенијем очима не виде ни оно, што им је при ногама њиховијем. Па не да је само ово зло, већ поред тога трпе и другу и тежу казну: тугу, коју не могу исказати, љутину, болести, подсмјех, ругање и т. д.

Какву дакле милост заслужују они, који себе тако упропашћују? никакву заиста!

Оставимо дакле пијанство и жељу за тјелеснијем сластима, да би получили времено и вјечно блаженство помоћу заслуга и благодати Исуса Христа, коме нека је слава у све вјекове. Амин“.

Слично овоме говори св. Златоуст и у паравоучењу 55., тумачећи Јеванђеље Матејево,

Исто тако говори он о посту тумачећи посланицу Римљанима . . . Ће отпочиње своју бесједу овако: „*Немој дакле оставити сад тијело да живи, како би било живо тада* (пошље смрти); *чини нека умре, да пошље не умре*; јер ако остане живо, неће живљети; а ако умре, тада ће живљети. Тако бива и о општем васкрсењу, најприје треба да умре (тијело) и да се сахрани, па тек тада да буде бесмртно. Јер тако је било и са тијелом Господњијем: најприје би распето на крсту, за тијем сахрањено и тек по томе воскресну. Ово дакле чинимо и ми, умртвимо то у самијем дјелима, т. ј. не биће, не буди то, него чежње за онијем, што је неваљало.“

Тако говори Златоуст и у првом слову о посту: „*Пости — рече — јер си учинио гријех; пости да не гријешиси; пости да примиш блаженство; пости да не изгубиш што си примио*“.

А тумачећи књигу Битија говори Златоуст у првој бесједи: „*Један — рече — свију нас Господ љубећи нас синове своје, као отац, изнађе нам ово лијечење постом*“.

Св. Атанасије у својој књизи о дјевојаштву говори: „*Видиш ли, рече, шта чини пост? он болести лијечи; избавља од бјесова; удаљава погрјешне мисли; ствара срце чистим*“. А на ниже: „*Ако кога мучи дух нечисти да буде извијешћен о овоме лијечењу, т. ј. да се по ријечи Господњој, овај род ничим не може излијечити осим молитвом и постом*“.

Св. Василије Велики у првој својој бесједи о посту говори: „*Постом не само да се можемо избавити од зала будућијех, него и вјечно блаженство с' њиме можемо нашљедити*“. А на другоме мјесту каже: „*Паднемо ли у болест због грјехова, лијечимо се кајањем; но ово без поста није*

плодоносно, јер само пост задовољава Бога“. Слично томе говори он на другом мјесту: „Само се пошћењем и испуњавањем Божијих заповијести уништава првородни гријех, који и јест пошљедица непошћења и нарушења заповијести; јер противнијем начином првороднога гријеха, подмирује човјек Бога. А почем јело учини да човјек падне у гријех, за то се треба чувати од јела, — треба дакле постити“.

Св. Кирил Јерусалимски у 3. катихизису говори: „Као што змаја, пролазећи тијеснијем путем кроз земљу, свлачи са себе старост, т. ј. кожу — кошуљу, а тијелом се понавља: тако и ти уђи кроз тијесна врата и ускијем путем, убијајући тијело своје постом, т. ј. одбаца од себе погибао; одбаца старога човјека с његовијем дјелима“.

Св. Амвросије говори: „Нази да пост, који ти се заповиједа, не презиреш на и око због свакидашње слабе хране мораш ослабити тијелом; то опет немој одступити од пошћења, него се уздржавај више за небеско угошћење“.

Свештеномученик Кипријан у слову о онијем, који су пали у гријех, говори: „Бог ће ублажити свој гњев наспрам онијех, који посте, који плачу и труде се, да се поправе, јер он сам таковијем обећаје то“. А на другојем мјесту вели: „Данило хотећи да угоди Богу постом, у врећи и пепелу себе мораше“.

Св. Елифаније при крају својијех књига у кратком поучењу говори: „Ми постимо, не да учинимо неко добротворство ономе, који је пострадао за нас, него да тијем исповиједамо, да је страдање Господње, које је за нас претрпио, било ради нашега спасења, и да за грјехове наше пост наш буде Богу угодан“.

Сви ови, и многи други св. оци, као свјетила и стубови цркве православне сами постише и тијем нам оставише примјер и показаше пут, који води к' вјечноме спасењу.

Њихове многе опширне бесједе, који су о посту говорили, овђе краткоће ради изостављамо.

(Наставиће се.)

Мудре изреке.

(Наставак).

114. Ми морамо с наше стране очекивати мирно долазак некога другог, који ће нас научити нашим дужностима према боговима и људима. Но кад ће то вријеме доћи и ко ће бити тај, што ће нас свему томе научити? Ја бих радо видио тога човјека, кад би могло бити. Кад би сада одмах дошао, ја бих био готов, да шљедујем његовим прописима и држим, да би ме он поправио.

Платон.

115. Религија не одузима ништа разуму, него га тумачи и оплемењује; она

не упропашћује људе, него прави од њих светитеље.

Волшер.

116. О, како је невјерник за сажаљење! У животу не руководи га никаква нада! Црни облак невоље лебди над његовим васколиким мишљењем и изглед на потпуно уништење бића му, ставља му душу у неописиво стање. Па пита се тада често догађа? Живот му постаје несносним, лаћа се пријеступа, да се свога стања ослободи и употребљава књижевну шимеру, оно зло начело Волтерово: „Ако смо

све изгубили и ако више ни наде немамо, тада је живот јадан и смрт постаје жалосном дужношћу“. — Заблудјели и безбожни људи, који непрестано на вјеру нападате, престаните са вашим богохулством, увидите, да је прва дужност човјекова, да буде човјеком, а престаните распостирати несрећна начела, која су сваком друштвеном поретку шкодила! Веле, да је Калифа Омар, кад су га запитали, шта да се ради са Александриском библиотеком — одговорио: „Ако књиге у њој садрже што противно корану, онда су хрђаве и морају се спалити; а ако садрже у себи оно, што и коран, онда су излишне, те их опет треба спалити“. Наши научењаци држе тај суд за најапсурднији, што га имаде. Стаavimo сад каквога знаменитога поглавара цркве у мјесто Омара, а Еванђеље у мјесто корана, библиотека би била спаљена и то би ваљда била најљепша црта у животу тог црквеног поглавице..... А шта да речемо о маси незнатних писаца и лијених књижевника, који државу просто троше. Рекох лијених? Но камо среће, да су сви само то! Морал би био чистији, а друштво мирније. Но ти празноглави и незнатни букачи ничу као печурке свуда и окружени својим несрећним парадоксима, поткопавају начела вјере и уништавају врлину; они се са сажаљењем смјешкају, кад чују старе ријечи: вјера, отаџбина и т. д. и посвећују своју философију паду или изопачењу свега онога, што људи за свето држе. Они не мрзе догму и врлине са свим, него се само противе јавном мишљењу, и ако хоћемо, да се опет поврате ка олтару, смјемо их само међу атеисте протјерати. О страсти за одликовањем, шта све нијесу у стању.

Ж. Ж. *Rousseau*, говор који је добио награду академије у Дијону.

117. Не може нам се приговорити, да се само празноглавићи и простота држи вјере, јер је религиозних људи било међу најдубљим мислиоцима и философа и највећим духовима, као и међу математичарима (Паскал); међу најбистријим метафисичарима и најоштроумнијим учењацима, који су на свијету били.

Вауле.

118. Ја бих радо половину онога, што сам написао, у ватру бадио и остало поправио. Ја сам навикао тако слободно говорити, да сам свагда готов какву бесмислицу написати; с тога бих желио, да се већи дио онога, што је збирку мојих списа умножило — изгуби.

Волшер св. 83. стр. 113.

119. „За“ и „против“ говорити и доказивати, бити са свим увјерен и ништа не вјеровати бјеше идеја најмилија мојих мисли. Ја не могу ни једне моје књиге погледати, а да не уздахнем; јер мјесто да поучавам, ја кварим; мјесто да храним, ја трујем; и при свим мојим лијепим говорима, ипак сам у заблуди.

Ж. Ж. *Rousseau*.

120. Ја не вјерујем, да је икада било философа од системе, а да није на крају живота признао да је изгубио вријеме.

Волшер.

121. Узалуд напрежете свој мозак да поуните божанску моћ, узалуд питате све науке, којима се толико гордите и бројеве математике и линије геометрије; ти вапредни огранци духа не дају нам ништа друго, него материју мудраца. Да би смо пак добили човјека, морамо развити душу, и од тог тренутка, када се душа појави, она тражи свога Бога. Опет се дакле враћамо на тако презрену вјеру. Само љубав према Богу чини човјека савршеним.

Aime — Martin.

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

122. Душа увијек има веће вриједности, када се приближи своме створитељу; осјећа се чистијом, срећнијом, узвишенијом; она осјећа ушљед тога вјерског узвишења нешто од онога, што се при каквом лијепом призору у природи осјећа; она љуби већма своје биће, осјећа се више као душа. — Ма како да је неодређено и тајанствено то духовно узвишење створа к творцу — оно ипак није без значаја и дјејства.

Domiron.

123. Ако не увиђате потребу вјере, шта вас гони, да своје назоре изнесите на јавност? Хоћемо — велите — да ослободимо човјечанство од ропских ланаца, што му их вјера намеће! О несрећна слобода, која док нас ослобађа онога, што ви заблудом називате, — баца нас у хиљаду правих зала, поткопава темељ друштву, раставља породице, узбуњује државе и одузима сваки основ врлини! Та, ко нас други одржава, до ли вјера у оним катастрофама, које не остављају ни врхунца среће поштеђена? Ко ли други, до ли вјера умирује наше духове у безбројним биједама, што их људска слабост за собом повлачи? Ко други, до ли вјера успокојава застрашену и узнемирену савјест? Ко нам даје утјехе, када се у жестоких мукама у болести смрти приближујемо и на самртној постељи лежимо, а око нас свуда право зло, за нама прошлост, а пред нама страховита ноћ будућности? Ако је вјера, која производи тако дивна дјејства, само машта, дајте ми само ту машту.

Fac. Saurin.

124. Хоћете ли примјера о важности и моћи једне велике религије? Погледајте хришћанску вјеру! — Имаде једна књижица, из које се дјеца уче и питају; читајте ту књижицу, — катихизис, — па ћете у њој наћи ријешења најважнијих

питања, која свакога човјека занимају. Запитајте Хришћанина о поријеклу људскога рода, — он зна. Запитајте мало дијете, које о свом животу још није размишљало, зашто је оно на свијету, шта ће са њиме послје смрти бити, — оно ће вам дати узвишени одговор, кога оно истина није кадро још појмити, — но који ће вас опет задовољити. Запитајте га, како и у коју сврху је створен, зашто су људи, животиње и биљке створене; како је свијет људима насељен; да ли посредством једне или више породица, зашто људи разне језике говоре, зашто се муче и међу собом се свађају и чиме ће се све то свршити? — оно све то зна. Постанак свијета и рода људског, питање о племенима, опредјељење човјека у овом и опом животу, одношај човјека к Богу, дужности човјека према себи равном, права човјекова према створовима — то му све није непознато; а кад одрасте оно ће сазнати сва природна и државна права народа; јер се све то даје јасно из Хришћанства извести. Ето, то ја називам великом религијом. По тим знацима видим, да нема тога питања, на које она неби у интересу људства одговорила. — Врло су заслијењени дакле они, који уображавају, да Хришћанство иде своме паду. Оно ће дочекати, да ће доктрине изумријети, које су мислиле да га преживе. Сва ће се његова обећања испуњити. Њему је осигурана побједа над цијелим свијетом и оно ће бити међу свима савршена религија.

Fouffroy.

125. О, како је утјешно за људе, што за получење среће није нужна ни моћ, ни богаство, ни знање, већ вјера у Бога и његову ријеч, — љубав и нада у њега. Шта би иначе било од већег броја људи и од свију оних, који свој

свакидањи хљеб заслужују у зноју лица свога; који по својој зависноме положају морају да се боре са невољом и сиротињом; — сви они, који ни средства, нити воље имају, да епикурејски живот проводе, који са Аристотелом не мисле, са Зеноном се радости и бола одричу или се до Платонских идеја узвисити могу? Људска наука, шта ћеш од тих људи учинити? Кад су у болести и невољи, какво ћеш им средство пружити, да своју биједу и невољу олакшају? Можете ли им ви довикнути: ходите к мени сви, који уздишете, болујете и трпите и ја ћу вас окријепити? Заиста не. Но ти од вас потиснути нашли су свога утјешитеља, избавитеља и оца. Еванђеље их је

сасвим упознало; његов практички морал са вјером показао им је пут, који к њему води.

Bautain.

126. Народи, који исповиједају хришћанску вјеру, јесу најморалнији, највреднији и најпросвјешћенији на свијету; јер код других нових народа свијета није цивилизација, вјештина и наука никада тако велика напретка учинила.

Ж. Ж. Vircy.

127. Хришћанска вјера не захтијева, да ми свој разум потчинимо слијепом вјеровању, него вјери, која се може научити и коју разум признаје; а ко воли да стави разум изнад потребе вјере, налази се у безумљу.

Волшер.

(Свршиће се).

Дионисије Ареопагит.

(Апостолски муж, по руском).

После неприродне смрти апостола Христових, коју су претрпили на разне начине, и по разним крајевима свијета, сјеме божанствене науке растурали су по цијелој свијету људи, који су названи „апостолским мужевима, или боље апостолским људима“. Из историје хришћанске цркве видимо, да су ти проповједници слова божијега много користили цркви, својим неуморним и ревносним радом. У вријеме овијех црквенијех писаца бијашу многи нападаји на хришћанство, и на цркву у опште. Најжешћи гонитељи хришћанства бијашу римски цареви, ватим незнабожачки жречеви; који иђашу затијем да хришћанство са свијем униште, и свијетлост божанствене науке својом лажном филозофијом — да обрете у таму.

Но апостолски мужеви озарени свјетлошћу божанствене науке неуморно дан и ноћ су радили, на ширењу хришћанства и ријечи божијих, које су примили из уста самијех апостола. Осим тога видимо, да су ови божанствени људи вршили своју задаћу, баш у оно доба кад је било највеће гоњење на хришћанство. Па ипак видећи

смрт својијех предходника т. ј. светијех апостола, који су по заповијести римскијех царева поубијани, и смрћу запечатали своје учење; то те божанствене људе није престрашила смрт ни гоњење римскијех царева. Него су покрај свијех тадашњијех неповољних прилика по хришћанство писали многе посланице, утврђавали вјерне да остану непоколебљиви у свему ономе, што су чули од апостола, затијем су побијали разне незнабожачке списе у којима нападаху на Хришћанство.

Напопљетку видимо да њихова судба није била друкчија него и код самијех апостола; јер на различите начине по заповијести римскијех царева бијашу мучени и поубијани. Тако н. пр. видимо да је Климент римски, по заповијести Трајана бачен у море, Игњатије „Богоносач“ међу лавове и т. д.

У ред апостолскијех мужева по својој служби, спада и Дионисије, названи „Ареопагит“

Неки од учених богослова запођели су ријеч о дјелима Дионисије Ареопагита, и та његова дјела приписиваху Дионисију, епископу

Александријском. Но човјек неби могао ни да посумња у подлиност (оригиналост) дјела св. Ареопагита, а о томе већ има довољно доказа; који се јасно виде из његовијех списа, који су до нас дошли.

Дионисије, о ком се започела ријеч, родио се је у Тракији¹⁾, али други доказују да се родио у Атини, од богатих родитеља, који су били идолопоклоници. По историјскијем податцима, девете године по ваплоћењу Бога слова, учио је науке у знаменитом граду Атини, и ту је изучио филозофију Платонову, која се јасно види из његовијех књига. Пошто је свршио школу у Атини, отпутовао је са својим другом Аполлофаном у Египат, ради усавршавања у наукама код тамошњих жречева; затим је путовао у град Илиопол, где је видио неку необичну природну измјену, коју човјек тада неби могао ни замислити. Ово се је догодило у час Христове распећа, које је означено било таман у сред бијелога дана. Аполлофан, изненађен би такијем догађајем, и рече Дионисију, „то је мили Дионисије, преврат у дјелима божим“. Вративши се у Атину, Дионисије, као богат грађанин и човјек врло паметан и учен, признат је био за савјетника тамошњег „Ареопага“²⁾, у осталом заступао је наставника његова у наукама Јеротеја. Том приликом Јеротеј није био у Атини, враћајући се са свога пута срео се је са светим апостолом Павлом, и овај га је обратио к' Христу, (т. ј. у Хришћанство). Чим је Јеротеј примио крштење озбиљно се заузео да изучи хришћанску религију, и настојавао је да хришћанску вјеру надметне Дионисију, на што је он радо пристао, али ипак није га крестио прије доласка св. апостола Павла у Атину. Ту је овај апостол поучио Дионисија и друге, и крестио их је посредством Јеротеја, којим је био рукоположен за епископа; такови чин с' временом примио је и Дионисије, од светога апостола Павла. То је било у 53-ој години хришћанства, кад је Дионисије био пунољетан³⁾. У години 57-ој преставила се је Богмати. При погребу њезиноме, осим осталијех апостола присуствовао је и Дионисије с' Јеротејом. Затим обојица су се вратила натраг у Атину. Из Атине Дионисије је путовао на

острво Крит, где се обично бавио код неког Карпа, човјека са „духовним виђењем“ и по изгледу био је чисте душе. Из тијех његових духовних виђења, казао је сам Дионисије у своме писму к' Димофилу Терапевту ово: Отада се Карп већма ожалостио тијем, што је један незнабожац поитио у цркву, и обратио је идолопоклонству некога новог Хришћанина, одмах иза његова крштења⁴⁾. Карпу је престојало да се с' љубави моли за обојицу њих и да проси у Бога помоћи зато, како би обратили незнабошца Христу, и онога Хришћанина, кога је у цркви незнабожац обратио на своју страну, повратит га на прави пут, т. ј. у хришћанство; требало им је све живе увјерити, и напошљетку од свију отклонити сумњу њихову, а сами они утврдили би се у истини богопознања пошље законите и спаситељне епитимије, за прошлу немишљеност. Но таково што није се прво Карпу случило, да види уклоњена Хришћанина од Христа, и то је у њима изазвало негодовање. Тада је већ настала ноћ; и Карп је био легао спавати, и заспао је у мислима овога неугоднога чувства. Но у њега је био обичај пробудити се ноћно да чини молитву; и по обичају скочи у одређено вријеме из постеље, стаде на постељу и као у неком лудилу почне се молити Богу, о пређашњим мислима и негодовању мислећи о томе, да грјешни људи нијесу достојни да живе дуго, и да у много које чему напредују, почео је молити Бога, да би могао својом силом сатрати оба грјешника. Како је толико занешен био тијем ријечима, друг његов рекао му је: шта је дом? у коме се он налази из почетка се уплаши и појави му се духовно виђење. У томе страху приђе самим његовим ногама; а из дубљине отворенога неба јави се Исус, окружен са мноштвом анђела, који примаху на себе облаке човјечије. Карп, гледајући на небо, томе се је јако зачудио, осим тога виђе кроз расијану земљу, широку и мрачну бездну, на крај ње бијаху оба проклета — грјешника. Ту они трептаху од страха, тако да су се једва држали на ногама, бојећи се да не упану у ту бездну; и од туда страшне змије пузаху к' њима и обвијаху им се око нога њиховијех, даве их, гризу их зубима својима, стезу их снагом својом, и све силе употребљаваху да их туре у провалију (бездну). Том приликом с' дружили су се с' тијем змијама и људи, да у скупу

1) Данашња источна Румелија.

2) Овако се авао врховни суд у Атини.

3) Он по законима атинским, није могао бити чланом Ареопага прије, него што је постао пунољетан.

погубе ову двојицу нечастивих. И већ на крају готово оба бијаху пала у страшну провалију, што нешто од очајања, нешто од страха и злих дјела, која су они починили. У тијем часовима тјешо се Карп, гледајући овај догађај с' неба, али опет се срдio и негодовао, што одмах оба грјешника не погибоше, и хтјео их је сам да тури у бездну, но штетно је, али се ипак на њи већма разљутио и проклињао их је. Напошљетку у виђењу његовом јави се у њему та мисао, да их обојицу иште небо. У томе му је већ ноћ била прошла и свануло је. Али се та појава продужила у толико, у колико је Христос рекао грјешницима: А што је? Он је устао са свога престола, сишао је к' нечастивим, и пружио им је руку за помоћ; а анђели су пришли к' њима и држали су их. А Господ се обратио Карпу и рекао му је: „Подигни руку твоју и удри мене; јер ја сам готов умријети за спасење људи, и то би мени било пријатно, кад би мене невина распели“. Размисли сада, шта ти волиш или бачен у бездну ову у таково мјесто ће су змије, или живјети с' Богом и са анђелима добрима, који се друже са људима. Дивно је ово виђење. Читајући стране исказе о њему, видимо шта се Карпу јавило у свјетлости, т. ј. њему се јавио сам И. Христос, који се у свјетлости и Савлу јавио, код је путовао у Дамаск, даље видимо да је оваково јављење бивало чешће у апостолска времена. Тако се испунило пророчанство Јоила: „и одѣтъ къ помѣднѣ дни, глаголетъ Господъ, изидѣ ѿ дѣхъ могош на кљакѣ плоть — и прорѣкътъ многе кашн и дѣри каша: и юноши кашн кидѣна оузратъ и старци кашн юнѣ кидатъ“ (гл. 2.) Као што видимо из списка Дионисија Ареопагита, више се пута дружио са напред споменутим Карпом, и овај му је говорио о својим духовним виђењима. Осим Карпа дружио се Дионисије са много знаменитих и свештених мужева. Од тих као што се види из његова писма били су: Гај и Димофил, обадва су били Терапевти, из Хришћанства Поликарп и Тит јерарси, Сопатр јереј, Доротеј — дјакон, Јован — богослов и евангелист, а од других као: Тимотије, с презвитерима, Карпом и Климентом, он их је посеђао на своја богословска дјела. Стари тумачи тијех дјела бијаху: Максим, Пахимер и други списатељи, признавали су сва споменута лица за апостолске мужеве и имена њихова штампали уе у посланицама апостолскијем и у дјелима

апостолскијем. Но држим за нужно да напоменем имена ових мужева, због тога што их сам Ареопагит у својим списима наводи, као: Тимотеј и Поликарп, били су епископи ефески, а Тит је свештенодјејствовао на острову Криту, као што је био и Гај странац, коме је Јован богослов писао своју трећу посланицу, који је по мишљењу других, учених презвитера у римској цркви, умро 215 године. Гај и Димофил названи су у књигама ареопагитовим Терапевтима, т. ј. монасима, који су се, по свједочанству савременика њихова Филона, налазили по свима мјестима римске империје, осим тога у Египту и Палестини. Терапевте морамо да признајемо и ми, што су у вријеме апостолско, монаси (Терапевти) примили хришћанску вјеру, и што никаквих других монаха није било осим тијех јудејских Терапевти.¹⁾

Дионисије Ареопагит посветио је Тимотију своје дјело, под именом „Божикихъ илинахъ“. Овај Тимотије, по увјерењу старог хришћанскога љетописца из IV. вијека, именом Флавија Луција Декстера, савременика блаженога Јеронима, био је ученик названог Ареопагита, а проповједао је евангелије у Испанији. Право име његово било је „Маркел“, а Тимотија га је назвао био Ареопагит, због дара који му је поклатио. Назвао га је „заступником свију и чешћу Бога“. Ово што је Декстер казао види се из страних многих исказа протестанских богослова, који не признају дјела Дионисије Ареопагита. Али то је мњење протестанских богослова неистинито; као што се види од другијех лица, којима је писао Дионисије, као: Сопатру, Доротеју, Поликарпу и Титу, који су живили и трудили се на истоку и западу. Затијем у Испанији, Галији, Илирији, свјештенодјејствовали су и радјали по научном, слично своме наставнику Ареопагиту. Од источних писаца, као Јована Богослова у вријеме заточења на острову Патмосу, од прилике 81. 82. или 83. године, добио је од њега посланицу,, у којој му је саопштио скоро ослобођење.

Дионисије је ускоро видио пропаст Доментијана, највећега гонитеља Хришћана, и наступање свијетлога времена за Хришћане. Тијем је утјешо Јована Богослова, који је био заточен

¹⁾ Као што свети Јован Златоуст говори: „У вријеме апостолско није било монаштва“. А то се види из његове бесједе, да их није било за живота Апостола (т. ј. 70—80 године), „а по смрти њиховој ступили су у цркву монаси — Терапевти“.

од Доментијана, и казао је томе светоме Заточнику: „што онъ какъ гонци евангелија не поганитъ“. Те су ријечи ослоједиле нас, због тога, што је Ареопagit извјесно знао за евангелије Јованово, које је он писао на острву Патмосу, и издао у Ефесу. Дионисије, у времену које је протекло између 67 и 77 године, преселио се је из Атине у Париз, и у путу свратио се римском епископу Клименту, који је рукоположен од св. апостола Петра. У Паризу је написао Дионисије своје дјело „Илинихъ кожнихъ“, (небесну јерархију), за вријеме Доментијанова гоњења на Хришћане. Што се види из шљедећих ријечи његових у IV. § 7. глави о тијем именима: „Въ каждаѣмъ днѣмъ поучающѣмъ насъ въ догматы кожнѣткной оуправляющѣмъ за истинѣмъ“. У 87. години свога живота заједно с' Рустиком и Елевтеријем мучен је био 96. год. по рођењу Христовом. Спомен им се чини 3. октобра.

Блажени Дионисије, по спољашњем изгледу био је раста средњега, у лицу био је бијел и доста суоњав, носдрве имао је приштинуте, обрве високе, био је доста сивед, имао је густе косе; брада му је била средња и доста ријетка и т. д.¹⁾

Дјела св. Дионисије Ареопagита дошла су до нас сачувана.

Дионисије је изабрао врло лијепо мјесто за своје живљење у Атини, у граду који је био врло угледан, и који је био под управом из почетка Помпејовом, потом Брута и Касија, и на крају Марка Антонија, тада није било градова у римској империји т. ј. провинцијалних, који су задржали своју стару слободу и пређашњу управу. Али император Веспазијан прије 70. г. по рођењу Христовоме, натурао је терет на Атину и на остале Грке, који тада никоме нису били покорни, а то је и природно пошто су били са свијем слободни и самостални. До Веспазијана одржала се љепота Атине, и њезини обичаји. Тада је у Атини владао мудри, праведни и строги „Ареопag“, за који је Цицерон говорио, „да је тај суд постао промислом божјим“. Тада су Атињани поштовали незнабожачке богове, како олимске тако и друге, правили су им жртвенике, и приносили жртве; због тога је апостол Павло назвао Атињане незнабошцима²⁾ али му је један одговорио: „Что къ Атинихъ иудѣмъ Бога, нежели челоуѣка“. Но при свему томе филозофија у Атини

¹⁾ О овоме говори један рукопис из XII. вијека, који се налази у париској императорској библиотеци под бројем 296.

²⁾ Дјејанија апостола. гл. XVII. ст. 22.

била се јако изопачила, због тога што су сви стари филозофи имали својих пошљедоватеља. Тамо су се налазили и Епикурејци, који су назвали апостола Павла „Спермологом“ (пустословом).

Дионисије Ареопagит, до свога обраћења у Хришћанство био је „платоник“, што се јасно види из његова дјела о „именима божјима“, ње је он, подобно Платону изражавао своју идеју о Богу, као створитељу овога свијета. Осим филозофа, за вријеме Ареопagита живјели су у Атини Терапевти, — такови, као што су се налазили близу града Александрије и у Египту. Терапевтима зваху се слуге божије, који су проводили живот богоугодно и благочестно. Једни од њих вјеровали су у Христа, а други пак нијесу. Од првијех знамо сувременика Дионисије Ареопagита Филона, који је путовао по читавом свијету, без сваке сумње долазио је и у Атину, и ту је држао своје учење. Из броја другијех познати су били Дионисију Гај и Димофил; па и он сам и његов учитељ Јеротеј били су Терапевти. То се види јасно из дјела Дионисијевих, која су слична Филоновим, познатога нам Терапевта.

Филон говори: „Александријски Терапевти, оставише сва земаљска блага, обично су живјели у манастирима, и старали су се да постану вјерни служитељи Бога“. То исто говорио је Дионисије, за хришћанске Терапевте у Атини. „Међу свима Хришћанима из мирјана, само виши разред саставља монахе, који треба да се старају да буду чисти, и да се у светињи усавршавају. По овоме наши благочестиви учитељи, даровали су овијем људима свете називе, поштовали су их и уважавали, називали су их Терапевтима за искрено богопоштовање; монасима су их називали, због тога што су удаљени од свијета, а с' Богом више сједињени“. Из овога што Дионисије говори, види се, да су у дане овога апостолекога мужа били у Атини монаси, но не такови каквије био: Антоније, Пахомије и Иларијон. То су аскети — подвижници, које ми обично називамо: слугама божјима, праведницима, даље монасима, који живе у свијету и носе свијетовне хаљине.

Јудејски Терапевти, по Филону, тумачили су свето писмо „иносказатељно“; и Дионисије Ареопagит тумачио је тако исто. По примјеру његова толковања читана је у цркви прича: „Прѣидрогтъ годѣмъ икъ дома и оутврди столпоуѣмъ и дѣмъ“. Свето писмо показује нам премудрост

божију, која превазилази сваку људску мудрост, даје нам тајанствену чашу и у њој освећено пиће; она громким гласом једнодушно призива себи посте, јер имају потребу у њој, и она их чашћава (достојне, тјелом и крви Христовом). У тој чаши налазе гости, духовно јело и духовно пиће, које их кријепи.

Јудејски Терапевти, по Филону, састављали су пјесме, и пјевали их у славу божију. То исто радио је и Јеротеј, наставник Дионисија, који је присуствовао при погребу Богоматере у Јерусалиму, и тамо је пјевао своје духовне пјесме. Знаменити ученик његов Дионисије, сачувао је и предао нама неке пјесме овога апостолског мужа. Као: „сажаљење у прози, т. ј. о љубави“.

„Љубав, која била: божија, анђеоска, човјечија, жива, истинита, јесте та снага, која установљава и подражава слогу међу људима, склања их да се од виших праве нижи, чини их браћом међу собом, упућује их да се сједине с Богом.

„Љубав је двојака: једна је према људским душама, а друга према анђелима. А над њима је виша сила, која свакога љуби. И нас свију треба да се односи љубав, према тој, горје вјечној љубави. Разни су правци љубави, према једном источнику, ми знамо да постоји једна несложена и постојана сила, која је установила јединењем љубав између свију бића, почела је с највећим благом до пошљедње ствари, и од ње исходи тијем путем извор, савршена је сама собом и у себи, да на саму себе обраћа све, и таквијем образом враћа се своје вјечноме почетку“.

Како су јудејски Терапевти, по свједочанству Филона, већма љубили анђеле, и анђелима су заклињали друг друга; тако Јеротеј и Дионисије, имали су особиту љубав према тијем духовима, а то је јасан доказ да су оба од њих до крштења били у чину Терапевти. Јеротеј говори, у одношају према анђелима, да су они „љубавни чистим духом“. Тимофилу је савјетовано

да љуби анђеле, неби ли добио опроштење од Серафима, који је очистио уста пророка Исаије.

Дионисије Ареопагит, био је хришћански аскет и богослов, учио је науке код тадашњих благочестивих учитеља у Атини, који су се такођер називали Терапевтима, т. ј. монасима. По дјелу небесне јерархије, коју је изнио Дионисије и подијелио у 9 чина све анђеле усвојило је богословље, а наш божествени тајноводитељ (апостол Павао) раздијелио је све анђеле на три чина, односно три разреда. . . . . По учењу наших наставника, ова три разреда анђела састављају једну небесну јерархију.

Дионисије Ареопагит, сачувао нам је имена некијех, научених наставника, богослова и благочестивијех учитеља, и саопштио је нама њихово учење као: 1. Божественоса Вртоломија; 2. Свјештенога мужа Јуста; 3. Филозофа Климента, кога је сам Дионисије назвао филозофом. Заиста треба да га и ми признајемо за великога научењака, али несмијемо га замјењивати с Климентом епископом александријским, нити с Климентом папом римскијем, као што то многи богослови чине. У Атини је био учитељ филозофије Климент, који је особито био познат Ареопагиту, све остало што знамо казати за њ јесте то: да је био у свему сличан филозофу Платону. И Јеротеј први епископ атински, био је учитељ Дионисије Ареопагита. Дјела његова изнио нам је на видик његов ученик. А та су: „Прва тежња душе човјечије јест за предметима божијим, љубав према Богу, и прва задаћа њезина јесте испуњење заповјести божијих“.

Као што је саме апостоле и њихове преемнике постигла мученичка смрт, тако је и овог апостолекога мужа, јер 96. године по рођењу Христовом мученички је испустио душу, за свој племенити и узвишени рад.

Алекса Н. Јокановић,
богословац.

Манастир Озрен.

(Мјесто наставка свршетак).

О ономе Страхињи, коме је овијем записом учињен вјечни спомен, мисли г. Стратимировић, да је то био живописац манастира Озрена (главне цркве), па на

крају своје цртице говори о томе још овако: „Скромно име проста свећеника усред овога великољепнога живописа, не да се свакако друкчије протумачити, него

тако, да се умјетник тим начином на крају свога дјела овјековјечити хтио. Нама је драго, што ту савнајемо опет једно име наших средовјекних трудбеника на пољу умјетности“. Из тога излази, да је госп. Стратимировић тога увјерења: да је презвитер Страхиња као живописац главног дијела озренске цркве, то своје дјело обавно прије год. 1609. дакле прије оног живописа и натписа у препрати, можда у времену основања ман. Озрена, дакле у XIII. или XIV. вијеку.

По томе мишљењу госп. Стратимировић ставља учени г. Руварац у ономе свом чланку (стр. 301.) насупрот своје нарочито суђење и увјерење, по коме је озренска црква, дакле и главни њен дио, „живописана 1609. трудом игумна Јаћима и братије, а руком попа Страхиње из мјеста Будимље“. У погледу тога „попа Страхиње из мјеста Будимље“ приводи учени историчар запис изнад врата храма св. Арханђела на Тари, по коме се исти трудно о живописању онога манастира године 300 (7099.—1591.), затим запис са крушевског поменика, (манастир у Полимљу) како: „Ек лето 7114. (1606.) придъ изъграфъ Страхина въ манастиръ“. Доводећи озренски запис о презвитеру Страхињи у савез са онијем натписом од год. 1609., учени је историчар увјерења, да је озренски Страхиња истовјетан са онијем Страхињом будимаљским, који бијаше сувременик обављању и живописању ман. Озрена за игумана Јоакима.

Но премда нема правога темеља и разлога, да се не вјерује овој онако основамој тврдњи госп. Руварца, ја ипак држим, да је нужно, да се постави питање: да ли је будимаљски поп Страхиња живописац све озренске цркве, дакле и препрате и главног дијела, или можда само препрате,

која, како сам већ напријед споменуо, као да је подигнута и живописана касније од главне цркве, дакле јамачно г. 1609.? Потреба овога питања оснива се на оној већ приведеној тврдњи г. Стратимировића, по којој образ св. Богоматере у препрати (а да ли и други ликови?) и стилем и бојом (а израдом?) отступа од живописа у главној цркви, па се и натпис у препрати знатно разликује (лошији је) од натписа над светим ликовима у главној цркви. Јер ако стоји ово овако, како каже госп. Стратимировић и ако је истина, да је будимаљски поп Страхиња радио у Озрену, онда је јасно, да је за игумана Јоакима год. 1609. живописана само препрата, а у главној цркви, која је прије сликана, можда поправљани стари лакови. Тиме би се онда разјаснило и то: *зашто је тај живописац Страхиња записао оне своје ријечи у крају, уз онај светитељски лик, мјесто да их као живописац свега храма учинише у главноме натпису над вратима цркве, онако, као што је учинио у св. Аранђелу.* У овоме случају морало би се јоште утврдити и то: да ли су слова у натпису о презвитеру Страхињи истовјетна са словима у натпису игумана Јоакима и братије.

Но у погледу питања, да ли је поп Страхиња збиља живописац све озренске цркве или не, могло би се доћи до праве истине само тако, кад би се струковњачки истражили живописи на развалинама св. Аранђела, (ако их још има) па сравнили са онијема у озренској цркви и њеној препрати. Тада би тврдња госп. Руварца била можда свестрано доказана, а можда би се доказало и нешто сасвијем противно, наиме: да је много раније од свршетка XVI. и почетка XVII. вијека био неки други „презвитер Страхиња“, чији је спомен очуван у озренском храму.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Осим ових натписа имаде још много других (обичних), који се налазе на самијем сачуваним живописима, и који су врло лијеви, а потјечу јачајно из времена, кад је грађена црква, дакле по свој прилици из XIII. или XIV. вијека (Стратимировић стр. 69. под А.).

8.

На почетку свога описа, говори Витановић, како се овај, премда веома стар, и са архитектонског гледишта значајан манастир, ипак међу историјским споменицима Босне и Херцеговине врло ријетко спомиње. Ја не знам на коме је темељу изведено ово тврђење господина писца, као ни то, да ли се он трудио у правцу, да сазна за сав број и од оно мало досад пронађених и објављених споменика, који су свјedoци прошлог бића тога св. манастира, јер, у колико је само мени познато, ова старина не бијаше ни првањих времена баш тако заборављена, премда су стари подаци, који се тичу овога манастира, осим мале изнишке, сви пропали.

Осим оне народне пјесме, којом је онајбоље установљен његов значај, и одржан живи спомен у народу, имаде још неколико података, који су свјedoци озрнове прошлости. Тако н. пр. приведено је у Руварчевој расправи у II. Годишњици неколико књижевних радова, који су производ монаха истог манастира, дакле његови споменици. То су два „Панегирика“, које је писао јеромонах „Тимотије Глухи“, и то: први „к љкѣ 7097.“ (1589). к љ храмѣ светѣго Николи, манастирѣ, зекомѣ озрѣкѣ, при игѣмениѣ ѣвѣкимѣ, к љ прѣвое љкѣ ксеѣвскештенѣго митрополита дѣвѣрѣскаѣго кѣрѣ ѣвѣнтиѣ“, а други од годише

7100 (1592.) који је писан у истом манастиру „к љ љкѣ ксеѣвскештенѣго митрополита босанскаѣго кѣрѣ ѣвѣнтиѣ“²⁾.

Осим ових двају панегирика, од којих се први чува у манастиру Опову, а други у Раковцу, писана је у манастиру Озрену год. 7189. (1679.) још једна ербуљица³⁾, (чије име и друге битне биљеже учени г. Руварац није привео) која је сада у похрани такође у манастиру Опову, а постала је на 18 година прије оног великог подвига вриједног попа Јакова.

Изузевши ове биљешке ученога г. Руварца, можда имаде још по неке спомена о манастиру Озрену, али мени није познат, па с тога овај дио мога чланка неће бити онако потпун, како бих желлио, и колико би можда према данашњем стању могао бити.

На овоме мјесту требало би сада прозборити и још коју ријеч и о старинама манастира Озрена, које се у самом њему налазе, наиме о књигама, сасудима, одијелу и другим предметима из његове прошлости. Али на жалост, манастир је Озрен течајем своје мучне прошлости у

²⁾ Иста, стр. 251. — У „Гласнику“ (стр. 298.) приводе се скоро сав текст записа на крају ове књиге, и то овако: „к љ љкѣ 7100 (1592.) к љ пѣни и ѣ мѣ мѣдофрѣтѣ к љ хрѣмѣ светѣго чедотворѣкаѣго отѣца Николи, к љ мѣнѣстѣрѣ зекѣмѣ озрѣкѣ при кѣчѣкѣтѣнѣшѣмѣ игѣмениѣ кѣрѣ ѣвѣкимѣ ѣрѣмонѣхѣ с кратѣлиѣ, ѣвѣклиѣрѣхѣ кѣрѣ ѣвѣни к љ љкѣтѣ кѣо-кѣштѣнаѣго мѣтрополѣта кѣлиѣкаѣго кѣрѣ ѣвѣнтиѣ. Тѣгда прѣвѣтѣмѣ црѣкви одрѣжѣши пѣтрѣрѣхѣ кѣрѣ Филипѣ. Вѣдѣни прѣкѣвѣскоѣго цѣра ѣвѣмѣлитѣнѣкаѣго ѣвѣоурѣтѣ мѣлири кѣли-коѣсоу господѣроу . . . Пѣни ѣвѣ мѣногѣсрѣбѣниѣ и ѣвѣкѣниѣ ѣрѣдѣикѣон Тѣмѣодѣи, кѣкѣ ѣвѣнок тѣго кѣширѣчнаѣго мѣнѣ-стѣра. ѣвѣа ѣвѣоѣа доѣлази (како ѣвѣводи гѣсп. Руварац) ѣвѣ-гѣва мѣлѣба ѣвѣцѣвѣма и брѣѣѣи ѣвѣа опрѣштѣј, ѣко је шѣто по-грѣѣшѣно рѣукама ѣвѣи ѣвѣзикѣм, тѣјѣм ѣвѣше, шѣто ѣвѣѣ ѣвѣма 12 гѣдина, како ѣвѣн ѣвѣшѣта не чуѣје, а пуѣцѣли грѣмовѣ, ѣвѣи ѣвѣвекѣтѣло ѣвѣружѣје, јер: „кѣ кѣдѣи! — и кѣ ѣвѣуѣнѣлѣно кѣ-дѣѣтѣи гѣлѣгоѣуѣци мѣ роуѣкоу мѣлѣнѣѣмѣ и гѣлѣкоу кѣлѣнѣѣмѣ и ѣвѣуѣнѣмѣ тѣвѣтѣнѣѣмѣ. Вѣи кѣдѣи кѣдѣитѣ.“

На овоме панегирику од год. 1589. стоји, да је писан руком „ѣвѣногѣсрѣбѣниѣго и мѣнѣшѣго мѣнѣшѣ Тѣмѣодѣи гѣлѣ-хѣго“, по чему је ѣвѣне гѣдинѣ био јѣш прѣсти ѣвѣосѣвѣѣнѣи кѣлѣуѣѣр, дѣчѣм се год. 1592. ѣвѣше као јерѣѣфѣкон, а у ѣвѣтѣ-пису од год. 1609. спѣмѣнѣе као јерѣмѣонах.

³⁾ Иста, — стр. 257.

¹⁾ Годишњица II стр. 251. — У оној расправи у „Гласнику“ (стр. 296.) приводе се, како је на првом панегирику година радње ѣвѣзначѣна брѣјѣм 363, (7097.—1589).

(11. новембар), које данас на свијету није, пошто у I. Шематизму Херцеговачке Митрополије нема наведене ни једне цркве, која би славила онај храм. Но кад је и како је доспιο овај антиминос у озренску цркву, то се не може знати; — могло би се мислити само то, да су га тамо дошјели собом они требињски калуђери, што год. 1775. обновише манастир Озрен, и тијем се антимином јамачно у новоме прибежишту послужеше, пошто је ваљда старији озренски антиминос пропао, јер му ето и данас трага није. У погледу онога Владовог записа могло би се рећи, да је писан касније, и да не означава лице, које је израдило антиминос, већ човјека, који је тај св. предмет од некуд задобио, па га записао незнаној цркви и попу, а за своју душу. Но главни значај ове старине лежи у томе, што је он један од најстаријих споменика ове врсти у Босни и Херцеговини, и што служи као податак за сазнање имена херцеговачког митрополита, који је почетком XVI. вијека управљао оном столицом.

Друго је једна црквена књига, на којој имаде на задњијем листовима овај запис: „Сија књижица Пасхалија протопрезвитера Марка Марјановића од Озрена манастира“¹⁾, а даље нешто ниже: „знати се, кад се покри манастир; од тога времена има 231 година, најпослије има 66 година, а прије био кров 165 година, и два пута покриван манастир“²⁾. Осим ови-

¹⁾ Велика је штета, што је ова књига у ономе опису онако укратко приведена, мјесто да је поближе и свестрано описана, чиме би се њена улога у прошлом бићу овога манастира јасније показала била.

²⁾ Овај је запис у неколико историја тога манастира. Ако би се узело, да оне године: „љето 1838.“ и „љето 1840.“ што су — како госп. Ђ. П. наводи, — записане на неким листовима исте књиге, кажују ону годину, кад је запис писан, онда би он значајно слиједио: ако је манастир био два пут покриван, онда је последње покривање било на 66 год. пред год. 1838. односно 1840., дакле год. 1772. односно 1774.; ако је опет прие тога био кров 165 година, онда то значи, да је прво покривање било на 165 година прије оног потоњег, или на 231 годину пред годином 1838. односно 1840., дакле године 1607. односно 1609.

јех двају предмета — вели описивач у Источнику — нема у овоме манастиру никаквих других старина.

И тако дакле, кад се узме у обзир, да је можда и ова „Пасхалија“ својина манастирска, онда су оне 3 србуље, што их спомиње учени г. Руварац, за тим у неколико овај антиминос и ова Пасхахија, једини споменици, који су од онога некадањег обиља ове св. обитељи до данашњег дана сачувани и од заборава отети.

9.

Судећи према томе, које могао бити основатељ овога св. храма, као и према разнијем приведеним појавама његове прошле снаге, манастир је Озрен са материјалне стране морао бити такође у врло повољним одношајима. Он је јамачно имао и готовине, и земаља, и стоке, и доста другог иметка, али су кобне прилике све то уништиле, па је манастир течајем времена осиромашио, управо сасвим опустео. Он је између осталог имао прије и својих винограда, што свједочи земљиште, које је од манастира око $\frac{1}{4}$ сата удаљено, а зове се „Манастирска виноградина“. Та је виноградина пространа око 60 дунума (551·4 ара) али је већ давно и давно прешла у агинске руке.

Почевши од половине овога вијека, манастир се у овом погледу све мало по мало опоравља и кријепи, пак су све прилике, да је на путу, да достигне своју некадању снагу и значај. Год. 1856. обновљена је трудом околног мирског свештенства и народа стара манастирска кућа, која бијаше прије (јамачно

Пошто се ова друга, овдје израчунана година (1609.) потпуно елаже са годином у натпису у погледу поправка манастира у времену игумена Јоакима, затим са годином у биљешци о обновљењу манастира године 1775. (види у тачки 10.), то је онда јасно, да је ова Марјановића биљешка писана године 1840., а утемељена јамачно на ономе натпису у цркви од год. 1609. и на извору, у коме је означена обнова од год. 1775.

у обнови год. 1775.) подигнута на мјесту, ње су пекада стајале древне калуђерске ћелије. Та је кућа данас у лошем стању а имаде 9 соба, подрум, пекарницу и амбар; у горњем су боју просторије за калуђере, а при земљи школска дворана, учитељев стан и т. д. Што је околни народ са својим свештенством био прегасо за тим, да уз манастир подигне и школу, то је свјетао знак његове будне свијести и сазнања о важности просвјете, која уједно спада међу понајпрече дужности и задатке баш и самијех манастира, који се данас неби никако могли одржати на оној својој традиционалној висини и пошти у народу, ако би се трудили једино у правцу чисто религијских одношаја, које данас у толикој мјери, подмирују мирске цркве и свештенство. Оснивајући уз манастир школу, они вриједни трудбеници као да су били на чисто о томе, да ће наше св. обитељи моћи свестрано користити своје роду, и одговорити својој узвишеној намјени само онда, ако осим молитвеног дома, постану уједно и расадници оне човјечанске културе у сваком, а нарочито у научно, књижевном, и економском правцу.

У новије вријеме припала је манастиру красна шума у простору од 3.089. дунума (28.387-91 ара), коју му је од државнијех добара придјелила босанско-херцеговачка земаљска влада. Год. 1890. продано је из те шуме неколико хиљада храстова за своту од 19.902 фор. којијем новцем (као и онијем што ће кашње придоћи) рукује сарајевска срп. правосл. конвисторија. Осим тога имаде манастир један млин, виноград, шљивик и неколико њива, и тиме је постављен на чврсту материјалну подлогу, па је његово даље развијање и напредовање с те стране обезбјеђено⁴⁾.

⁴⁾ Дотични податци за овај одјељак узети су из описа госп. Ђ. П. у Источнику од 1890. стр. 75.

10.

Мучна је и бурна прошлост манастира Озрена, а оскудни податци нијесу у стању, да свестрано и потпуно означе цјелокупни ток његовог прошлог бића. Но ја ћу и ово мало познатијех ми података употребити на то, да макар само и у појединим опћим потезима приведем и оцртам прошле догађаје, у колико се тичу овога светога храма.

Судећи по свијем приликама, које су напријед приведене, манастир је Озрен подигнут у времену срп. краља Драгутина, онда, кад је овај владао сјеверном Босном, дакле између год. 1280. и 1316., по чему је онда ова задужбина врло стара.

Год. 1609. прекривана је црква, па јамачно приграђена и живописана препрата, и поправљани живписи у главној цркви. Што се ове године око манастира повише радило и подизало, то је осим свједочанства његове снаге, уједно и доста јасан знак, да је он могао прије тога страдати, а то јамачно у онијем жестоком и крвавим борбама између османлија и угарске, око тадашње сребренске и јајачке бановине, од год. 1463. па до год. 1528., или је можда и по други пут страдао у ономе великом и значајном српском покрету за ослобођењем од године 1595., кад побједитељи хођаху да искале свој гњев, понајвише на калуђерима, који бијаху тада главни преставници и вође покрета, које је прогонство постигло свој врхунац спаљењем костију св. Саве на Врачару.

Год. 1697. израђен је и постављен онај патос, што га подигну вриједни поп Јаков Марић. Дјело је то извршено у часу одушке, која је настала у Босни усљед провале принца Евгена Савојског.

Год. 1775. обновише требињски калуђери Јоаникије и Јоан¹⁾ исти манастир. Што је ове год. манастир обнављан, то је знак, да је дуго, односно треће велико опустошење мап. Озрена било међу год. 1697. и 1775.. и то јамачно убрзо иза оне провале принца Евгена у Босну (год. 1697.) и карловачког мира (год. 1699.) или можда у времену онијех 7 ратних година (1731.—1738.) а нарочито оне крваве и за Босну несретне год. 1737.²⁾, кад су господари опет ископали свој гњев пад јадном рајом. Овиме се уједно потврђује и она нејасна народна традиција, коју приводи госп. игуман Витановић у своме опису (стр. 34). према којој је, приликом неког окршаја, а прије 200 год. манастир опустошен, а калуђери исјечени, али да се незна, какав је то био бој, и ко је то грозно дјело извео. Тај је несретни догађај свршио се заиста у ономе времену, које горе приводим, пошто од тадај имаде већ скоро 200, односно нешто и мање година, па се ето јасно зна, ко је, и зашто је тај манастир разорио, после чега је — како прича госп. Витановић, — прошло више од 100 год. да се у њему није служило слово Божије; црквени кров бијаше пропао, а мјесто њега по зидинама израсло дрвеће у обиму човјечије дебљине, (слично томе приводи се и у ономе опису госп. Ђ. П. у „Источнику“ стр. 75.) што трајаше све дотле, док га год. 1775. не обновише требињски калуђери.

Назад пексијех 40—50 год. — како приводи госп. Стратимировић.³⁾ —, прекривена је опушћела манастирска црква и у њој обновљено св. богослужење;

¹⁾ То напомиње госп. Руварац у П. „Годишњици“ на стр. 257. — Штета само, што није навео, одакле је ту биљешку увео.

²⁾ Монах Генације, у опису манастира Гомјанице, у Источнику од 1891. стр. 336. и 337.

³⁾ Гласник зем. музеја од 1892. стр. 68.

године 1856. подигнута је манастирска кућа⁴⁾ а год. 1878. звоник, којег црква прије имала није. Из овога навода излази, да је манастир после обнове од год. 1775. поново страдао и опушћео, (можда у покретима почетком овога вијека) а око половине овога вијека, можда год. 1838⁵⁾—1840. опет обновљен, да се народ може скупљати на молитву и службу божију, коју обављаху по који пут у години мирски свештеници околних парохија.

Године 1885. манастир је опет насељен калуђерима, и тако је настало ново доба у његовоме бићу.

Према овоме погледу прошлих догађаја, манастир је након сваке катастрофе, а дуље времена служио као мирска црква пак се заиста мора овђе признати и уважити оно велико прегаопштво и пожртвовање дот. мирског свештенства и околног народа, који постадоше тако вијерни и привржени својој светињи и онда, када калуђери изгибоше или се усљед прогонства разбјегоше, и тиме спасоше манастир од коначне пропасти, а сачуваше га и држаше до нашијех дана.

И тако се ето јасно види, како прошла судбина овога манастира бијаше уско скопчана са судбине матере земље, па кад су се изнад њенијех убавих долова и кршних гора надносили тешки и крвави облаци страдања и мука, страдао је и трпио и он, а кад је макар и најмање кроз ону дуготрајну ноћ синуо по који зрачак благог мира и спокојства, он се опет поносито уздизао као онај баснословни финкс из пепела свога, и свије-

⁴⁾ Види тачку 9. овог описа.

⁵⁾ Види примједбу 2. к тачки 8. Онај Марјановићев запис можда стоји у каквој свези са овим најближим обновљеним манастира.

се сатане и свију дјела његових“. Но којих дјела његових? Послушај. Прељубе, злобе, цијанетва, празних ријечи, гордости, убијања дјеце, грабљивости, принашања жртве идолима, убијства, непристојних пјесама и много других. О томе много рекох, јер немам времена говорити, не пређимо с појединости и овако рецимо: одричем се свију неваљалства, која бивају под сунцем, мјесецем и звијездама, и свију некорисних дјела, која, што су мрска, не треба ни говорити.

Ових свију зала и овима подобним, одрекосмо се на св. крштењу, за која сви знамо, да су и дјела и учења ђаволска, да су у тами иста, и да, што чинимо, по обмани ђаволској, навикосмо се чинити.

Прије, него нас озари свјетлост, били смо гријехом заробљени, овладани и заражени, и у том стању, кад благодиволи човјекољубиви и милостиви Бог избавити нас од такве заразе, посјетио нас је од озго с истока и објави нам спаситељну своју благодат, и Он изврши измјену за нас, понесавши гријехе цијелога свијета; Он нас откупи својом крвљу; Он нас оте од лажи идола и изволи нас обновити — препородити — водом и духом.

Одрекавши се свију поменутих зала и тим свукавши са себе старог човјека и дјела његова, обукосмо се у новог Адама — Христа.

Онај пак, који поново чини речена зла по благодати, тај се од благодати и не користи, и од Христа се одлучује, пребивајући непрестано у гријесима.

О Христољубиви моји, чусте ли, колико се зала одрекосмо у мало ријечи на св. крштењу. За ово одрицање и добро обећање при св. крштењу одговоран ће бити сваки Христјанин у дан судни, јер пише: „Сам својим ријечима осудићеш се“ и опет: „Устима твојим судићу ти,

лукави слуго, или на осуђење или на оправдање у онај час“.

А којим ли ће начином — редом — бити питани престојећи? Питани ће бити пастири, т. ј. епископи о њиховом животу и о пастви. Сваки ће одговоран бити за своје повјерено му стадо, народ, који му је предан пастире-началником Христом, ако је немаром својим запустио, те га није учио истинама спасења; тако исто и свештеници даваће одговор — рачун — о својим црквама и људима, тако исто ђакони, тако исто игумани, калуђери и калуђерице и сваки православни, како је који шта желио, како је управљао у дому свом жепима и дјецом, слугама и слушницама, даваће одговор, да ли их је васпитавао у добру и науци божјој, као што заповиједа апостол (Павле).

Тада ће запитани бити царевни и књажеви, с њима и убице, богати и сиромашни, мали и велики, за чињена дјела. Јер пише: да ћемо сви престати суду Христову, да прими свако по дјелима својим, каква је чинио, или добра или зла. И на другом мјесту пише: да нема никога, ко би избјегао из руку мојих.

Христољубиви рекоше му: молимо те кажи нам још, шта ће најпослије бити.

А учитељ им рече: говорићу вам Христољубиви моји, али с тугом и зењом, јер не може се слушати, шта ће на пошљетку бити, но боље је да ућутим.

Христољубиви. Зар ће страшније бити, него што од тебе прво чусмо?

Учитељ. И страшније и многијех суза достојније, ако све сад искажем!

Христољубиви уздрхтавши се рекоше: „Друже божји, ако је могуће приповједи нам, да би ово чувши трудили се за боље покајање“, а учитељ проливши сузе рече: „Није лијепо без суза ово проповиједати, јер су већ пошљедни дани. Но

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

пошто имам заповјед од апостола повјереној пастви — народу — казивати и науку предавати, то вама као вјернима и предајем, а ви опет друге научите, али опростите ми, браћо, ако снагом, срцем ослабим у овом приповједању“. Тада настави: „О Христољубиви! По оним испитивањима откривена ће бити дјела свију и свакога и пред анђелима и пред људима, и уништиће се свако господарење — власт и сила на земљи и сви народи поклониће се Богу, као што пише. Тада ће се разлучити друг од друга, као што пастир — чобанин — разлучује овце од кова. Они, који су добро радили, те добре плодове, плодове покајања пришијели овце су и ради тога одвојиће се од неплодних — грјешних, и ти ће се засијати као сунце, јер су испуњавали и чували заповијести божје тим, што су били милостиви сиромашнима, што су били странопримци — гостољубиви, што су наге одијевали, тамничаре посјеђавали, удовице заштићавали, презрене заступали, болесне похађали, плачући дакле за богатством, које је на небесима, што су опраштали уврједу ближњима и чували неповријеђено и чисто од сваке пријеваре и лажн — јереси — вјеру своју. Ради тога поставиће их Христос судија с десне стране себи, а козлиће с лијеве, као неплодне — грјешне, јер су Га, као великога, праведнога и доброга пастира разљућивали као горделиви и у овом животу вријеме трошили узалуд, без покајања, као козлићи, скачући и играјући, што су године доба свога трошили у прекомјерном јелу и пићу; што су били немилостиви, као и онај богати, који се не хтједе смиловати на убогога Лазара; па ради тога као немилостиви и не имајући плодове покајања, нити масла (уља) у свијећњацима својим, осуђени ће бити на стајање с лијеву

страну, а који купише уље за рана и напунише судове — свијећњаке своје — и имадоше их запаљене, ти ће славно удостојени бити, да стоје с десну страну и чуће онај, по њих сретни, умилни глас: „Ходите благословени оца мога, те напљедите спремљено вам од створења свијета царство“.

Они пак с лијеву чуће наречење с љутим укором: „Идите од мене, проклети, спремљени ђаволу и друштву његову; немилостиви бисте, па сад нећете помиловати ни бити; као што нијесте хтјели слушати гласа мога, тако и ја сад нећу послушати молбе ни гласа вашег, јер ми не послужисте, гладна ме не парашисте, нити ме жедна напојисте, нити ме, као странца, у дом примисте, нити ме пага ођенусте, ни болесна посјетисте, и у тамници кад бијах не дођосте ми, другога господара радници и слуге бисте, због тога као радници зла отиђите од мене проклети“. Тада ће ови поћи у муку вјечну а праведници у живот вјечни.

Христољубиви. Да ли ће сви у једну муку поћи или су муке различне.

Учитељ. Као што можемо знати по св. Јеванђељу различна му мјеста ових мука, а та су: најкрајња тама, геена огњена, шкргут зуба, неуморни црв, огњено језеро, неугасиви огањ, најдубља пропаст, ад — пакао мјесто љуто, с вјечитим мраком, из којег се не враћају грјешници.

У оваке муке раздијелиће се грјешници жалосни, сваки према броју и тежини својих гријехова, теже или лакше. О томе се пише: да ће сваки ланчићима гријехова својих бити везан, те ће бити бијен много или мало. Дакле према разлици гријехова тако ће и различите муке бити.

Ако је ближњи с ближњим у непријатељству и свађи, а случи се, да их при том смрт затече и предају дух, заслужиће

и наћи немилостиву осуду у час испитивања и као презрени ићи ће у најдубљу таму, јер нерадљиви бише и живише не пазећи на заповијед Христову, која вели: „Љубите друг друга и по 77 пута опраштајте један другоме“. Истина сваки, који сагријеша, не може бити без туге или бриге, али опет треба наду имати, јер имамо утјешитеља и посредника код Бога Оца праведнога Исуса Христа и Тај је Спаситељ и очиститељ душа наших, не оних, који се за овај земни живот брину и који у љености живот проводе и сврше; не оних, који се питају и задовољавају тјелесним сластима, — него оних, који се срдачно кају и непрестано Га зову дању и ноћу. Ти ће се утјешити утјешитељем Христом, а који непрестано пак гријеше, и као такве задеси неумитна смрт, на те ће напасти на неумитном суду, онај божји гњев, који пророк Манасија исповједи и прорече: „Јако непостојанъ гнѣвъ на грѣшници прѣщенїа твоегѡ“. Тешко онима, који прељубу чине и пијаницама; тешко опадачима, тешко онима, који се опијају вином уз непристојне свирке, игре и пјесме, а заповијести божје неће да слушају и

творе; тешко онима, који им се свете, божанственом црквом признатим књигама ругају и грдњама досађују; тешко свима, који у шали и смијању, узалуд вријеме троше, а не кају се, сјећаће се времена, које су зло и узалуд трошили, али доцкан; тешко онима, који држећи се учења противног, лажно-јеретичког улагивају се заштитивањем духовним лицима — свештеницима. С тим истим учењем лажним и осудиће се у идући вијек; тешко онима, који неправду заступају и пишу о њој; тешко онима, који гатају и врачају и дјецу у утроби, као и тровањем, и на други начин убијају, па и друга зла овим подобна, а цркви противно чине; тешко онима, који слугама својим не издају плате или обустављају, ови су као и крвници, који крв прољевају; тешко онима, који неправедно суде, бране и оправдавају неправеднога, а правду од праведнога одузимају; тешко онима, који своју свјету вјеру помућују лажном науком јереси и с јеретицима се дружи и исмијава је; тешко онима, у којима је као неизлечима боља укоријењена у срцу завист и свађа.

(Наставиће се).

Бесјода на Спасов-дан.

Во имја Оца и Сина
и свѣтаго Духа. Амин.

Благочестиви Христијани!

Ево у славу Божију дочекасмо и данашњи узвишени празник, Воснесења Господњег, који је врло величанствен и значајан, по нас православне Хришћане. Те зато, благословени моји, дужни смо и треба да смиреним трудом сазнамо суштину овога празника.

Господ наш Исус Христос, сисао је с неба на земљу, ради спасења цијелог рода људског од прародитељског гријеха. Он је примио на

себе природу човјечију, те као човјек од народа прогоњен, поруган и на крету распет мученички умро; у мрачни гроб сарањен и стражарима окољен, трећи дан из гроба воскресао. Тиме је љубезни моји, преблаг и наш Спаситељ уништио смрт, показао своју власт и славу свога божаства на земљи, потврдио истинитост нашег искупљења и битност општег воскресења из мртвих.

Послије свога воскресења бавио се Христос Спаситељ, 40 дана на земљи, учећи своје Апо-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.BS

о царству Божијем, и како ће по цијеломе свијету утемељити цркве и раширити науку Његову. У четрдесети дан по васкресењу свом, узнио се на небо, у тај велики и свети храм, да представи Богу и Оцу пречишћену и освешћену на себи људску природу, ради чијег је спасења на земљи пострадао. Он је сам предеказао своје вознесење кад је казао: „Издъ измодохъ ѿ Оца, и придохъ къ мѣрѣ и пакѣ штаклаво мѣрѣ, и идѣ ко Оцѣ“.

Помислимо благочестиви Хришћани, кад нам наши сродници и пријатељи са стране у госте дођу, како нам је жао, кад се с њима при поласку растајемо. Помисли како оцеви и мајке плачу, кад синове и кћерке своје испраћају. А сад Господ и Спас наш једини Син Божији, који је цијелом свијету најмилији и најдражи, посјетио нас је дошавши с неба, и остави нас послѣје опроштаја на Јелеонској Гори. Он је наш учитељ, пријатељ и утјешитељ, живот и свјетлост, која просвјећава свакога човјека и гле, Њега облаци сакрише од наших очију! Промислимо сада православна браћо, какву вриједност има ова земља и наш мученички живот на њој, кад Христос Спаситељ истинити Искупитељ, срећа и блаженство наше, па га више међу нама нема, као што је био међу Апостолима.

Те зато драги моји слушаоци, дан Христовог Вознесења, треба да је за нас, дан туге и жалости; а сви у мјесто да смо тужни и невесели, ми смо весели и радосна срца, пјевајући радосне пјесме хришћанске побједи уз велику славу овог св. храма. Тако драга браћо, и треба да смо весели, да се при растанку са својима не предајемо туги и жалости, него да утјеху нађемо; па и Апостоли Христови, били су весели кад су се са Јелеонске Горе, одакле се наш Спаситељ узнио, вратили у Јерусалим Возвратившиа къ Иерѣалимѣ съ радостію кличѣоу“.

А зашто су Апостоли весели били, послѣје Вознесења Христова, види се отуда: што су добро запамтили оне благе ријечи и савјете Његове: „Мир мој остављам вам, и узимам природу вашу са собом, враћам се на небо, да и вама зготовим мјесто тамо: „Идѣ уготовати мѣсто кличѣ, да идѣже еликаъ и здѣти“ (Јов. 14. ст. 2. 3.) Тако благочестиви Хришћани, велико би добро чинили кад би и ми, обзирали се на примјер, Христа Спаситеља, са Апостолима, то јест кад

би сваки старац и мајка, муж и жена, брат и пријатељ, дијелећи се од овога свијета, давали својим сроднима и осталим млађима, оваке благе ријечи и савјете; тиме би доиста и себи и њима олакпали растанак, са овога свијета; мјесто простог плача, веселили би се признајући, да мили покојник њихов, оде не, у незнану, него у праву вјечну отаџбину, да својим молитвама, код престола Божијег, испроси и њима мјесто спокојности.

При вознесењу свом, Спаситељ је поучио и благословио своје Апостоле, што их је одвећ увеселило. Тако треба и ми а особито наши старији, док су још при свијести, да призивамо своје млађе, и ближње око себе, те да их живо поучимо и савјетујемо, да се и послѣје смрти наше, побожно и поштено владају, те да у миру слогѣ и љубави живе, како нам неби са хрђавим својим дјелима кости у гробовима узнемиривали.

Христос Спаситељ, утјенио је ученике и апостоле тиме, што их је увјерио, да ће бити свагда у свези с њима и међу њима „Издъ къ кличѣ еликаъ ко кѣа дни до скончаѣа кѣка“.

Тако браћо треба и ми да знамо, да умрли ако су и растављени од нас тјелесно, они живе, и то живе бољим животом него ми, јер: Богъ ижесть Богъ мѣрѣткихъ, но живыхъ. (Исх. гл. 3. ст. 6. Мат. 22. ст. 32.) С тога синове и кћерке, који жале своје миле родитеље, које им је смрт одузела, треба да су тврдо увјерени, да су родитељи њихови невидими још с њима, и да гледају с неба различита дјела њихова.

Спаситељ је још обрадовао своје ученике, кад им је обећао послати утјешитеља Духа светог, који ће их у свему руководити; Утјешитеља који и нас увјерава, да је душа бесмртна и да се кроз добру смрт, долази у вјечни и блажени живот.

С тога драги слушаоци моји, треба да нам је свагда на уму растанак са овога свијета, и да је наш садањи живот тек припремање за будући и вјечни живот на небу, кога је Христос Спаситељ, свима вјернима и побожнима Хришћанима, обећао приправити својим вознесењем. Амин.

Говорио у Лужањској цркви, на Спасов дан 1892. год.

Симо Ј. Поповић,
свештеник.

Надгробна ријеч,

Ђорђи Поповићу, протојереју и пароху модричком. Говорио: Милан С. Шиљак, ерпеки учитељ.

„Плачем и кукам кад
на смрти помислим“...

Тужни збор!

Ова пјесма — пјесма тугованка, коју у жалости над умрлим садругом испјева велики прквени пјесник Дамаскин — подејећа нас свагда на онај горки — на онај пошљедњи тренутак, којег свако живо биће овдје на земљи, прије или послије мора дочекати и његовој се вољи безусловно покорити; подејећа нас даље на ону горку и прегорку чашу, која под овим небесним сводом ни моћна ни немоћна, ни богата ни сиромашна не мимоилази, док сваки не искуси горчину њезиног напитка, који га са лица земље збрише и од дневне свјетлости за увијек сакрије; подејећа нас, дакле, на смрт, с којом је крај свима радостима и насладама, што их човјек дочекује у кругу својих милих и драгих — у кругу своје родбине и пријатеља; подејећа нас на смрт — ту оштру сабљу, која нема обзира спрам свога плијена, него која својом оштрином немилосрдно коси и старо и младо, јако и нејако, без разлике доба и узраста, те која нема милосрђа ни према коме, него која сасвијем равнодушно улази како у најмањи тако и у највећи дом и по вољи бира себи жртву, ни најмање не марећи, што ће тијем својијем поступком разорити основ породичне среће, отргнувши породици главног члана, а дједи драгог родитеља, старатеља, хранитеља и бранитеља, и што ће тијем остале породичне чланове, а и све пријатеље, за тијем губитком, у голему тугу и жалост бацити; подејећа нас на смрт, која немилостиво одузима из обитељског круга једну по једну жртву и предаје је у загрљај хладном гробу; опомиње нас даље ова пјесма тугованка на кратковременост, несталност и ништавило овог земног живота и на неизвјесни час, у који нам смрт свима — прије или послије — више главе застати и хладним нас пољупцем даривати, те тијем удвијелити и у тугу бацити наше сроднике и пријатеље, као што је ето и данас, сасвијем изненадно, кад ни помислити нијесмо могли, произвела — не само у породици овог врлог покојника, што је пред нама, него и у цијелом овом мјесту — голему тугу и жалост

тијем, што нам истрже из наше средине врлог пастира и духовног оца — проту Ђорђа — те тијем лиши наше малено мјесто ревностног духовног пастира, његову породицу главног члана, вјерну супругу љубљеног супруга, а његов пород оца и хранитеља....

Покојни прота Ђорђе родио се године 1850. у селу Мајевцу, које припада епархији сарајевској, а рукоположен је за служитеља Божјег олтара 1872. године од митрополита сарајевског Пајисија, за помоћника своје оцу почившем проти мајевачком, Симеуну.

Бурне године: 1876. и 1877. провео је покојник као привремени парох у Бос. Броду, а у ово мјесто дошао је за пароха почетком 1878. године, и од то доба па све до данас — за пуних 15 година — овај трудољубиви радник у винограду Господњем, сву своју умну снагу посветио је срећи овомјесног ерпеко-православног становништва, трудећи се, по ријечима св. апостола „*благовременно и безвременно*“ — дању и ноћу, да повјерена му духовна паства не остане без духовне хране. Уважавајући његов вишегодишњи ревностни и савјесни рад и труд, митрополит зворничко-тузлански Дионисије, произведе га године 1888. на степен протојереја и тијем видљиво даде признања његовим заслугама...

Колико је покојник ревностан и неуморан био у вршењу својих пастирских дужности, било би од мене сувишно напомињати, јер то је до данас могао увиђети не само од православних Срба у овоме мјесту, већ и многи иновјерци, а ја ћу напоменути само то, како он, из превелике ревности наспрам свог високог позива и из љубави наспрам повјере му пастве, није ни свог сопственог здравља штедио, него је у свако доба и по највећим непогодама и зван и незван међу своју паству одлазио, те исту брижљиво учио, упућивао и пастирском благошћу опомињао на савјесно вршење свију хришћанских дужности — те је, не пазећи при томе на себе, задњих година своје и онако слабо здравље још већма порушио. Но ни тада није у својој ревности маљаксао, него и кад је прије кратког времена на

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

смирну постелу пао, свагда му на уму бијаше његова света дужност, те се стараше до самог издисања, да се иста преко оближњих свештеника што савјесније међу његовом паством врши.

Признајем, да бих много труда и времена употребио морао, док бих само у слабој свјетлости представио само један дио врлина покојникових, које сам у току мог кратког боравка овдје, у њему упознао; али то није потребно да чиним, почем знам, да сте сви ви имали много више времена, него ја, да га што боље познате и да га због многобројних врлина његових обљубите, чему је најбољи доказ ваше данашње многобројно присуство и срдечно учешће у тузи, које указивасте покојниковој породици, како за вријеме болести, тако још више по смрти покојника — и које учешће и данас дијелите са његовом породицом, те је тијем у њеној жалости ублажавате. Но ни његова т. ј. покојникова породица не треба преко мјере да тугује, већ треба заједно са нама да се сјети, како човек са смрћу не свршава сво своје опредјељење, ради којег је створен, него да тијем кораком ступа из овог привременог обиталишта у други вјечни стан, који је Отац небесни приправио свима онима, који Га љубе и заповијести Његове испуњавају, а особито вјерним чуварима Његовог словесног стада овдје на земљи.

Па кад се тога сјетимо, требамо се усиљавати, колико је могуће више, да не тугујемо онда, кад се наш покојник пресељава душом у тај вјечни стан и кад му се тијело предаје матери земљи, из које је постала и из које ће опет у пошљедни дан устати савршеније, него што у њу по смрти одлази, а чему нас св. апостол Павле увјерава велећи: *„Сије се, т. ј. умире, тијело душевно, а устаје тијело духовно; сије се тијело шрулежно, а устаје нешрулежно“* (I. Коринћанима гл. 15, ст. 42. 43.).

Велим, кад на све то помислимо, треба да се савладамо, те да за умрлим одвећ не тугујемо и не наричемо, него да своју жалост савладамо и да благодаримо Творцу и Његовом премудром промислу, који је све тако мудро и непостижимо уредио, те да се напокон сјетимо, да нам покој-

ник овим кораком одлази у вјечни стан, гдје нема ни туге ни жалости, ни плача ни уздисаја, него гдје је вјечна радост, да тамо прими награду за то, што је савјесно радио у винограду Господњем, и гдје ће га сам врховни пастир — пастир пастира, Господ Исус дочекати и рећи му: *„Добри и вјерни слуго! У малом си ми био вјеран, над многим ћу те поставити. Уђи у радост Господа швога“* (Мат. гл. 25. ст. 14—31.).

С тога и велим, утјешите се и стегните своје срце цијела ожалашћена родбино покојникова, те не тугујте за овим великим губитком, кад знадеш, да је сам Господ одазвао свог вјерног слугу да се од својих труднијех дјела одмара и наслађава у царству Господа, чије је св. име на земљи прослављао, а славу његову међу људима проповиједао — те му за то свесрдно благодари.

А на Вама браћо, грађани овог мјеста почива дужност, да не заборавите породицу свог врлог духовног пастира у овом њезином тешком положају него да јој потпором колико — толико ублажите ране за овим непрежаљеним губитком, како би и она бар са нешто паде могла слободније у будућност гледати и дочекати, да је њезин сопствени члан, ако Бог да, на своје руке прихвати и старање о њеном опстанку на себе предузме.¹⁾

А за тобом врли покојниче, брижни пастиру свог дух. стада, добри оче свог порода, родољубиви члане свог народа, којег си се и на смртном часу сјетио²⁾ од срца тужимо, те се ево искуписмо, да ти, заједно с твојом породицом пошљедње „С' Богом“ кажемо и овђе са овог мјеста наше заједничке молитве престолу Створитеља управимо, молећи му се са ријечима: *„Господо! Удосхоји вјечних Твојијех блага свога вјерног слугу, кога си између нас изабрао и учио који га у вјечном блаженству Твоје!“*

Вјечна ти успомена!

¹⁾ Покојник оставља након себе супругу са седморо дјеце, од које, најстарији син му Стево, ове године свршава науку у срп. прав. богосл. заводу у Релеву.

²⁾ При самим пошљедним тренуцима свог живота, покојник је — пошто је свима онђе присутним рекао: опростите! — доста јасним гласом изговорио почетни одломак срп. химне: „Боже правде“. . . — поновивши неколико пута: „И од сад нам буди спас!“ — па је одмах за тијем тихо и мирно издахнуо.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Један предлог.

О побољшању свештеничког стања, и о бољем напретку у народном и духовном свом развићу — односно у духовној просвјети.

У садање доба, од свештеника много се захтијева. Хоће се, да свештеник носи сваки дан лијепе хаљине, по укусу свештеничком, велећи: „нека нам је попо угледан, да се не срамотимо пред другим народима.“ А незнају „док се човјек сам не осрамоти, да га нико осрамотит не може“. Хоће, да попо има лијепу кућу, лијеп кућни намјештај, покућство и да му породица носи лијепу ношњу, велећи: „да то попо све може“. А шта више, једни хоће и то, да се почасте у кући попиној и лијепом „ђаконијом“, велећи: „кад нећемо код попе угошћени бити, ја ће ћемо?“ А други опет хоће да им свештеник у свим народним пословима, церемонијама и обичајима предњачи, као што и треба, и све то је дужан свештеник; и зајиста, то је све лијепо и племенито. „Триста без попа ништа“. „Обичај је готов закон“. Трећи опет хоће и то, да попо тачно и у реду држи своју канцеларију, да тачно своје дугове исплаћује, и друге трошкове кућне и државне тачно подмирује, као што заиста све то и треба; те једном ријечи веле: „да им свештеник за углед у свему и у опште предњачи, — то је право; — ал „празна чаша молитве не чини“; а и попо празна џепа ништа у стању није учинити.

Свештеника треба добро наградити, пак онда да предњачи, и да за углед служи; а не попо је интересчија, и само брине се: „господи сподоби — сподоби џеп сеј“. Поп мора овај ил' онај духовни обред извршити, биле паре ил' не биле; а попо и о вјетру може живити, јер вели у светом Писму: „туне пријасте, ту и недадите“.

По врх свега тога, истиче се питање кад је таки попо интересчија, зашто кад попо умре, сво добро попино оде у дуг, и тешко се исти подмири? а попина супруга и толика попина нејака дјеца остану на голој земљи, под ведрим небом, без ичије помоћи. Па кад је попо интересчија, зашто му не остане какво богатство? Није тако, него док је попо жив „веже лико за опуту“, а кад умре казали смо шта буде.

Ето дакле мила Србадијо! како је стање српског свештеника код нас, и какав је интерес његов.

Па ако смо ради, да нам наш српски попо буде угледнији, и да нам у свему предњачи, то онда треба да га боље награђујемо и плаћамо;

јер „мирно срце Бога моли, а немирно сузе рони“.

По овом разлогу, ја мислим, да бих добро било, и не би теретно било народу, а и свештенство би мало боље са трошковима на крај могло излазити, а да не речем, да бих најзадовољније живило; кад би се привремено овако свештенику плаћало, као што је скоро овај обичај и по свој нашој Посавини плаћања свештеничких заслуга, а то по стању људи.

Нека би се од прилике плаћало овако: за вјенчање, нека се плаћа од људи I класе по 10 форинти; од људи II класе 5 форинти; и од људи III класе по 3 форинти; а за велико опијело, од људи I класе по 10 форинти; од II класе по 5 форинти и од III класе по 3 фор.; за крштење по обичају; за мало опијело по стању од 1—3 форинта; за јелеосвећење на сваког свештеника по 1 форинт; за молитву по 50 новчића; за крену прекадњу по 50 новчића; за парастос по 50 новч.; за водоосвећење по 50 новч.; за сваки споменик по 2 новчића и т. д.

И овако плаћање требало би у снажној кријености да је, а не као досад самовоља појединих, хоће ли или неће; а такође требало би, да се строги надзор набљудава, да се сваке године свештенички бир и други заоставши дугови тачно побирају, а не да остану по смрти свештениковој, на „апелаци до страшнога суда“, као до сада.

Ето овако би се стање свештеничко побољшало малко боље, а не сувопарном критиком и празним ријечима.

А што се тиче народно-духовног развића у духовној просвјети; то би требало, да свештенство неуморно ради у винограду Господњем; да учи „времено и без времено“ своје духовно стадо, свему оном, што је душеполезно и корисно за повјерено му стадо словесно, како за душу тако и за тијело; и овако не би ни једна словесна овчица из стада Господњег се изгубила. Те према овом, особито треба, да сваки свештеник строго настоји, да му сваки његов парохијанин, а особито младићи и дјевојке науче бар ове најглавније хришћанске дужности, т. ј. молитву Господњу „отче наш“, вјеру своју „Вјерују во јединаго Бога Отца“, Божији закон „Десет

Божјих заповиједи“, девет црквених заповиједи и седам тајни новог завјета.

Јер кад један Хришћанин незна бар своје вјере и закона ових најглавнијих дужности, почем се онда може назвати Хришћанином; него би остао као и друга животиња, и не би више достојан био звати се Хришћанином.

Сви народи ма у главном имају појма о својој религији — вјери, — а баш наш народ сеоски у Босни ни најмање нема појма о својој вјери, па шта више ни прекрстити се не зна.

Ја по мом схваћању мислим, да би добро било, и да би се у овим назорима далеко напријед корачило, када би сви у опће свештеници, сваки у својој парохији свима младићима и дјевојкама зауставили вјенчање све догле, док не буду ове дужности хришћанске научили.

Прилике има гдје се могу ове дужности научити. Данас скоро у сваком селу има ђака,

који могу научити онога, који незна ових дужности. Могу доћи недјељом и празником у цркву, па се Богу помолити, пак из цркве могу онда доћи у кућу код свога попе, па га замолити, рекав: „дед' господин попо! кад нам налажеш да морамо знати дужности хришћанске, а ти нас бар за један час истим дужностима поучи, јер ти и онако свецем бадава досађујемо“. За које мислим, да ће заиста сваки свештеник радо чинити, јер је и по својем позиву то сваки свештеник дужан чинити.

Завршујући ове моје ретке, поздрављам и молим у Христу браћу свештенике и драги српски народ, да ми не би замјерили, ако би примјетили што неумјесног у овом мом предлогу.

Пурачић, код Д. Тузле 16. фебруара 1893.

Стеван М. Василијевић,
парох пурачки.

Одломак из пјесме: „Свети Сава“.

Молите се Богу вишњем
Сваког часа,

Бог је добар! Он ће дати
Среће, спаса!

Даће сваког изобиља,
Многа блага,

Молите се Богу вишњем
Браћо драга!

Молите се без престанка
Сваког часа,

Ал' не с плачем, но с радошћу,
Слатка гласа!

Па и када тавна нојца
Крила свије. . . .

Црну земљу са крилима
Кад увије. . . . —

И тада се мол'те Богу
Срца чиста,

К'о што ј' она света роса
Што се блиста. . . .

Захвалите Творцу вишњем
На дарима,

Сарајево, 1893.

Бог ће опет дара дати
Вама свима!

Сваку молбу Творац прима —
И вашу ће;
Иза ноћи видићете
И свануће! . . . .

Па кад сине мила зора
Дивна, чиста,
И сунашце с неба плава
Кад заблиста —

На кољена! На кољена!
Хвал'те Бога,
Величајте и увносите
Дјела многа!

Непрестано хвалте Бога,
Дјела света,
И мол'те се! . . . . у молитви
Срећа цвјета!!

У молитви свака добра:
Срећа, нада;
Ко се моли Богу вишњем
Тај не страда!

Мих. Милановић.

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

Човјек и орао.

Човјек

Кад те видим, орле лаки,
Како летиш под облаке,
Завидим ти, што те неће
Уловити људске замке.

Још ми кажу дуго живиш
И цар да си тица свију,
Па да можеш у литици
Здавит тамо сваку змију.

И да можеш јарко сунце
Погледати бистрим оком,
У највећем своме сјају
На простору том високом.

Тако, тако, орле лаки,
Љубимац си ти природе,
Ил ми реци: тако није!
Са висине твоје горде,

Орао

Истина је све то жива,
Да ја имам те врлине;
Ал' спрам твојих што су моје?
Малог створа од прашине.

Престара су моја крила
Спрам твојега бистра ума,
Те с њим можеш стићи даље
У небеским висовима.

Па док будеш њим одио
Уздигнући тежње свете,
Никакве те људске замке
Досећ, знади, никве неће.

Сам по себи о том судим
Кад оставим лак' облаке
Па се снимиш на лужину
Ради какве зле примамке.

Да угодим злој прихоти
Панем тамо на лешине,
Гдје с врамама гракљивима
У друштву ми и дан мене.

Достојанство царско губим
Јер ме себи равна држе,
Око софре те презрене
Кад ми гракћу: орле, друже!

Али кад сам у висине
И држим се лак' облака,
Из далека гракћу онда
И боји се мене свака.

Знати цијену свог позива
Господарит' над страстима —
То је веће и славније,
Него цар бити над људима.

Инок Лаврентије.

Човјеку.

(По њемачком).

Недај се сјети, чемеру, вају,
Не мисли много — мање је јада!
Вјеруј у небо, вјеруј у наду,
Да с' тобом срећа, благослов влада.

Ко много мисли, много и пати!
У њему вјера и нада гине;
Живота ц'јела неморе знати
Кад сунце зађе, а када си'не....

Чудни су путеи у жићу твојем!
Не тражи маче, да крчиш путе;
Ханџари, мачи, они се ломе,
Ведре ти мисли и душу муте....

Без мача бритка, ханџара сјајна,
За бољи живот у борбу ходи;

Сарајево, 1893.

Ма да је борба чудна и тајна,
Окл'јеват не см'јеш, напријед броди!

Напријед хитај истином светом
Противу лажи и многих зала...
Војујућ' храбро са пакла четом,
Теби је срећа у дио пала...

Праведна та је борба и света!
А ако панеш на путу томе,
Од враж'је силе — демонских чета,
Благо ли теби и дому твојем!

Истином војуј — побједе шљеде,
На томе путу рај ти се ствара...
Не питај вр'јеме прошлости с'једе,
Да ти се срце не леди, пара....

М. Милановић.

Премјештени.

Ристо Јокановић, парох добојски из прото-презвитерата тешанског премјештен је у Дервенту, и именован је надзиратељем дервентског прото-презвитерата, мјесто проте Васе Јунгића, који је из Босне отишао.

Јово Врањешевећ, парох еминовачки прото-презвитерата Сански Мост, премјештен је на парохију добојску, са сједиштем у варошици Добоју.

Разно.

Српско-православно црквено-пјевачко друштво „Слога“ у Сарајеву. Ово друштво знатно је почело напредовати, како у моралном тако и у материјалном погледу.

Број судјеловача и судјеловачица порастао је на 75 снага, и то све красне српске младежи, којих одушевљење и заузимљивост даје потпуно наде друштвеном одбору, да ће ово друштво до тога успјеха дојерати, е ће се свако пјевачко друштво у Босни и Херцеговини на ово моћи угледати.

Као што је већ споменуто да су снаге друштвене знатно повећане и то над половичном већином нових чланова, које друштвеном ликовоји г. Кости Травњу доста труда задаје, но и пак он настоји неуморно да друштво — што у његов дјелокруг спада — до највише висине унаприједи.

Број утемељавајућих и подпомоћућих чланова као и дароватеља с дана на дан све више расте.

Ово друштво имаде својих чланова, и то:	
Утемељача	23
Добротвора	4
Почасни	5
Помажући	126

Друштвена имаовина као и књижица знатно је повећана, и то прилозима племенитих дароватеља као:

1) Стародревном иконом „Христова Убруса“ у вриједности 150 фор., од госпође Даше уд. Танасић.

2) Сликом „Св. Сава благосиља Српчад“, у вриједности 30 фор., од г. Васе С. Краљевића;

3) Јавор гуслама, двије чаше уресене и једним чифилуком за вјешање хаљина, у вриједности 24 фор., од госп. Јефтана Деспића, пресједника друштвеног одбора;

4) Сатом за зид, у вриједности 17 фор., од г. Аћима Бабића;

5) Огледалом, у вриједности 11 фор., од г. Нике Ђ. Бесаровића;

6) Сликом Његовог ц. и кр. Величанства Франца Јосифа I, у вриједности 6 фор., од г. Ристе Ђ. Бесаровића;

7) Сликом „Бранка Радичевића“ у вриједности 3 фор., од г. Мане Хрњака;

8) Врло вриједних и ријетких 83 комада књига, у вриједности 100 фор., од г. Саве М. Савића;

Такођер још поклонили су у разној количини поучних и забавних књига као и музикалија слиједећа господа: Ђорђе Јовановић-Мандегања, Саво Лазаревић, Јово Сударевић, Недељко Миладиновић, Јово Пупић, Ђ. Петровић, прото, Ђорђе Мутић и Гавро Авдаловић; све у вриједности 40 фор.

Пошто је друштвени књижничар прегасо, да књижицу што боље уреди, почео је књиге увезивати, те на исти увез притекли су му новчаном помоћи: г. Васо Н. Савић и Мићо Б. Самоуковић, а изглед је, да ће се још који родољубиви добротвор показати, као што је Даша удова Танасић учинила овом друштву поклон, те постала чланом добротвором.

За тим ставили су прилоге на расположење друштвеном одбору на набавку каквих нужних ствари за друштвене просторије, и то: г. Ђ. М. Ђуковић 12 фор. и Нико Божић 10 фор.

Осим тога вриједно је споменути, да је млади доктор медицине г. Теофил Кечет, примио се почасту, да буде друштвени лекар.

На пошљетку заузимањем г. Јефтана Деспића, као предсједника друштва „Слоге“, друштвена је благајница обогаћена са прилогом од 150 фор. од одбора „Грађанског бала“, а посредством г. Есад еф. Куловића.

Друштвена благајна броји преко 2000 фор. готова новца, и овај се налази код „Бос.-херцег. народне дионичке банке“ под интересом.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Колико се види ово друштво, а особито друштвени одбор прегао је, да друштво што боље унаприједи у сваком погледу, и на сваком кораку показује одушевљења и енергије за рад, јер се поред усмене захвалнице и писменим захвалницама захваљује.

Ових дана друштво се у други стан преселило, који ће у сваком погледу друштву одговарати, јер досадањи одвећ је био премален за друштвене потребе.

Као што је и главна друштвена скупштина о. г. ријешила: да се од добровољнијех прилога даде друштвена застава правити, то је — као што чујемо — одбор друштвени исту већ наручио код прве бечке куће преко фирме П. Хаџи Ристо и друг у Бечу. Застава ће бити богато извезена у вриједности 420 фор. М. Ј.

Освећење звона у селу и парохији Врело (протопрезвитерат бихаћки). Дана 6. марта о. г. освјештао је по добивеном благослову Његовог Високопреосвештенства господина Ђорђа Николајевића у поменутом Врелу ново звоно црквено надзиратељ Коста Ковачевић, парох бихачки са мјесним парохом М. О. Богуновићем и Ст. Ковачевићем парохом дољанским.

Дан освећењу био је одређен треће недјеље часног поста; но пошто је дозвола тек у понедјељак (по трећој недјељи) стигла, то је надзиратељ протопрезвитерата одредио дан за освећење звона на 6. марта. Недјељним даном одредити се није могло из узрока тога, што надзиратеља ниједан од свештеника оближњим није могао замјенити у служби т. ј. да мјесто њега служи Божју службу у Бихаћу; јер сваки свештеник у својој парохији мора да служи св. литургију, особито кад уз пост народ силни сваке недјеље светој исповједи и причешћу марљиво долази.

И ако је на овај дан падао снијег и таква међава била као око светог Николе, ипак је звоно по уставу освјештано, а и народа је било доста, премда би га било и много више да вријеме не бјеше хрђаво; јер од понедјељка до суботе као дана за свечаност сав околни народ дознао бјеше, јер ваљани свештеник са својим одборницима брзо народу јавише.

По свршетку св. литургије изговорио надзиратељ народу лијеп говор поучивши га од прилике о том: — шта је црква и како је треба боље похађати у недјељне и празничне дане, о

значању звона, о посту, о неким манама данашњег народа нашег, о слози и т. д.

Село Врело лежи сјеверно од Бихаћа до 3 сата даљине — (коњаничког хода) у Цазинском котару — у једној долини. Ту има један јаки извор — врело, а код истог је и црква а одма и мјесног пароха властита кућа, а околу исте до 10 кућа. Ваљда од овог извора — врела добило и ово село име — Врело. Овдје је народ и прије буне цркву имао, али у вријеме устанка изгорила је као и многе друге. Године 1879. подигао је народ на истом мјесту малу дрвену црквицу и уза њу дрвени торањ — звоник на ком су исправили и једно мало али врло лијепог гласа звоно тако, да сад са овим новим много већим врло се добро са гласовима слажу. Народ је јако весео био кад су звона зазвонила, а то се види из тога — што сами између себе говоре и хвале се: „нема их оваковије да љепше звоне у цијелој Босни“. — Народ скупљени по свршетку службе дуго је звонио да се што више наслади лијепог и сложног гласа звона.

Црквени одбор припремио је ручак у кући мјесног пароха, и скоро сав одбор са осталим свештеницима био је на окупу за ручком; а то за то што су хтјели да се споразумију пред надзиратељем гдје ће бити ново мјесто за цркву, коју намјеравају издати. Но ни овдје се одбор несложи, и ако им је надзиратељ одређивао и говорио гдје би најбоље и најправедније било по остала околна села. Од прилике неће се ни сложити већ кад би наша духовна власт одредила свога замјеника, који би им по правди Бога истинога одредио гдје се има црква да сагради. Сами веле: ми нећемо моћи ништа учинити, јер један хоће овдје други ондје а трећи тамо и т. д.

Народ је јако заузимљив за цркву а то се види из сакупљеног и дарованог новца кога има до 4000 форината, и веле да се исти новац налази у Унион-банци у Сарајеву. За звоно што су дали то су од прошле године сакупили и за готов новац звоно купили.

Дај Боже да се дижу храмови у славу свешњег Творца а на спасење душа православног српског народа.

Забиљежио
поп Стеван.

Чивут прешао у православље. Први дан васкрса о. г. прешао је у Суботици у православно вјеру Јеврејин Емануило Саточи. Пошто Јеврејин

није никако крштен, те он није покрштен, него је крштен са свим онако, као што се мало дјете крсти. Кум му је др. Пера Радић, и ново-крштени добио је име Милан, а презиме Грчић. Чин крштења извршио је млади ваљани парох г. Светозар Димитријевић.

„Г.“

Зидање учитељске школе и вјежбаонице у Сомбору. Из поузданог извора дознајемо, да ће патријарх Георгије Бранковић о свом трошку сазидати на мјесту садашње учитељске школе у Сомбору ново велико школско здање, у коме ће се смјестити мушка четириразредна учитељска школа, са вјежбаоницом својом и свима другим потребним просторијама а по околностима и основна мушка школа сомборска, тако, да се у просторијама црквено општинског великог дома, гдје је сад мушка школа сомборска смјештена, привремено могу смјестити 4 разреда основати се имајуће учитељске школе.

„Ш. Л.“

Четиристогодишњица ободске црквенословенске штампарије. У овој 1893. години навршује се 400 година од кад је прва црквенословенска књига штампана на Ободу у Црној Гори; те се је саставио нарочити одбор на Цетињу, под заштитом књаза Николе I. ради тога да се што сјајније прослави успомена таковог културног догађаја. Тај одбор издао је већ и нарочити „Проглас“, којим се на свјетлост доноси таква велелепна одлука и установљује се мјесец јули, као најподобније за прославу, уз придржање, да се доцније одреди дан и изда дотични програм за светковину.

Стогодишњица српско-православне карловачке богословије. Првог фебруара 1893. године навршило се 100 година, како је отворена богословија у Срем. Карловцима под управом митрополита Стратимировића. За спомен тога дана било је благодарење и у саборној цркви и први парастос покојним наставницима у овом богословском заводу. У цркви је чинодјествовао и сам патријарх Ђорђе Бранковић. — Из читуље умрлих види се, да су као наставници ове богословије дјеловали: 2 патријарха, 2 архиепископа, 16 владика, 8 архимандрита, 1 прота и 2 свјетовњака. — За успомену на знаменити дан 1. фебруара 1794. када је богословија отворена дао је патријарх у своје двору свечан објед, на коме су били сви професори богословије и мјесно свештенство. Том приликом је и

то уречено, да би се ваљало постарати, да се велезаслужном митрополиту Стратимировићу, који је богословију засновао, и осталим проевјетним добротворима карловачким, подигне достојан споменик. У ту цијелу је патријарх Ђорђе Бранковић даровао 1000 фор.

За прославу стогодишњице богословије и гимназије створио се посебан одбор, и у овом листу донешен је одборов проглас на српски народ.

Лијепа задужбина. Српски добротвор *Сисван вишез Черовић* у Требињу (Херцеговина) умро је 15 маја 1892 године, и тек се сада његова опорука (тестамент) дознаје, којом је оставио преко 50.000 фор. на добротворне сврхе. Тако српско-православној требињској општини завјештао је кућу за женску школу у вриједности 40.000 фор. цркви св. Благовјештења у Подгљивљу 3.000 фор. Цамији у Требињу 1000 фор. за сиротињу 1000 фор. и т. д. Покојник је и за живота свога чинио многа добра и лијепе задужбине, и тиме је заслужио да се уврсти у ред првих добротвора и родољуба српских.

Покој му српској души и вјечна му слава овога и онога свијета!

Српска читаоница у Њу-Јорку. Српска колонија у Њу-Јорку, установила је српску читаоницу и моли сва уредништва политичких листова као и књижевни часописа, да јој шаљу бесплатно своје листове, часописе, пошто за сада не располаже довољним материјалним средствима да би се могла претилатити. Надамо се да ће се уредништва српских листова и часописа одазвати жељи наше Њујоршке колоније. Новине треба слати на адрес: Servian Reading Rom. Cherriff Stre Nr. 34 Newyork. Nord Amerika.

Добровољни прилози о св. савској бесједи год. 1893. у Травнику. Потписани, у име цијела одбора изјављују срдачну и најтоплију захвалност свој господи приложницима, који нам приликом св. Савске бесједи „држане у корист српско-православне школе“ прилоге послаше; чија имена са приложним свотама и на јавност износимо.

Приложише: по 5 фор: Душан Ристић из Трета, Фрањо Славић равнатељ надбискупског сјеменишта у Травнику, Шкуљевић и Аничић из Тријеста, Јован Чавић Н. Сад, Петар Николић Загреб, Мићо Авдаловић Сарајево; по 4 фор: Јован Манојловић пресједник окружног

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

суда у Травнику; по 3 фор: Његово високопреосвештенство Серафим Перовић Митрополит Мостар, Нико Фуфић Травник, Високопречасни Платон Телечки архимандрит манастира Беочина, Григорије М. Јефтановић Сарајево, С. Сичински бауиншпектор Травник, Офер гостионичар; по 2 фор: Његово Високопреосвештенство Госп. Ђорђе Николајевић митрополит Сарајево, Теофан Косовац игуман Прибина Глава, Исидор Ђирић витез Карловци, Васо Пауковић Карловци, Лазар Јакшић, Никола Ванић, Ц. к. опшкрбни магацин, Ристо Јосиповић, Константин Милић аскултант А. Б. — сви из Травника; по 1 ф. 50 новч. Г. Р. Јелачић Мостар; по 1. фор. Мићо Којић Рогатица, Перо Уларевић Брчка, Стефан Живковић капетан Бихаћ, Перо Дрљача Бос. Нови, Васо Ђосић учитељ из Силбаша, Данил Адамовић парох, Думитар инжењир, Будау окр. мјерник, један официр, Игњац Лах, Коста Солдо — сви из Травника.

Свота прилога је	81 фор. 50 новч.
Од улазница пало је	115 фор. 50 "
На томболи добивено	39 фор. 18. "
<hr/>	
Укупна свота износи	236 фор. 18 новч.
Кад се трошак одбије са	58 фор. 81 "

Остаје чист приход . . . . . 177 фор. 37. новч.

Нека је овијем изречена захвалност и свима судјеловачима, пјевачима и дилетантима, који су вољно, не жалећи труда долазили нашем учитељу г. С. В. В. на поучавање; а на по се нека је хвала младим и врједним свештеницима г. г. Николи Адамовићу, Данилу Адамовићу, као и госп. учитељу Манојлу Илићу, што бијаху десна рука нашем учитељу г. С. В. В. Живили приложници као и судјеловачи! живили!

У Травнику 30. јануара 1893.

Стево В. Вујадиновић,
учитељ, перовођа.

Пресједник
Л. Јакшић,

Јавна захвала. Са овим долазим умолити славно уредништво да би благоизвољело уврстити у цијењени лист „Источник“ ову захвалу добротворима доље означеним, који нашој цркви у Драговићима придарише и то:

1) *Мугарем ага Табаковић*, спахија из Бањалуке, поклонио је уз цркву 1 комад земље у врједности 150 фор.

2) *Василије Пењашкић*, свештеник из Папажана поклонио је у цркву 1 „Дарохранилницу“ у врједности 30 фор.

3) *Миља Ђешојевића* из Папажана приложила је у цркву 1 „Пушир“ у врједности 50 фор.

Горе реченим приложницима потписана општина овим најердачније захваљује на њиховом добротворству учињеном нашој св. цркви. Бог им платио.

Српско-православна црквена општина.

У Драговићима (пропрорезвитерата Прњаворског) 8. фебруара 1893.

Пресједник:

Цвјетоје Милановић,
свештеник.

Светосавска прослава, са првом бесједом и забавом у корист српске школе и сиромашних ђака у селу Чечави, котар и протопрезвитерат Тешањски, 14. јануара 1893. године. Драги брате Србине, поћутимо само што нам једна пјесма каже: ће год који Србин има, и ће год се српски збори, ту се данас громогласно светосавска пјесма ори, и сваки се доброхвално светог Саве данас сјећа; сјећа се и његова светог рада, из ког ниче српска срећа. Та он бјеше цркве наше први бранич, прва глава, и од њега почела је да нам српска школа ускреава. Па кад се свуда у Српству светосавска слава чује, то и наше зкромно село није изостало да се општој слави прикључи. У нашем храму бијаху многа браћа сакупљена, па хвалише вишњег Бога, и славише светог Саву. У вече забрасмо се у маленој српској школи нашој, која отвора умне очи дјечи нашој, која показује: што је право, што је лијепо, да ниједно чедо код очију не остане слијено.

Има већ 14 година од како се свечано прославља светитељ Саво у овом селу, и сабира се многа Србадија на збор код наше цркве, а тако исто и на Савин дан у вече. Сваке године народ је долазио и држато је српско сијело, гдје се пјевало уз гусле, играло и приповиједало се, једном ријечи бивало је сваке године народно весеље.

Али овогодишња свечаност надмашила је све. У очи Савина дана свршена је вечерња са бденијем. Из јутра на Савин дан јутрења — пак последије света литургија, коју су оделужила два свештеника. Црква је била дупком пуна побожног народа. Послије службе ношена је литија у школу, за литијом ђаци обучени у стихаре са чирацима и иконом светог Саве, појући тропар светитељу српском. За њима све-

штитеници обучени, па онда многи народ. У школи је приређено било кољиво, и вода за водоосвећење. Кад је освећена водица и кољиво преслужено у спомен светитеља Саве као школског патрона, школска су дјеца врло дивно отпјевала „Ускликнимо с љубављу“. Послије тога, говорио је ученик IV. разреда Јован Јотановић из Чечаве о повјести данашњег светитеља, истакнувши важност школе, позивајући родитеље и добротворе да што више користе српској школи. Иза тога народ се је веселио и пјевао, а млађарија играла народно коло до саме ноћи. Цијеле зиме ове била је код нас велика студен, а баш уочи Савина дана отпустила је студен и на Савин дан било је топло, ваздан је сунце сијало. Милостиви је Бог тако хтио да и ово мало српско сеоце проведе лијепу своју свечаност. Народ који је дошао из околних села, није се ни разилазио, него су сви чекали ноћи да присуствују на забави, која је приређена те вечери; а оближњи су се разишли кућама, па су опет у вечер дошли на забаву. Тога дана био је и на забави госп. судица А. Изриковски из Тешња као замјеник престојаников, који нам је школску дјечинцу похвалио и обдарио, и који се цијеле вечери задовољан налазио, те му овдашњи одбор и народ изјављује најтоплију благодарност.

Бесједа је почела тачно у 7¹/₂ часова у вече. Дјеца су лијепо декламовала и доста прилично пјевала, а кад се показао гуслар на бини а око њега мала дјечица посједала, па почео уз јавор гусле извијати народну пјесму: „Ко крсно име слави томе и помаже“, или „што процвили рано у недјељу“; највећма је то очарало присутне и у многога си могао виђети сузу из очију, јер их је одушевила пјесма народна уз јуначке гусле Србинове. Пјесма „Онамо, онамо“, врло је дивно отпјевана, а тако исто „Узо дједа свог унука“ складно је пјевана. Декламацију „Зидање Дечана“, врло је дивно говорио Јован Јотановић ђак IV. разреда. Послије свега изигравана је томбола и примани добровољни прилози.

Кад је свршено све што је у програму, овдашњи је црквено-школски одбор дао вечеру свима страним гостима, на којој је било доста и из околних села, што су лијеп прилог за школу принијели. Забава и вечера свршена је до 4 сата послје по ноћи, а млађарија је играла готово без престанка народно коло. Било их је, који су и осванули у разговору и шали. Прихода

смо имали прилично на самој забави. Како је мало ово мјесто, и удаљено од свију вароши и главне цесте, ипак нам је Србадија притекла у помоћ са добровољним прилозима, од којих прво мјесто заузимају врли Срби браћа Бањалучани и Прњаворци, те не могу пропустити да се не захвалим вриједном свештенику Јови Новаковићу из Бањалучке, пароху бистричком, који не пожали труда него сабра од бањалучке Србадије лијеп прилог и посла овој школи, те кажем хиљадили се такви свештеници. Лијеп хвала свима добротворима, који се сјетише ове мале српске школе, у најсиромашнијем српском селу.

А сад ево износим на јавност имена дароватеља који овој школи прилог дадоше или послаше:

По 2 фор. Високопреосвећени г. митрополит Ђорђе Николајевић из Сарајева; по 14 ф. Коста Анђелић, свештеник Церовица; по 10 ф. Ј. Станковић, свештеник из Чечаве, Ристо Мајсторовић, шумар Чечави; по 6 фор. Ристо Симеоновић, тежак, Михаило Цвијић, Чечави; по 5 фор.: Пејо Миљић, тежак из Чечаве; Саво Јерејић, тежак из Делтака, Алексеа Костреш, тежак Шњеготина; 3 ф. 20 н. Ристо Суботић, теж. Осредци; 3 ф. Васо Јевђенић тежак Чечави; по 2 фор.: пречасни г. хаџи Теодор Илић, прото, Милован В. Танасић, трг., Перо Дучић, трг. из Тешња, Максим Гачић, тежак, Јеврем Станојевић, тежак Чечави, Браћа Трифковићи, трговци, Јово Марковић, трг., Стево Остојић, трг. Прњавор, Лазар М. Поповић, трг., Лавар Миљић, трг., Стево Памучина, трг. Бањалучка, Перо Дрљача, трг. Б. Нови, Перо Бошковић, трг., Јово Костић, трг. Дервента, Симо Танасић трг., Петар Ђурић, трг., Игњат Трифковић, трг., Васо Ивановић, трг. Добој; по 1 ф. 50 н. Саво Антешевић, трг., Игњат Тешић, трг. Тешња; по 1 ф. г. судица А. Изриковски, Јанко Витас, порезник, Илија Кнежевић, биљежник, Адем Мешпић, трг., Ристо Тешић, трг., Мухарем Мешпић, комесар десетине, Муамед Побрић, субаша Тешња, пречасни г. Вид Ковачевић, прото, Јован Новаковић, свешт.; Миле Јанковић, трг., Ђорђе Банчевић, трг., Сава Сурутка, трг., Никола Вучковић, трг., Коста Јовановић, трг., Ђорђе Стричевић, трг., Боковић Бабић, трг., Саво Пиштељић, трг., Лазар Ј. Поповић, трг., Симо Пиштељић, трг., Васо Михаиловић, трг. сви из Бањалучке, преч. г. Петар Стефановић

прото, Грачаница, Ристо Јокановић, свештеник, Васо Мунишић, трг. Добој, Ђорђе Симић, свештеник Брестово, Ђеко Новић, свешт. Осина, Стојан Шурлан, трг., Миле Савић, трг. Бос. Нови, Саво Вукановић, трг. Приједор, Часни госп. Лука Опачић, свештеник, Томо Маршић, жупник, Ђорђе Н. Милић трг., Митар Ђерић, трг., Тешо Ковачевић, трг., Тодор Ђерић, трг., Коста Којић, механџија, Никола Андрејевић, учитељ, Теша Бјегојевић, трг., Гавро Новић, трг., Тешо Јовановић, трг., Недо Спасојевић, трг., Миха Петровић, трговац, сви из Прњавора, Петар Радуловић, тежак Илова, Митар Николић, тежак, Илија Гверо из Тешња, Коста Душанић, свештеник, Теодор Поповић, тежак, Лука Душанић, тежак, Кршо Цвијић, тежак, сви из Прибимића; Јово Квргић свештеник, Ристо Благојевић, теж., Петар Илић, теж., Гавро Радоњић, ковач, Станко Булут, ковач, Васо Драганић, тежак сви из Радње, Симо Зелић, ковач, Петар Симићевић, тежак из Церовице, Коста Томић, тежак, Ђорђо Тошић, тежак из Витковаца, Јосиф Сарић, поштовања из Стапара, Гавро Савић тежак из Ранковића; Јаков Вуковић, тежак., Милош Софрић, тежак Осевца, Тешин Вучић, теж. Шњеготина, Трипо Пејашиновић, тежак Вијачани, Тодор Петровић, теж. из Растуше; Јевто Поповић, теж., Васкрса Ђекић, кнез, Петар Станојевић, тежак., Јаћим Тешић, тежак, Лазар Тешић, тежак, Гавро Продановић, тежак, Пејо Игњић, тежак, Јован Јотановић, ђак, Симо Душановић, столар, сви из Чечаве; Стојко Суботић, тежак из Осредака; по 80 новчића: Јаков Бузацић трг. из Бањалуке; по 70 новчића: Стево Вукић, учитељ; по 60 новч.: Стево Кременовић; по 50 новч.: Илија Љубибратић, Глиго Вукмир, Васкрса Курузовић, Вукан Грубаревић, Гојо Томић, Станко Тривић, Стеван Вуковић, Јово Ђекић, Стево Видовић, Перо Николић, Симо Максимовић, сви из Бањалуке, Иван Сергић, обераузер из Тешња, Јово Баић, Никола Поповић из Прњавора, Кнежетић фирер, Ј. Орлук оруж. из Стапара, Обрад Ковачевић, лугар, Лазар Јевђевић, Анто Станојевић, Лука Гачић, Теодор Станојевић, тежаци из Чечаве; по 40 новч.: Саво Милановић из Бањалуке, Ристо Петровић, Осевца; по 20 новч.: Нико Вуковић, Симеон Петровић, Осевца, Саво Папић, Укрњица, Томо Драгић, Марко Микановић из Чечаве.

И овом приликом нека је свима родољубним приложницима српска хвала изречена. Прилога, улазница и од томболе пало је свега 230 ф. 64 н. кад се одбије трошка 30 фор. остаје чиста прихода 200 ф. 64 н.

У Чечави на Сретеније 2. фебруара 1893.

Ј. Станковић,
свештеник.

Откриће Гундулићева споменика. мјесеца јула ове године откриће се свечано споменик славног српског пјесника Ивана Фр. Гундулића. По спремама, које се чине, биће ова свечаност особито сјајна, те ће се у српској Атини сабрати лијепа кита Србадије, да ода своју пошту највећем српском класичном пјеснику.

Гундулићев споменик. У талијанском листу „Adria“ који излази у Трету, читамо ове ретке: „У радионици врло вриједног вајара Ивана Рендића, видели смо колосални споменик, справан да се пошаље у бечку ливницу“. Споменик је висок 2.60 мет., а представља гласовитог дубровачког пјесника Ивана Гундулића, и одређен је, да буде украс једном историчном и славном граду, који се поноси, да се је у њем родио пјесник (Османа.) Пјесник је — чије је племените црте могао погодити умјетник владајући се по сликама, које се као драгоцени аманети чувају у породици пјесниковој — приказан је у цвијету свог мушког доба држећи у десној руци перо, а у лијевој неколико листића хартије, који ће му обесмртити име пред потоцима. Споменик је постављен на монументално подножје, удешено по оном стилу, како ће најбоље одговорити стилу дуждеве палате, у чијој ће се близини и поставити споменик. Без сумње је овај споменик једно од најбољих радња вриједнога Рендића, а он је и до сада био чувен и са својим другим лијепим радовима, те с тога Дубровник може бити задовољан, што је израду овог споменика повјерно овом вриједном умјетнику — споменика, којим он хоће да овјеквјечи успомену једнога од његових најдостојнијих синова, да се препоручи поштовању и обожавању доцнијих поколења. „З.“

Светосавска прослава у селу Кравици (Протопрезвитерат и котар Сребренички). У нашем селу Кравици и ове године достојно прослављен је празник св. Саве српског просвјетитеља.

По свршетку литургије, ношена је литија у овдашњу школску собу, уз пратњу милосвуч-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

звона и многобројног сеоског народа, као и српских школских ученика, који су светосавску пјесму „Ускликнимо“, умилним гласом пјевали до у школску дворану, гдје је освећена водица и преливено кољиво. По освећењу водице и преливања кољива госп. учитељ Васо Петковић, изговорио је ваљан говор — пун значајних мисли о важности празника, опомињући родитеље на подражавање светитељу и стављајућем им на срце као аманет морално васпитање дјете своје. За тим је оглашено присутном народу, да ће се у два сата по подне — обзиром на удаљеност околних становника — петог дана — као и прошлих година обдржавати школска забава, и да ће огласити звоно са торња кад наступи одређени час. Послије тога народ се је размјестио у црквену механу, свештеничке куће и у ђачке собе — у којима ноћивају ученици из одаљених мјеста, — те је ручао.

Кад је наступило одређени сат за забаву, огласило је звоно, да се народ искупи у школску дворану. Пошто је Васо Ерић овдашњи школски начеоник најпре свештенике и црквено-школске одборнике, па онда народне старце и старице, по Божијој заповједи и по овдашњем народном реду обичају посадио да сједну, — а младеж је стојала, — започетаје забава. Госп. учитељ Петковић поздравио је скупљени народ врло лијепим говором, у коме је сјетио се онога под чијем окриљем живимо, и који се и о нама очинском бригом брине од прије једну десетину година, од кад у сваком обзиру напредујемо напоменувши: Нека живи Његово Величанство наш премилостиви цар Фрањо Јосиф I. Живео! Пошље поздравног говора отпјевали су ученици царску химну. Пјесму „На дан св. Саве,“ најпрво декламовао је Перо Перић уч. IV. раз. тако слободно и лијепо, да је дивота била слушати. За тим су ученици отпјевали светосавску пјесму „ускликнимо“. Пјесму „Дјуба Јакшића“ декламово је опет Перо Перић; пјесму „Урош и Мрњачевић“ декламово је Лука Ерић уч. IV. раз.; пјесму „Српска дјевојка“ декламово је Перо Перић. Особиту су пажњу на себе обратили како млади декламаћи, тако и ове три значајне народне пјесме, од којих прва казује високо поштење Маркове и његове мајке Јевросиме; друго добро, племенито и милостиво срце четите српкиње и љубе Анђелије и хришћанска

љубав к ближњему, и на пошљетку трећа која казује благообразност српкиње дјевојке. Даље је још петнаест ученика из сва четири разреда лијепо и јасно, своје декламације изговорило.

Најпослије декламовао је Перо Перић пјесму „Добар духовни пастир,“ која је посвечена часном госп. и честитом старини попу Ристи Поповићу из Кравице, од Недељка Миладиновића, бившег вриједног ученика овдашње народне основне школе.

Ову је декламацију говорио речени ученик у име сиромашних ученика овдашње школе, као срдачну захвалност просвјетним добротворима, — међу којима је у првом реду часни госп. Ристо Поповић парох Дубровачки, — који су својијем племенитијем даровима издржали сиромашку школску дјецу у школи, која без тога неби могла у прошлој години уживати плод науке, због сиромашног стања.

Затим је г. учитељ Васо Петковић, у име сиромашних ученика, изрекао срдачну захвалност свима поменутиим просвјетним добротворима. Потом су као и прошлих година започели уписивати своја часна имена у књигу дарежљивости слиједећи српски просвјетни добротвори: г. Ристо Поповић свештеник и предједник црквеног и школског одбора у готову 5 фор. и 100 ока кукуруза; г. Стојан Поповић парох у мјесту и Недјељко Зорић порезни оврховодитељ из Сребренице по 2 фор.; Ђорђија Петровић овдашњи општински бељежник 1 фор. и 50 ока кукуруза; Неђо Николић кнез из Оправдића, г. Радо Петровић оружник из Зелиња, Лазар Јанковић кнез из Шиљковића, Цвијетин Димитрић тежак из Шиљковића, Марко Лукић тежак из Зелиња, Станоје Јањић тежак из Оправдића, г. Тодор Драгишић оружник из Зелиња, Јефто Николић кнез из Баћића и Митар Николић дућанџија и механџија из мјеста по 1 фор.; Марко Божић из Кравице 50 новч.; Ђоко Николић (Паић) из Баћића 40 новч.; Стево Милановић из Мратињаца 40 новч. и 10 ока кукурузна брашна; Васо Ерић из Баћића 20 ока кукуруза; Гајо Јањић из Оправдића 20 ока шенице; Аница и Алимпије Ерић из Баћића по 20 новч.; Милан Марковић из Оџеновића 40 новч.; Цвијетин Тешановић из Оџеновића 30 новчића; Милко Милутиновић из Мратињаца 10 ока кукуруза; Васо Лазић из Лиценовић 20 новч. Милан Симић и Паво Гаврић из Оправдића по 10 ока кукуруза; Васо Ивацковић из Зонића 7 ока кукуруза; Цвијетин

Петковић из Зелиња 40 ока кукуруза; Крето Милановић из Липеновића 40 новч. Симо Перић из Зелиња 50 нч.; Матија Димитрић уч III. раз. 10 новч.; Филип Петровић из Оправдића 4 оке кукуруза и 2 оке гра и Ристо Миросављевић из Магашаћа 50 ока кукуруза.

Овом праликом немогу пропустити да не изјавим, да овдје постоји обичај од неколико година, да се сади духан, на корист сиромашне школске дјеце трудом и вољом часног госп. Ристе Поповића и г. учитеља Васа Петковића. Од истог је духана и прошле године добивено на корист речене дјеце — одузевши трошкове око обрађивања — 26 фор. 24 новч.

Не могу пропустити ни то да не изјавим, да је госп. учитељ Петковић изјавио своје задовољство пред скупљеним народом, да га поред светосавске славе весели и морално пожртвовање бившије ваљаније ученика овдашње основне школе Недјељка Зарића бившег писара овдашње политичке општине, а сад порезног оврховодитеља у Сребреници, који се је потрудио да посјети светосавску школску забаву овдје, и Ђорђије Јовановић писара овдашње политичке општине. Обојица поменутих, не само што су посјетили светосавску забаву, и даривали добровољне прилоге сиромашној школској дјеци, него су и исказ добровољних прилога изрубрицирали и у исти уписивали имена дароватеља. Тако исто изјавио је задовољство и Недјељку Миладиновићу бившем ученику овдашње школе, који је спјевао пјесму „Добар духовни пастир“ (посвећено госп. попу Ристи Поповићу из Кравице), пожељевши му од Бога здравље да и у будуће својим младим пјесницама врлине слави и племенита чувства буди у своме српском роду.

Док се је народ искупио у школску дворану, стојао је на ногама за по сата Васа Ерић начеоник овдашње политичке општине и по старјешинству посађивао прво свештенике, па онда одборнике црквене и политичке општине, а затим старце и старице народне. Па и пошто је забава отпочета ако је дошао који од постарији људи, он је устао и нудио столицу на којој је сједио, баш онако с осјећањем побожним као кад слави своје крено име у својој кући. Ма да није имао прилике да коју годину проведе под шљемом школским ипак је не само овом приликом, него и сваком другом гдје се ради за опште добро и показао:

да је узвишен умом и честит карактером, и да умије зрео, поштено и узвишено мислити о својим и друштвеним приликама.

У Кравици 29. јануара 1893.

Р. М.

Истини за љубав. У цијењеном листу „Босанско-Хрцеговачком Источнику“ од године 1892. свеска XII. изишао је опис манастира Липља од свештеника бистричког Јована Новаковића, у ком се је исти дотакао и овдашњег сликара Павла Цвјетковића нашег грађанина.

Ми нећемо испитивати шта је руководило свештеника Новаковића да на онакав начин опррни једног умјетника, који је већ преко 20 година међу нама, и који од свог сликарског заната издржава себе и своју породицу; јер кад би то износили онда би далеко отишли, само можемо рећи: да је у овој ствари свештеника Новаковића распалила виша лична мржња, него што је он то хтјео учинити, јер збиља овој је општини познато да је свештеника Новаковића Павао Цвјетковић, ради преговарања о иконама у манастиру Липљу увриједио, али свештеник Новаковић требао је законитим путем Павла тужити и тим начином себи задовољштину придобити, а не на онакав начин убијати рад, углед и опстанак не само Павлов, него и његове породице.

Павао Цвјетковић правио је иконе у нашој цркви, којима нема никаква приговора и које служе на потпуно задовољство општине и парохијалног народа, те које су и неки вјештаци као умјетност признали.

Оно има у нашем српском народу пословица: „каква плата онака и радња“, према томе ако Павао случајно није најбоље иконе у манастиру Липљу сликао, то је знак да није био наплаћен, јер сваки значаја кад се погоди пита „од каквог ћете материјала и од колико цијене желите да Вам се ствар направи“ по овом не може се Павлу рећи да је он слаб сликар, јер како се ће погоди онако и направи.

У Бањојлуци, у фамилијарним кућама има Павлових икона, које би се сваком вјештаку допасти морале, али за такову поједину икону наплатио је Павао по 4—5 дуката, за то се никако не може рећи да је Павао преварант и невјешт у свом сликарском послу.

Ушљед тога молимо славно уредништво „Босанско-Хрцеговачког Источника“ да ово не-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ријечи у хатар истини у свој цијењени лист што скорије уврстити не пропусти.

У Ребровцу (Бањалука) 27. фебруара 1893.

За Ребровачку општину:

Предеједник:

Саво Сурутка.

За Бањалучку општину:

Предеједник:

Лазар М. Поповић.

Дарови црквама. Анђа супруга свештеника

Марка Савића и пароха из Прекаја у гламочком протопрезвитерату, након дуге болести преселила у вјечност 16 јануара о. г. у 34 години старости. Још за живота предвиђајући своју смрт, а за спомен покој своје душе оставила је 100 фор. од свога иметка да се подијели црквама и то: Цркви у Прекају 50 фор., за набавку барјака црквеног у Гламочу 20 фор. Цркви на Камену 5 фор., Цркви у Кључу 10 фор., цркви у Петровцу 10 фор. цркви у Буковачи 5 фор.

Вјечни јој покој и памјат!

Јавна захвалност. Исказ добровољних прилога, светосавске бесједе држане у Соколку на дан 14 Јануара 1893. год.

И то дароваше по реду ови дароватељи:

Високопреосвештени господин митрополит Ђорђе Николајевић из Сарајева 2 фор.; Котарски престојник Виктор Барчај пл. из Рогатице 2 фор.; Леви пивар из Сарајева 5 фор. Станко Тодоровић и др. из Шабца 3 фор.; Глиша Јефтановић 2 фор.; Васо Дурић 2 фор.; Ђорђо Петровић ципелер 2 фор.; Мићо Авдаловић влатар 2 фор.; Милош Зеленовић пекар 1 фор. сви из Сарајева. Стево Николић трговац из Зворника 2 фор.; Благоје Мијатовић из Цазина официјал 2 фор.; Ц. к. капетан Богдан 2 фор.; Ахмед бег Буквиц начелник 1 фор.; Хаџи Асибег Танковић 1 фор.; Мићо Којић 1 фор.; Марко Чангал 1 фор.; сви из Рогатице. Ц. к. капетан Хабор Подроманијом 1 фор.; прото Гаврил Косорић 1 фор.; Васо Ђорђевић 1 фор.; парох Стево Косорић 50 новч.; Јово Павић 50 новч.; Јусуф-бег Шаинпашић 50 новч.; Ђорђо Васић 50 новч.; Ристо Ковачевић 20 новч.; Пајко с Романије 1 фор.; Шпитцер из Мокрог 2 фор. и г. Дака Дакић. 1 фор.

Свега добровољних прилога пало је 40 фор. 20. новч.

На улазницама у вечер пало је 55 фор. 80 нов.

Заслужено на јелу и пићу 26 фор. 72 "

Од томболе пало је . . . 12 фор. 35 "

Свега прихода . . . 135 фор. 07. нов.

Одбија се расхода . . . 85 фор. 07. "

Чист остатак прихода . . . 50 фор.¹⁾

Ниже потписата општина овим изриче г. г. дароватељима најтоплију благодарност живили! На многаја љета.

Соколац 20. јануара 1893 год.

Српско правосл. црквено школска општина.

Прешли у православну вјеру. У граду Велкисберу у сјеверној Америци примило је православу вјеру 600 унијата, који су се тамо населили већином из Галиције.

Исправак. У I. и II. свески овог листа за мјесец Јануар и Фебруар од о. г. поткрала се је замашна погрјешка, и то у „Бесједи на нову годину“, на страни 36-ој у II. ступцу а у 12. реду одоаго, гдје стоји у реченици: „Ја не могу ни помислити, да човјек не може бити поштен“ и т. д. а треба читати: *Ја не могу ни помислити, да човјек може бити поштен*“ и т. д. Овијем се исправља горња реченица и оно не излишно је и квари прави мисао.

Приложници св. матере цркве. Домаћица покојног Станка Бореновића, житеља из села Трмошње — котар Сански-Мост придарила је светој матери цркви у манастиру Гомионици из чисте српске побожности, а за спомен свог друга један чирак са свијећом у вриједности до 7 ф.

Скромна и побожна Српкиња, а домаћица Ђуре Марјановића из села Кмећана котар Бања Лука, придарила је поменутој св. матери цркви за спомен своје преминуле дјечице један епитрахил у вриједности од 10 фор.

Нека Свевишњи дароваоцима плати, а упокојницима, за чији су спомен прилози дати лака била црна земљица. С. П.

Исказ добровољнијех прилога, који су пали — пригодом светосавске бесједе држане у манастиру Гомионици 1893.

Приложеше ова г. г.:

„По 5 фор. Лазар М. Поповић, трг. из Бањалуке, Перо Р. Јовановић, трг. и Д. Тузле К. Вучковић, трг. из Сплета (Далмација), Вл. Стефановић, трг. из Приједора, Д. Ристић, трг. из Трета, Гаврило Змијановић, протосинђел — настојатељ ман. Крушедола.

По 3 фор. Стојко Драгојевић, трг. из Первана, (кот. Бања-Лука), Шкуљевић и Анчић, из Трета.

По 2 фор. Васо Михаиловић, трг. из Бања-Луке, Јово Ђ. Лазичић, свештеник из Лу-

¹⁾ Баш чудно, да је виши расход него приход!!

сића, Ристо Кос, тежак из Первана, Т. Зельковић, трговац из Бања-Луке, Р. Стојановић, трг. из Приједора, Њ. В. Ђ. Николајевић, митрополит, М. П. Радетић, трг. из Приједора, Перо Дрљача, ерп. нар. добротвор Б. Нови. Саво Сурутка, трг. из Бања-Луке, Стево Памучина, трг. из Бања-Луке, Симо Пиштелић, трг. из Бања-Луке, Л. Милић, трг. из Бања-Луке, Никола Јовановић, велепосједник Б. Крупа, Лазар В. Трифковић, трг. из Прњавора.

По 1.50 фор. Лазар Предојевић, трг. из Клашнице, Управа манастира Дужи.

По 1 фор. В. Ковачевић, прото из Бања-Луке, Јово Ј. Јелић, парох из Јелића, Јошо Петровић, трг. са Кадине воде, Пера Загорац, трг. помоћник са Кадине воде, Пражак жанштраж. из Бања-Луке, С. Фабијан, штраж. из Радославске, Узелац поштовања са Кадине воде, Лабус, оружник са Кадине воде, Б. Баралић, оружник из Кола, Лукић, оружник из Радославске, В. Палачковић, тежак из Мелине, Ст. Мајсторовић, кнез из Мелине, Миле Милаковић, тежак из Кмећана, Илија Кос, из Первана Илија Миласовић, кнез из Кмећана, Петар Љубојевић, ситничар, Нико Тривунца, тежак из Обровца, Ђура Станић, тежак из Вилуса, М. Милановић, из Кмећана, Т. Рогић, тежак из Славићке, Р. Симатић, десетар из Бање-Луке, Н. Кондић, учитељ из Бања-Луке, Л. Предојевић, трг. из Кашнице, С. Кременовић, трг. из Бања-Луке, Ј. Бузацић, Ј. Печанац, прото, Варцар Вакуф, Ј. Остојић, трг. из Приједора, В. Кондић, трг. из Приједора, М. Маринковић, трг. Сански-мост, И. Ј. Прашало, порезни протуставник из Јајца, С. Бореновић, трг. из Санског-моста, Марко Добројевић, трг. Босанска Крупа, П. Уљаревић, трг. из Брчке, Васо Стојановић, трг. Санског-Моста, Петар Иванковић, парох из Јошавке, Спасоја Бабић, трг. из Бања-Луке, Никола Вучковић, трг. из Бања-

Луке, К. Максимовић, трг. из Б. Шамца, Јово Новаковић, парох бистрички.

По 80 новч. С. Јовић, тежак из Голеша, М. Милановић, ситничар из Кмећана.

По 50 новч. Глишо Бојанић, кнез из Обровца, Т. Удовичић, тежак из Кола, Лука Симеуновић, тежак из Мелине, Ј. Крагуљ, тежак из Мелине, М. Кондић, пољар из Кмећана.

По 40 новч. Ст. Бера, свештеник из Гомионице, Саво Бабић, тежак из Мелине, Вукосав Мајсторовић, тежак из Мелине.

По 30 новч. Ђуро Марјановић, тежак из Кмећана, Вук Раданић, тежак из Мелине.

По 20 новч. Јован Лужија тежак из Кмећана, Станко Максимовић, тежак из Мелине, С. Берендика, тежак из Мелине, Ј. Милаковић, тежак из Кмећана, К. Бабић, тежак из Мелине. Ђ. Милаковић, тежак из Кмећана, Н. Вученовић, теж. из Мелине, П. Вукочић, теж. из Мелине, С. Ђукић, теж. из Мелине, П. Савановић, теж. из Мелине.

По 10 новч. Илија Бабић, тежак из Мелине, М. Благојевић, тежак из Мелине.

Овом приликом свијем приложницима и браћи Србима у име овдашње српско-православне основне школе и милијех мојих ученика (чијим је трудом и држата бесједа) потписани од свега срца благодари и кличе из српских груди: „Живили пријатељи и приложници срп. православних школа и опће српске ствари“!

Српска хвала и пречасном госп. Виду Ковачевићу, протојереју, који се је по српској дужности драговољно примио, да преко њега добровољни прилози са стране долазе; а хвала и свој Србадији, који материјално или морално допримоше, да овогодишња светосавска бесједа што љепше испане.

Српско православна основна школа у ман. Гомионици, у маршу, 1893.

Петар С. Иванчевић, с. р. српски учитељ, постриженик и јерођакон гомионички.

Читуља.

† **Петар Гаковић**,

парох Драгељски у протопревитерату Бос. Градишком.

Овај немоћни и изнурени свештеник преминуо је и преселио се у вјечност 13. марта 1893.

рано у зору, а 14. марта у 3 сахата по подне свечано у присуству тројице свештеника опојан а од народа његове парохије испраћен и до хладног му гроба у драгељско гробље сахрањен.

У пошљедње вријеме и пред саму смрт живио је тако невољно, да није имао шта ни по-

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

јести, док му није његов најближи комшија Јово Бјелановић што год и какову понуду донио.

Имао је једну малу кућицу, једна трошна кола, два стара и мршава коња, а такође и нешто јадног и кукавног покућства, које кад се пред котарским уредом у Градишки продавало, свијет се у чуду питао: та, је ли могуће, да је то намјештај једног свештеника?

Кућица је за сада само процијењена а све остало продато, те кад се узму у рачун трошкови око погребца његове супруге, која је умрла прије њега на 15 дана, потом трошкови око његова погребца, затим дуг који покојник има неким трговцима, онда управ изиђе да сва његова сермија не може подмирити дужнике, него су неки пред судом дуг поклањали (на пр. браћа Малићи), и тако двоје мушке дјеце која су остала иза њега остају ни начем!

Покојник је рођен у селу Стабанци (у Крајини) 29. јуна 1862. године. Рукоположен је за ђакона и свештеника 14. и 20. јула 1885. од митрополита Саве Косановића у Сарајеву.

Најприје био је парох у Бабићима па онда у Стапарима, а у прошлој години по потреби службе буде премјештен на парохију Драгеље.

Од рода оставио је иза себе једну удату сестру и брата „фелдбелла“, који станује у Бишаћу и који је одвео дјецу к себи.

Бог да му души проси и вјечна му памјаш!

† **Ђорђе Поповић,**

протојереј, парох модрички.

Овај служитељ Божијег олтару умро је 13. фебруара 1893. г. у Модричи (дијецеза зворничка).

Покојник је рођен 1850. године у Мајевцу код Дервенте (дијецеза Дабро-босанска).

Рукоположен је за свештеника 26. септембра 1872. год. од митрополита Дабро-босанског Пајисија и постављен за помоћног свештеника

своме оцу Симеону Поповићу протојереју, пароху мајевачком Бурне 1876. и 7-ме године био је као привремени свештеник у Бос. Броду, а послије тога пријеђе у дијецезу зворничку и 4. ог маја 1878. године поставио га је митрополит зворничко-тузлански Дионисије Илијевић за сталног пароха Модричког, а за његову велику ревност у свештеничкој служби произвео га је пети митрополит у чин протојереја мјесеца новембра 1888. године.

Покојни прото Ђорђе био је врједан свештеник и неуморни радник у винограду Господњем, који је само својом свештеничком службом завет био, те је и ноћу и дању на сваки позив ма кога свог парохијанина трчао и своју дужност тачно и на задовољство свију својих парохијана обављао, па га је због тога прекомјерни труд и умор прије времена и у гроб отпратио.

Иза покојника остала је удова супруга и седмеро дјеце, од којих најстарији син Стево Поповић свршава ове године богословију у Рељеву.

Покојни прото Ђорђе поред одавнашње болести „задуве“ добио је болест у бубрезима и слезини од чега је послје 15-то дневног тешког боловања и умро.

На Теодорову суботу 13. фебруара ове године, пошто се са комшијама и пријатељима, који су код њега били, опростио, то је отијевао почетак српске химне: „Боже правде ти што спасе“ и т. д., и кад је већ неколико пута поновио ријечи: „и од сад нам буди спас“ испустио је своју српску душу.

Сахрањен је у недјељу 14. фебруара, а „надгробну ријеч“ рекао му је учитељ модрички г. Милан Шилјак, коју ријеч у овом листу у напријед доносимо.

На спроводу је било поред 7 свештеника и много благодарног му народа преко 1.500 душа, који су сви жалећи свога доброга и врједнога свештеника са сузним очима, а болом у души рекли му пошљедње: *вјечнаја памјаш.*

Одговори и поруке од уредништва „Б. Х. Источника“.

Л. Д. М. свешт. у Б. Ваша прва бесједа — као што се видели — штампана је у овом листу. — И остале ваше бесједе и говоре можете послати, и уредништво ће их по увиђавности редом у листу доносити. Желимо вам обилата плода од вашег проповједничког и пастирскограда у повје-

реној вам пастви; и ваш примјер нека послужи и другој во Христје братији у околини, те да и они чешће се показују народу пред олтарским дверима и на сваком мјесту са пастирском поуком.

Н. А. свешт. кор. у Т. Срдачна вам хвала на послатом изводу свештеничких сједница, који је већ

по вашој жељи штампан. Непропустите и у будуће на свршетку сваке године достављати такове изводе.

Сједнице свештеничке тек онда ће користити донијести цркви, православљу, народу а на по се и свештенству, ако се сви умјесни закључци свештеничких сједница, од свештенства јединодушно, сложено и истрајно у дјело приводе и остварују.

Л. Т. П. с. д. а. П. Уредништво радо прима ваше чланке и у листу их редом доноси, јер су поучни и богословског садржаја. Ваше обећање прима се на повољно знање. Молимо вас да у будуће шаљете ваше радове написане на половини превијеног табака уз дуж.

Ваше подугачко писмо Ф. Н. Р. неможе у овај лист ући због многих узрока. Оно је предато уредништву „Босанске Виле“.

Које свеске „Источника“ нијесте примили, јавите и обратите се на администрацију овог листа, да вам их пошаље.

Ј. К. уч. и бог. у Т. Ваш чланак: „Поправљање материјалног стања нашег свештенства и народна привреда“, почеће излазити у овом листу од VI. свеске.

Остале ваше радове кад пошаљете, такође уврштениће бити у лист, јер по наслову биће ваљда и садржина добра.

П. И. јд. у М. Г. Исказ добровољних прилога, као и чланак „Разговор свештеников с Хришћанима“ кад дође на ред биће штампано у листу. Бесједу вашу послали сте доцкан као и чланак „Послије св. Саве“, и уредништво ће то оставити за лист на годину и у згодно доба дати у штампу.

Због неуредног примања овог листа, обратите се непосредно на администрацију, јер о томе уредништво неводи бригу.

М. А. с. н. д. а. Као што сте већ видјели, ваши послати радови, већ су готов сви штампани у овом листу.

Остатак ући ће у своје вријеме кад дође на ред.

Ваше примједбе узете су у обзир.

С. П. свешт. у Б. Послате ваше двије бесједе ући ће у штампу, но онај чланак неможе пристати за лист јер је сасвим доцкан написан, и односи се на ствар, која је већ свршена прије пет година.

Кад пошаљете и остале ваше радове — као што велите, да их имате написане — уредништво ће одабрати и по увиђавности дати да се у листу одштампавају.

ПЕТАР НИКОЛИЋ У ЗАГРЕБУ

Највеће фабричко стовариште слика, икона, оквира, огледала, сваке врсте сатова, столица из свинутог дрвета, кина сребра, шиваћих машина дрвеног и гвозђаног покућства итд.

Препоручује сваке врсте и величине олајном бојом штампаних слика а нарочито мојом накладом помножане народне хисторијске слике као:

„Св. Саво благосиља Српчад“.

„Херцеговачко робље“. „Рањеног Црногорца“. „Босански бјегунци“ „Дједа и унука“. „Пјесника Гундулића“.

као и руком рађене на платну српске слике:

„Цар Лазар са породицом“.

„Цар Душан и вила“. „Југ Богдан и 9 Југовића“. „Косовка дјевојка“. „Сан Краљевића Марка“. „Бранко Радичевић и вила“.

Св. икона сваке израде и величине, цјеливаћих икона на лиму, а израђују се и цјели иконостаси за цркве, за које се прорачуни на захтјев шаљу.

Портрети се израђују највјерније по фотографијама у свакој величини.

Црквених утвари од кина сребра, посребренога $\frac{1}{5}$ чистог сребра.

Цијене су најумјереније, а плаћа се олакшава мјесечним оброцима.

Цијеници се шаљу на захтјев бесплатно и франко.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS